Coperta: VALENTIN TĂNASE

André Theuriet

CURTEZANA

— roman —

Traducere de N. D. d'Argenta

EDITURA PLOSCĂU
1991

Drepturile traducătorului sînt rezervate de
Editură conform prevederilor legale

ISBN 973-95230-1-3

CURTEZANA

I

Unchiul meu Aristide-Florentin Garaudel, — în termen familiar „unchiul Flo" — face aproape de două-zeci și cinci de ani comerțul drogheriei cu toptanul la Villotte.

Din tată în fiu, toți Garaudelii au fost droghiști. După moartea bunicului meu Victor, Flo, în calitate de fiu mai mare și inițiat în afaceri, ajunsese singurul proprietar al casei «Garaudel & fiu». El este nașul meu și mai tîrziu — cînd avui nenorocirea să pierd prea de timpuriu pe mama mea Sidonia, văduva comandantului Silmont, — unchiul a fost numit tutorele meu. Restrînsa mea avere, compusă dintr-un venit de trei mii de franci, nu-i dădu multă grijă și putu să se dea cu totul unui negoț ce-i aducea frumoase cîștiguri. Pe atunci farmaciștii nu vindeau numai specialități, ci singuri preparau medicamentele, iar doctorii care se țineau după preceptele vechi și tradiționale, făceau niște rețete complicate, a căror rezolvare bucura mult pe droghiști și farmaciști. Erau timpuri bune. Casa Garaudel se îmbogățea repede, avînd o clientelă numeroasă.

Unchiul Flo este în prezent unul din cei mai renumiți comercianți din Villotte.

Deși aproape de cincizeci de ani, el are statura isteață; uscativ, spătos, cu părul castaniu încărunțit cu cîteva fire albe, umblă sprinten și se bucură de o sănătate perfectă. Sub sprîncenele stufoase ochii lui aruncă priviri scînteietoare, iar nările mobile îi dau o expresie pasionată și voluptoasă; cu toate astea însă, femeile nu l-au impresionat niciodată și a rămas neînsurat, de altfel este econom, și cu toate că are o avere al cărei venit se urcă la vre-o patruzeci de mii franci trăiește cumpătat, chiar catolicește, în

casa strămoșească din strada Clouères, — o casă mare, zugrăvită cu galben și cu înfățișarea mohorîtă.

Pentru tot serviciul casei nu are decît un servitor, un băiat de birou și o îngrijitoare bătrînă.

Birourile și magaziile sînt situate la catul de jos, de unde vine un miros de doctorii care pătrunde în coridor și în catul de sus. Din curte intri în magazii pline cu tot felul de materii prime, îngrămădite una peste alta: lăzi cu indigo și diferite vopsele, butoaie cu substanțe minerale, bidoane de petrol, tinichele cu fel de fel de esențe, și altele. Ulucile acoperite cu viță despart curtea plină de zgomot, de o grădină liniștită care se întinde pînă la rîu. Grădina e plină cu pomi: flori din belșug servesc de cîmp de experiență unchiului Flo, care se pretinde foarte știut în pomicultură și botanică. El se ocupă însemnînd rezultatul observațiilor sale. De cîțiva ani încoace, mania literară îl urmărește.

Începuse o lucrare pe care o copiase cu multă îngrijire pe hîrtie ministerială și fierbea de nerăbdare s-o vadă tipărită: «despre tăierea mărului și a părului în formă de fus». Fiind zgîrcit, căuta pe vreun editor să i-o tipărească gratis, iar vanitatea sa de autor îl făcu să născocească un procedeu ingenios pentru a da la lumină cu puțină cheltuială manuscrisul său. Fiind ales membru în Societatea Arheologică și Horticolă din Villotte, profită de o ședință solemnă ca să-și citească opera. Îndrăzneala sa impuse societății, care votă tipărirea manuscrisului pe cheltuiala ei. Într-una din zile, volumul ieși de sub presa tipografiei prefecturii, dăruind autorului o ediție specială de cincizeci de volume cu o scoarță frumoasă unde strălucea acest titlu:

„Tratat despre tăierea mărului și a părului în formă de fus".

DE

Florentin Garaudel

Ofițer de Academie, membru al Societății Horticole din Villotte.

De la acel memorabil eveniment, îngîmfarea unchiului nu avea margini. În unele zile de sărbătoare se plimba pe stradă, avînd sub braţ un pachet cu preţioasele volume. Bătea la uşile burghezilor mai de seamă, unde adesea fusese poftit la masă, şi le oferea ceremonios broşura sa împodobită cu cîte-o dedicaţie linguşitoare. Cu aceasta îşi răsplătea îndatoririle ce avea faţă de ei.

Cu atît mai mult îmi reamintesc de data acestei publicaţii, cu cît ea a fost cauza împăcării noastre, fiind certaţi de la majoratul meu; şi iată pentru ce:

Nu mult după ce mi-am luat drepturile de proprie cîrmuire, unchiul Flo, îmi vorbi despre alegerea carierei mele şi îmi demonstră că ceea ce aveam mai bun de făcut, era ca să intru la el cu titlul auxiliar şi mai tîrziu ca asociat. Această perspectivă nu-mi surîdea de loc. Îmi plăceau literele; publicasem sub un pseudonim cîteva articole într-un jurnal şi visam să mă duc la Paris să-mi învăţ meseria serios. Refuzai propunerile droghistului, mulţumindu-i respectuos. Îi spusei verde că n-am nici-o înclinaţie pentru drogherie, gusturile mele înclinînd spre literatură.

La această destăinuire, unchiul Flo începu să ţipe. «Autor?... jurnalist desigur, exclamă dînsul, asta-i o meserie de saltimbanc şi de muritor de foame!

Mai înţeleg să-şi închine cineva orele libere la jocuri de spirit, cum mi s-a întîmplat şi mie cîte-odată... dar să faci din mîzgăleală, unica ta profesiune?... asta-i curată nebunie!».

— Poate că sînt nebun, răspunsei, dar vreau să urmez ce am poftă.

Schimbarăm cîteva vorbe reci, ne despărţirăm aproape certaţi, şi plecai la Paris. Anii mei de ucenicie trecură cu greu. Cu toate acestea, avînd mare dorinţă să reuşesc, lucram mereu, şi nu pierdeam nădejdea.

În timpul plimbărilor mele, ca copil, în grădina unchiului Flo, observasem adesea viaţa păianjenilor de toamnă, care poartă pe abdomen o cruce semnificativă. Dacă bătaia vîntului sau a unei aripi le rupea pînza aceste

harnice torcătoare nu le era lene niciodată să-şi cîrpească sau să-şi facă din nou pînza cenuşie.

Munca lor răbdătoare şi continuă, fu pentru mine o lecţie de sîrguinţă stăruitoare. Prevăzusem de mai înainte desgusturile meseriei mele: disprețul editorilor, amînările directorilor de teatru sau de reviste. Oricît de mare îmi fu dezamăgirea, nu învinuiam nici nedreptatea socială, nici lipsa de gust a timpului. Mă aşezam din nou la lucru şi, după exemplul păianjenului, mă supuneam să urzesc o pînză nouă.

Patru ani trecură astfel; încetul cu încetul orizontul mi se lumină, şi norocul începuse să-mi surîdă. O nuvelă publicată de o revistă la modă, un mic act jucat pe scena unui teatru din bulevard, dădură la iveală pe «Michel Silmont», şi pe neaşteptate asistai la două spectacole cu totul necunoscute de mine pînă atunci: două spectacole care după cum spune Vauvenargues, sînt mai dulci decît «lumina aurorei»; vizitele interesate ale editorilor şi surîsul binevoitor al casierilor lor. Cărţile mi se vindeau, însemnătatea îmi creştea, iar situaţia mea financiară se îmbunătăţea din ce în ce. Fără să fiu încă un capitalist mare, mă bucuram de mai multă independenţă, puteam să-mi fac o viaţă mai bună, şi schimbasem camera mea cam sus situată, din strada Saint-Jacques, pentru un apartament mai înstărit, în strada Medicis.

Unchiul meu, care citea jurnalele la cerc, nu putea să nu cunoască succesele mele. Era contrariat că prezicerile lui au căzut în apă, dar pe de altă parte vanitatea i se găsea măgulită şi îi plăcea să zăpăcească pe colegii săi de la societatea Horticolă cu «norocul nepotului său».

Credea că voi vorbi în jurnale despre lucrarea sa. Aceste motive egoiste îl făcură să-mi trimeată tratatul său; la rîndul meu îi trimisei ultima mea lucrare şi îmi răspunse printr-o scrisoare indulgentă în care sfaturile alternau cu felicitările.

Azi, împăcarea s-a făcut şi n-o regret; Flo, e singura mea rudă. Firea lui ciudată şi vorbele lui extravagante au pentru mine puterea de a-mi reaminti scenele din copilărie

Egoismul său naiv, îngîmfarea-i caraghioasă şi dialectul său obişnuit, mă distrează. Ne vedem din cînd în cînd cu plăcere. Mi-aduce cu dînsul ceva din atmosfera locului natal de care vrînd-nevrînd, sîntem legaţi prin mii de amintiri scumpe.

Cînd mă duc acolo, bătrînul pretinde să trag la el şi mă primeşte cu mai multă vervă decît confort. În schimb, cînd afacerile îl aduc la Paris, Florentin Garaudel îmi face cinstea să considere casa mea ca pe a lui.

De atunci încoace vizitele sînt mai dese decît le-aş fi dorit. Dar unchiul Flo e aşa de fericit să se răsfeţe într-un interior mai luxos decît al lui; are o atît de ingenioasă manieră de a se instala ca la el acasă, încît mă resemnez să-i sufăr maniile, zicîndu-mi că nu va sta mult, şi că sînt dator să-l primesc.

Vorbind drept, acestea nu sînt adevăratele cauze, care mă fac să fiu îngăduitor. Cînd stau să judec bine şi cînd pătrund în mine însumi, găsesc o pricină mai puţin dezinteresată de care roşesc şi pe care caut s-o ascund ca un ipocrit, după cum pisicile îşi ascund murdăriile sub un strat de nisip.

Mărturisesc că nu mă pot opri de a gîndi că unchiul Flo are un venit de patruzeci de mii de franci, că sînt ruda lui cea mai de aproape şi că ar fi păcat ca un necunoscut colateral, vreo servitoare sau vreun aşezămînt de binefacere să-l moştenească. Şi acest gînd egoist mă face să fiu îngăduitor şi atent faţă de el.

În vara asta într-una din seri, după ce luasem masa singur, îmi fumam ţigara pe balcon, de unde priveam apusul soarelui. Aerul răsună de ţipetele ascuţite ale lăstunilor care făceau mari ocoluri între acoperişurile Palatului şi turlele bisericii St. Sulipice. Din partea bulevardului St. Michel, omnibusurile treceau şi auzeam paşii pietonilor pe nisipul din aleele grădinii. Era pe la începutul lui iulie; Parisul începuse a se goli. Chiar eu, dornic de vilegiatură, mă întrebam unde mi-aş putea petrece vacanţele: pe coastele Bretaniei sau la poalele Alpilor? Mă gîndeam la plimbări în păduri, la popasuri pe margi-

nea vreunui lac liniștit și albastru; mă legănam în visuri de hoinăreală, pe cînd amurgul învăluia orașul, becurile de gaz se aprindeau, din alei veneau zgomote de tobe și strigăte anunțînd închiderea grădinii. Deodată cineva bătu la ușă și o convorbire gălăgioasă se auzi în anticameră. Ușa cabinetului meu se deschise ca împinsă de vînt și la ultima lumină a apusului, zăresc o siluetă înaltă gesticulînd:

— Bună seara, tinere, iată-mă, exclamă musafirul.

Recunoscui imediat această voce de dascăl.

— Cum așa, d-ta ești unchiule?

Flo intră, puse pe biroul meu un mic geamantan și-mi întinse brațele.

— Da, zise dînsul după o îmbrățișare solemnă; am vrut să viu pe neașteptate, și mai întîi de toate află că mor de foame și de sete... Ai ceva de mîncare?

Sunai și bucătăreasa veni speriată cu lampa în mînă. Întrebai dacă mai e ceva de mîncare.

— N-a mai rămas nimic... dar la colțul străzii este un mic restaurant.

Poruncesc cîteva răcituri și să se prepare odaia de musafiri.

După un sfert de oră masa fu pusă; birtașul trimise un bulion, friptură de pui, sandwișuri și poame. Încă plin de praf, Flo se așează la masă, înghite ca un lup, își umple mereu paharul cu vîrf, apoi cînd cele două aripi ale puiului dispărură, precum și pîinea, înghiți o jumătate de duzină de prune și exclamă cu gura plină:

— Așa mai merge!... Te așteptai la vizita mea?

— Mărturisesc că ai fi putut să nu mă găsești, căci am de gînd să plec la munte sau la mare.

— Observ cu plăcere, zise Flo surîzînd, că-ți plac călătoriile... Asta dovedește că afacerile merg bine odată ce îți poți îngădui distracții costisitoare... Ei, o duci bine cu literatura?

— Nu sînt nemulțumit.

— Cu atît mai bine, numai de ți-ar merge mereu așa.

Mai golește o cupă de Turino, își șterge buzele cu

şervetul, îl aruncă pe masă, deschide geamantanul din care cu precauţie scoate o broşură.

— Ceva nou, zise el!,... am muncit de cînd nu ne-am mai văzut şi am scos un al doilea opuscul.

Îmi arătă broşura pe a cărei scoarţă galbenă se înşiră un titlu pe care îl citeşte apăsînd pe fiecare silabă: «Monografia *asperulei mirositoare*, cu o disertaţie asupra întrebuinţării *Vinului de Mai* la vechii germani».

— Cunoşti această plantă pe care vulgul o numeşte Regina Pădurilor? Germanii fac o infuzie în vin alb, fabricînd o băutură numită «*Vinul de Mai*». Am făcut mari cercetări asupra acestui obicei şi dovedesc că «vinul de Mai» era licoarea cu care Ondin îşi adăpa războinicii în Walhalla... Ah, doamne! Gemu el întrerupîndu-se, dă-mi nişte papuci că nu mai pot de picioare.

Sun. Altă apariţie a servitoarei care ajută lui Florentin să se descalţe şi aduce papucii. Apoi se întinde pe canapea, răsuflă cu putere şi îşi răsfoieşte cartea.

— Acum sînt mulţumit!... Deschide-ţi urechile şi ascultă-mă.

Cu vocea-i de dascăl, Florentin Garaudel începe a citi monografia *asperulei mirositoare* pe cînd eu mă ciupesc ca să nu adorm de monotonia lecturei...

II

Sînt trei patru zile de cînd unchiul Flo este oaspete meu, iar zilele şi mai ales serile îmi par foarte lungi. Dar, nu ştiu dacă Florentin Garaudel a făcut prinsoare cu parizienii ca să le arate tipul provincialului îngîmfat, arogant şi pretenţios, însă văd că abuzează prea mult de calitatea sa de unchi cu avere şi mă plictiseşte cu excentrităţile sale nepotrivite.

Cînd stăm acasă nu se mai mişcă din biroul meu, întrebuinţează fără jenă obiectele mele de toaletă şi mă pisează mereu, istorisindu-mi cu de-amănuntul succesele lui la Societatea Horticolă din Villotte. Dar asta

nu e nimic pe lîngă beleaua plimbărilor prin oraș! Cu toate că n-a călcat în Paris decît de vre-o cinci sau șase ori în douăzeci de ani, unchiul Flo, are pretenția să cunoască și să explice tot. Spiritul său sucit e plin de contraziceri: de altfel bătrînului nu-i place să audă că e provincial, el vrea să fie luat drept un parizian leit. Dacă din întîmplare nu știa ceva, mai bine și-ar tăia limba decît să întrebe. Nepăsarea publicului îi este nesuferită și cînd ieșim împreună pe stradă, vorbește tare pentru a atrage atenția. Lumea întoarce capul, privind o clipă gesticulațiile teatrale ale acestui voinic gălăgios, ce poartă o pălărie extravagantă, îmbrăcat într-o lungă redingotă demodată, — apoi trecătorii surîd și își văd de drum. Dar Flo nu se sinchisește și își continuă dizertațiile. În aprecierile lui stăruie spiritul de critică și vorbește de rău despre ori și cine, făcînd paralele cu obicieiurile orașului său. La fiecare cuvînt vorbește mai tare și exclamă cu o voce sentențioasă, cu modulații tărăgănate ale accentului loren: «La Villotte nu ne permitem așa ceva! . . . Edilitatea din Villotte își înțelege mai bine datoria! . . . La Villotte nivelul moralității publice este mai înalt! . . .» Este gata să-mi spună că și soarele de la Villotte e mai strălucitor decît cel de la Paris.

Mă plictisește grozav acest unchi maniac și pretențios pe care sînt silit să-l plimb de-alungul bulevardelor. Cu toate astea fac tot posibilul să nu-mi arăt plictiseala, achitîndu-mi conștiincios datoria de amfitrion. Îl car din muzeu în muzeu în timpul zilei, iar pe seară îl duc la teatru sau la Café-concert. Niciodată nu-i obosit și nu se miră de nimic; întotdeauna disprețuitor și caută mereu nod în papură. Nu-i place nici un restaurant: cu toate astea mă lasă să plătesc, mulțumindu-se să controleze cifrele și să mă convingă că la Villotte ni s-ar fi servit aceleași bucate cu prețul pe jumătate. Apoi ia contul și îl pune în portofel, cu gîndul să-l arate prietenilor

După cinci zile nu mai pot răbda și pentru a avea

puțină liniște, pretextez o invitație la cineva, cerîndu-i scuze că trebuie să-l părăsesc pentru o seară.

— Nu te jena, îmi răspunse amabil, nu mi-ar displace să hoinăresc și singur... Sînt destul de dibaci. Cunosc Parisul perfect. După o vizită la Luvru și la cîteva biserici, voi mînca la birt.

E atît de amabil unchiul, încît îmi dă drumul imediat după masă. Îl însoțesc cîțiva pași și ne despărțim pe cheu. Mărturisesc că mă simt ușurat, văzînd cum pălăria și redingota unchiului meu dispar din ce în ce printre trecători. Deși cerul era întunecat, mă plimbai pe la Saint-Germain și pe teresă cu multă plăcere. Lipsa unchiului mă făcea atît de fericit încît găseam fermecător tot ce mă înconjura. Am cinat în pavilionul Henric IV și în strada Medicis, n-am sosit mai de vreme de ora unsprezece. Florentin Garaudel dormea tun; m-am ferit să-l deștept și m-am îndreptat încetișor spre patul meu.

Cu toate astea azi dimineață, mustrat de conștiință, mă duc să bat la ușa unchiului Flo. Intrînd, surprind pe Flo în cămașă și izmene, ocupat a-și peria cu mare grijă redingota. Fruntea îi era încruntată, îmi pare bosumflat și cu fața tristă.

— Ei, unchiule, cum ți-ai petrecut seara?

— Hm! făcu el, așa cum se poate petrece în Parisul tău!...

Fruntea îi rămîne posomorîtă, gura îi stă strînsă, și presimt întîmplările neplăcute.

— Cel puțin ai mîncat bine?

Sprîncenele i se sbîrlesc și-mi spune:

— Pe dracu! Am fost sugrumat de niște pungași... Tu ești de vină. Nu puteai să-mi recomanzi un birt cinstit?

Cam rușinat, îl întreb cu dibăcie, și sfîrșesc prin a-i smulge mărturisirea ce amorul său propriu nu-i o îngăduia. Iată pe scurt povestea întîmplărilor sale.

Cum s-a despărțit de mine, s-a dus la Luvru. Muzeul închizîndu-se la ora cinci s-a dus la bisericile. St.

Germain-l'Auxerrois și St. Roche care pot fi vizitate gratis. Cînd ieși din a doua biserică, văzu că plouă și, ca orice om care are grijă de hainele lui, se adăposti sub arcadele de la «Palais-Royal» unde spera să cineze. Pe vremuri, cînd venea la Paris ca să se aprovizioneze cu droguri, corespondentul său îl ducea la un anume Tavernier despre care păstrase bună amintire, căci era un birt cu prețuri fixe. Așadar, de la ora șase fiindu-i foame, începuse să caute restaurantul din tinerețe. Dar nu-l mai găsi. Ca să întrebe nici vorbă măcar, așa că o luă spre strada Vivienne. Dar acolo nici urmă de restaurant cu prețuri fixe. Ploua, pălăria i sa udă; iuțind pasul, înădușit, ieși în bulevard și căuta mereu un restaurant cu preț fix. Văzu cafenele luminate a giorno, unde mesele erau puse, dar i-era frică să intre, fiindcă auzise că acolo se lua și pielea de la străini. Se înnoptase, ploua mereu, iar stomacul lui Flo țipa de foame, picioarele nu-l mai țineau, și pe de altă parte grija de a nu-și strica pălăria și redingota îi frigea inima . . .

Ajunsese în fața unui local luxos, luminat perfect, pe care îi luă drept un Duval. Fețele de masă erau strălucitoare și un poftitor miros de mîncare venea din subsol.

Zăpăcit de ploaie, împinse ușa și intră ca un disperat la Café-Riche.

Iată-l așezat pe un jet moale; chelnerii îl înconjoară. Unul din ei îi prezintă lista de mîncare:

— Domnul dorește vre-o supă sau bulion . . . drept aperitiv îmi permit să recomand un pește «a la Veneția».

— Fie! zise Garaudel, obosit și flămînzit, servește-mă cu un bulion și cu peștele.

Alt chelner veni să-l întrebe ce vin obișnuiește: Bourgogne sau Bordeaux?

— Bourgogne, răspunse Flo plictisit.

— Pomard, Chambertin, Corton?

— Oricare ar fi!

După ce a înghiţit supa şi peştele, sorbi un pahar cu vin, apoi începu să se gîndească la contul ce are de plătit. Se uită împrejurul său, observă luxul serviciului, aerul distins al consumatorilor, ţinuta chelnerilor şi înţelese că nu mai se găseşte într-un restaurant cu preţ fix. Neliniştea îi taie pofta de mîncare şi tremură cu gîndul la punga lui.

— Din fericire, îmi spuse el cu un accent arţăgos, mi-am luat inima în dinţi, şi cu un sînge rece comandai desertul, tocmai cînd chelnerul vroia să-mi recomande alte fleacuri. Mi-a adus cîteva piersici din care luai una singură... Eram nerăbdător să mă văd afară din această tavernă şi am cerut socoteala. Ghici ce mi-au cerut?... Douăzeci şi cinci de franci... Numai vinul costa zece franci... Asta-i hoţie pe faţă!... Am plecat bombănind. Afară ploua, am fost nevoit să iau o trăsură... iată la ce m-a expus neglijenţa ta!...

Am înţeles că cei douăzeci şi cinci de franci îl apasă pe suflet şi m-am silit să-l consolez:

— Nu te mai gîndi la asta, unchiule. Diseară vom petrece mai bine. Am să te duc într-o tavernă engleză de ai să-mi zici ce-i asta!

— Ferească Dumnezeu! Sînt sătul! Vreau să-mi fac bagajul, şi adio Paris.

Vestea acestei plecări sună foarte plăcut la urechile mele. Văd, fără părere de rău, pe Florentin Garaudel, trîntindu-şi cufărul în mijlocul odăii, pregătindu-se să-şi aşeze hainele... Cu toate acestea cred că trebuie să fac pe bunul apostol şi protestez cu ipocrizie:

— Cum, unchiule ai de gînd să te întorci la Villotte?

Deodată ridică fruntea:

— La Villotte?... Nu!... Am alte scopuri. Adevărul e că nu ţi-am vorbit încă de el... Mai întîi trebuie să ştii că mi-am predat drogheria.

— Cum aşa! strigai eu surprins. Te-ai hotărît să-ţi părăseşti vechea locuinţă din Strada Cloueres?

— Nu; mi-am reţinut primul cat şi am închiriat parterul succesorului meu... un tînăr care are destule ga-

ranţii şi căruia am cedat pe un preţ bun firma şi mărfurile. Acum sînt liber!

— Sînt încîntat, unchiule, că ai făcut o bună afacere, însă după ce ai trăit atîţia ani o viaţă activă nu ţi-e frică de plictiseală, neavînd nici-o îndeletnicire?

— Să mă plictisesc? Niciodată! Îmi voi continua cercetările... Ş-apoi voi călători!

— Aa!

— Da! Ştii că am aptitudini speciale pentru ştiinţele naturii, mai ales pentru botanică. Pe cînd mă ocupam în laboratorul meu cu plantele medicinale, care cresc pe vîrful munţilor ca „Arnica Montana" de pildă, doream să le cunosc şi în toată dezvoltarea lor. Această dorinţă a devenit cu timpul o idee fixă. Noaptea nu visez decît munţi de pe care adun plantele înflorite ale căror proprietăţi binefăcătoare le lăudam clienţilor mei. Astfel m-am hotărît ca îndată ce mă voi retrage din afaceri, să-mi jertfesc timpul pentru observaţii fructuoase. Astăzi iată-mă liber! Şi, slavă domnului, mă pot bizui pe tine. Doresc ca şi tu să mă ajuţi în înfăptuirea visului meu.

— Te bizui pe mine? La ce ţi-aş putea folosi eu, cînd nu am idee de botanică?

— Că eşti un profan, o ştiu!... Dar mi-ar plăcea să am un bun tovarăş de călătorii.

La aceste cuvinte simţii un fior rece:

— Regret, unchiule, răspunsei cu tărie, dar îmi este cu neputinţă să te însoţesc.

— Şi pentru ce? se posomorî fruntea unchiului. Cine te opreşte? Nu-mi spuseşi aseară că te gîndeşti să pleci la munte?

— Ba da, am intenţia să părăsesc Parisul ca să lucrez în pace, într-un colţişor, la ţară, şi nu pentru a alerga prin munţi şi văi... Lucrez tocmai la un roman şi...

— Mai bine mărturiseşte — întrerupse unchiul Flo amărît — că tovărăşia mea nu-ţi place şi cauţi să te scapi de ea!

— Vai, unchiule, cum poți crede așa ceva? În orice altă împrejurare voi fi fericit să te însoțesc...

— Nu vei avea de ce să te căiești, insinuă Florentin Garaudel; și nu uita că ești moștenitorul meu și, ca atare, e datoria mea să-ți spun că nu trebuie să contrariezi dorințele unchiului tău.

După ce mi-a trîntit acest perfid argument mai adăugă cu un aer ipocrit:

— Trebuie să mai știi că nu vei avea nici-o cheltuială de călătorie...

— Nu stărui, unchiule... nu chestiunea banului mă oprește...

— Destul, reluă el, îți repet că nimic nu te va costa... Unchiul tău știe să fie generos și liberal cînd trebuie; după cum nu uită niciodată ofensele ce i se fac, tot așa știe să recunoască dovezile de prietenie ce i se dau...

Acest argument e și mai limpede decît cel dintîi. Imposibil să-mi spună mai clar că, dacă persist în împotrivirea mea, trebuie să-mi iau gîndul de la orișice moștenire Garaudel. Eram gata să-l trimit să se plimbe cu moștenire cu tot... Dar sînt prea modern pentru a nu avea spirit practic. M-am gîndit că succesele literare, precum norii de pe cer, nu au lungă durată; iar în ziua de azi, patruzeci de mii de franci merită toată stima și considerația. La urma urmei, ce-mi cerea unchiul Flo? Să-mi jertfesc o lună, sau patruzeci de zile de vilegiatură! Ce-i drept, trei-patru săptămîni de nemulțumiri, merită o moștenire. Sînt încredințat că bătrînul se va sătura în curînd de excursiile pe munți și se va întoarce la Villotte... Însfîrșit, după cîteva obiecții, îi făcui pe plac:

— Mergem unchiule, zisei eu, întînzîndu-i mîna... Mai ales cînd este vorba să-ți arăt dovezi de respectuoasă și binevoitoare dragoste, cum aș putea să mă opun? Sînt deci tovarășul tău de drum...

— Bravo, strigă Flo înseninat, ne-am înțeles deci. La drum acum, spre Pirinei...

— Fie, să mergem...

— Acolo vreau să-mi încep investigațiile mele botanice. Pregătește-ți bagajul... Nu ne vom încărca decît cu strictul necesar... Eu, pînă atunci, mă duc la gara Orleans să iau biletele, și diseară plecăm cu expresul la Bordeaux.

III

Deci, în seara de 30 iulie 1874 — am tot felul de motive ca să nu uit această dată — o trăsură ne duse cu bagajele noastre la gara Orleans. Am ajuns devreme; unchiul Flo e tare îngrijorat să nu scape trenul și, ca toți oamenii neobișnuiți cu călătoriile, se simte foarte emoționat. Supraveghează fără încredere încărcarea bagajelor și caută ghișeul unde se vizează biletele. Observ că din spirit de economie a luat bilete de clasa a doua. Pentru o lungă călătorie nu face să mergi decît în clasa întîia, însă cheltuielile fiind făcute de unchiul meu, nu mi se cade să-mi dau opinia. După vizarea biletelor aleargă în sala de bagaje ca să grăbească înregistrarea lor. Țipetele și gesturile sale distrează pe călători și impiegați ce-i rîd în nas. Adevărul e că Florentin Garaudel e cam ridicol cu chipul său speriat și cu hainele ce poartă. Sub pretextul că poartă costum de turist și-a pus o șapcă de pînză cu clapele pe ceafă; și-a înfășurat pulpele în niște jambiere galbene peste care cade o haină lungă cenușie, închisă pînă sub bărbie. Chiar eu îl găsesc ridicol și aș vrea să-l văd mai iute așezat într-un vagon întunecos.

În sfîrșit, trenul este gata sub bolta de sticlă a peronului peste care apusul soarelui întinde o răsfrîngere portocalie. Căutăm un compartiment liber. Găsim unul cu totul gol. Îl arăt unchiului care se repede înăuntru și începe să-și împrăștie lucrurile pe canapele: pledul, cutia cu binoclu, un ghid Joanne și un sac de turist. Făcînd așa, i se pare că lumea va crede toate locurile reținute.

— Procedeul acesta, îi zisei eu, e copilăresc, și foarte puțin caritabil...

— În călătorie, îmi răspunse cinic, nu încape caritate, fiecare vede de el..

Spunînd aceasta, se așează într-un colț, cu spatele spre locomotivă, căci nu vrea să aibă curentul în față. Pe cînd unchiul se tolănește pe canapeaua sa, un preot de-o respectabilă grosime, intră surîzînd în compartimentul nostru, ridică politicos sacul de pe fotoliul și se așează tocmai în fața lui Florentin Garaudel, fără a da însemnătate bombănelilor droghistului.

Semnalul de plecare se aude, și tocmai cînd ușile se închid, două cocoane, una tînără și cealaltă bătrînă, se opresc la compartimentul nostru încă deschis.

— Doamne, strigă cea tînără privind înspăimîntată, interiorul, toate locurile sînt ocupate!

— Nu, doamnelor, răspunse politicos abatele, puteți intra; este loc destul.

În grabă, tînăra îmbrățișează cu dragoste pe cea bătrînă și intră în vagon pentru a rîndui pachetele care i le dă tovarășa ei. În același timp împiegatul închide ușa. Atunci călătoarea scoate capul pe fereastră și adresîndu-se doamnei mai bătrîne:

— La revedere, mătușico, îți mulțumesc încă odată pentru amabilitatea dumitale!

Examinez mătușa: este o femeie trecută de cincizeci de ani aproape, îmbrăcată modest dar curat, cu o rochie de mătase neagră; sub pălăria ei împodobită cu pansele învechite ies două bucle de păr alb ce încadrează o față palidă cu trăsături distinse, pe care suferințele au veștejit-o înainte de timp. Ochii ei obosiți și triști privesc îngrijorați această nepoată care pleacă.

— Drum bun, Denisa mea, și la revedere! Aceste cincisprezece zile de vacanță au trecut repede..., ești cel puțin bine instalată în vagon?

— Minunat, am și eu un colțișor!

— Păzește-te de curent... fii curajoasă și scrie-mi cît de curînd!

— Îți voi telegrafia odată cu sosirea mea acolo... Cît despre curaj...

Un fluierat, trenul se pune în mișcare, și tînăra călătoare rămîne la fereastra vagonului, agitînd batista în-

spre bătrîna rămasă pe peron. După ce trenul ieși din gară se hotărî în sfîrșit să se așeze în fața mea, ștergîndu-și ochii umezi, cu batista...

Expresul fuge de-alungul Senei, roșită de razele apusului. Micile stațiuni populate de vile dispar de abia văzute în atmosfera cadă de iulie. Fără a se ocupa de vecinul său, abatele profită încă de lumina zilei pentru a-și citi rugăciunile. Indignat de această totală indiferență, Flo, se mișcă și își șterge gălăgios nasul. Cîteodată îmi pune niște întrebări fără rost, și la care răspund cu totul pe dos, atenția mea fiind atrasă de tînăra călătoare ce-mi stă în față. Și-a scos pălăria de paie pe care a pus-o în plasă, după ce a învelit-o într-o basma albă. Pe urmă scoase dintr-un sac de piele un fișiu de dantelă cu care își înfășură capul.

Luminată prin vapoaroasa nuanță a amurgului, ea îmi oferă un spectacol mult mai interesant decît figura întrebătoare a unchiului meu. Nu pare să aibă mai mult de douăzeci de ani. O rochie simplă ca și bluza ei, arată fără a scoate în evidență, corpul ei mlădios și elegant. Nu poartă nici un giuvaer: gîtul fraged și alb ca laptele iese dintr-un guler de muselină care cade drept pe placa corsajului. Dantela neagră împodobește ovalul unui chip distins și cu trăsături delicate. Tenul e mat; buzele ei, trandafirii și cărnoase, arată sinceritatea și bunătatea caracterului; cînd se întredeschid, fac două gropițe în obraji. Nasul cu nările mobile are o formă corectă; ochii-i sînt negri și fermecători; limpezi ca apa din izvor. Un păr des și negru se ondulează pe fruntea-i senină de o expresie fermă și inteligentă. Tînăra călătoare e foarte simpatică. Din toate reiese o generoasă nevinovăție, o inimă simțitoare ce are încredere în viață și care nu bănuiește încă urîciunile și nimicniciile ei.

Dar știu că adesea, aceste chipuri frumoase de femei ascund caractere urîte și nu avem decît dezamăgiri în urma lor. Cu toate astea aș fi foarte mirat dacă știința mea psihologică m-ar înșela. În această simpatică fată se găsește o expresie de nevinovăție atît de firească încît

fără îndoială, femeia cea mai prefăcută n-ar parveni s-o imite. Dacă aceste buze curate mint, dacă acești ochi nu sînt sinceri, atunci după cum zice Hamlet «ne îndoim de lumina stelelor și de strălucirea soarelui».

Examinînd pe ascuns această interesantă necunoscută, caut să ghicesc cine este, care i-ar fi trecutul și ce soartă o așteaptă la sfîrșitul călătoriei. După anumite semne, cu totul nevinovate, ea pare să fie o pariziană. Pare a fi iubită de mătușa care a întovărășit-o pînă la tren și ea de asemenea o iubește, odată că a plîns la despărțire. Ce nevoie o face să se lipsească de această dragoste și singură, la douăzeci de ani, întreprinde o călătorie atît de lungă? Se reîntoarce oare la rude mai puțin iubite, sau se duce să-și cîștige existența într-un oraș străin. În orice caz, noua poziție spre care se îndreaptă, nu pare a avea perspective încîntătoare, deoarece la plecare i-a urat „curaj". Călătoarea nu observă că eu o examinez. Și-a luat din geamantan o carte legată pe care se încearcă s-o citească la razele lămpii ce stă aprinsă și pironită tocmai deasupra capului ei; dar lumina lămpii joacă și ne-fiind destulă, renunță la această obositoare lectură. Se apropie mai mult de fereastră, pune cartea la o parte și ochii ei rătăcesc distrați pe mirișt ile întinse ale Beaucei și pe cerul abia înstelat. Încetul cu încetul, noaptea a învăluit totul, iar trenul străbate tainica întunecime.

De un timp încoace, abatele și-a lăsat cartea de rugăciuni, iar unchiul meu, înfășurat într-un pled a devenit tăcut. Amîndoi închid ochii și adorm. După un timp oarecare, din fundul compartimentului se aude un dublu sforăit. Acel al preotului este tînguitor și discret ca gemătul vîntului: iar din gîtlejul lui Flo iese o mormăială chiudată. Acest comic duet face pe tînăra fată să se întoarcă spre cei adormiți. Privirile noastre se încrucișează și schimbăm un zîmbet înțelegător.

Acest surîs împărtășit mă îndeamnă să întrerup tăcerea:

— Mișcarea trenului i-a legănat, zisei eu pe dumneavoastră nu v-ar îndemna să faceți la fel?

— Nicidecum, domnule, mi-e cu neputință să dorm în tren.

— Atunci, domnișoară, dați-mi voie să vă reamintesc recomandația doamnei care v-a însoțit... Așa cum stați aveți curentul în față... doriți să închid geamul?

— Nu, zise ea, ne-am înnăbușit în compartimentul acesta!

— Atunci, luați locul meu. Veți fi ferită de vînt și de praf.

— Mulțumesc, domnule... pe un asemenea timp cald, nu-mi displace răcoarea aerului de noapte... ș-apoi îmi place să privesc afară și cînd e întuneric... Luna e plină și va răsări în curînd.

Într-adevăr, deasupra coastelor orleaneze, luna răsare roșie ca jarul; încet, se suie pe cer: culoarea ei ca rubinul se pălește și ia nuanța unei medalii vechi de aur. Stelele lucesc mai puțin, înecate de lumina lunei. Razele ei aruncă o dîră argintie pe apele Loarei pe lîngă care trecem și scaldă într-o lumină fosforescentă viile așezate pe povîrnișuri. Noaptea e caldă și liniștită. Cînd trenul merge mai încet pe lîngă stații, țîrîitul greierilor și cîntecul brotăceilor se aude. Liniștea cîmpiilor, singurătatea învăluitoare ce o produce trenul în fugă și sforăitul celor somnoroși, îmi strecoară încredere și devin și mai îndrăzneț. După puțin mă încumetai să reîncep convorbirea:

— Doamna în vîrstă, care la plecare vă arăta atîta solicitudine, pare că vă iubește mult.

— Mătușa mea? răspunse tînăra fată, devenind și ea mai comunicativă; da, este singura mea prietenă și singura mea rudă... Am pierdut pe mama: tata, care era inspector de păduri, a murit înainte de a ieși la pensie. Apoi mătușa m-a luat și m-a îngrijit, m-a crescut cu o dragoste de mamă. Am mare recunoștință față de ea și îmi vine foarte greu să mă despart de dînsa.

— Pentru prima oară vă despărțiți?

— Din nenorocire, nu. Dacă ar fi să mă iau după ea și după plăcerile mele, nu ne-am fi despărțit niciodată; dar mătușa mea are prea puțină avere și acum cînd sînt

în stare să cîștig ceva, am căutat la rîndul meu, un mijloc spre a-i asigura bătrînețele. Sînt șase luni de cînd am găsit un loc ca domnișoară de companie, într-o familie a unui mare industriaș din Bordeaux. În vara asta am căpătat un concediu de cincisprezece zile, pe care l-am consacrat mătușii mele. Această binecuvîntată vacanță a trecut ca apa printre degete și acum trebuie să mă reîntorc la patronii mei și să-i însoțesc la vre-o stațiune climaterică. E foarte greu să fii silită să stai la alții, cînd ai fost obișnuită cu un mic interior, în care ai fost alintată, răsfățată, iubită... Cu toate astea trebuie să mă mulțumesc că la douăzeci și doi de ani mă găsesc într-o situație onorabilă și destul de bine retribuită. Cunosc multe institutoare care sînt mai nenorocite decît mine și care ar rîvni la norocul meu.

Vorbește cu acea frumoasă încredere a tinereții care merge cu vioiciune înaintea vieții, culegînd din cale ramurile verzi ale nădejdii. În penumbră buzele ei surîd, observ gingașele ei gropițe din obraji și cum îi lucesc dinții. Simt un viu interes pentru frumoasa călătoare, îndindu-mă mai ales la neajunsurile ce îndură:

— Văd că sînteți înzestrată cu cel mai frumos talisman: veselia, nădejdea această optimistă. Desigur că ea va înlesnit mult la începutul carierei. Oare, familia despre care mi-ați vorbit în treacăt, se poartă bine cu d-voastră?

— Da, răspunse dînsa, cîteodată chiar prea mult... Patronii mei, ca fiecare din noi, au și ei micile lor defecte sau manii, dar ce poți face? Cînd cineva e silit să trăiască cu alții, trebuie să se supună obiceiurilor. Familia nu-i mare, tatăl e foarte ocupat și nu-l vedem decît foarte rar, mama, o femeie bună însă nevrastenică, întotdeauna preocupată cu sănătatea ei și însfîrșit fiica, în vîrstă de douăzeci de ani, frumoasă și inteligentă.

— Cu atît mai bine, ea trebuie să fie cu d-voastră ca și cu o camaradă

— Din nenorocire este cea care îmi îngreuiază sar-

cina... foarte rîzgîiată, puțin supraveghiată, ea-mi face impresia fetei *«stil modern»*. Dacă m-aș lăsa în voia nazurilor ei, ar face din mine cea mai bună prietenă. Dar cum eu nu împărtășesc nici gusturile, nici fanteziile ei, sînt foarte rezervată cu dînsa. Însă între mine și ea fiind o mică deosebire de vîrstă, îmi iau autoritatea trebuincioasă pentru a fi un adevărat mentor, și aceasta îmi întocmește o împrejurare foarte delicată. Afară de acest neajuns, nu mă pot plînge de nimic.

Pe cînd noi vorbim, expresul își urmează drumul și acum ne găsim în apropierea orașului Tours. Între desișul de plopi, Loara își întinde apele aurite de razele lunei. Valea se lărgește cîteodată pe vîrful dealurilor, acoperișurile învelite cu ardezie și turlele vre-unui castel al renașterei se desprind din verdeața parcurilor ațipite. Licăriri slabe se zăresc la ferestrele caselor din satele învecinate. Miresme de fîn cosit și de grîu copt ajung pînă la noi, iar vecina mea le aspiră cu lăcomie.

— Mă reînviază, murmură ea, această mireasmă a cîmpiilor!

— Vă place mult natura?

— Da, ca și cei mai lipsiți de ea. Deși m-am făcut o pariziană, totuși mi-am petrecut copilăria în provincie și am gusturi de țărancă. Cînd trăia tata, mă lua cu dînsul în inspecții. Era pădurar în suflet și mă învăța să iubesc pădurile. Cînd mă găsesc din întîmplare pe cîmp, aerul mă îmbată; mă fac sălbatecă în preajma copacilor, sub bolta cerească, pe lîngă ape...

Dintr-o ceață albăstrie, orașul Tours întins între cele două rîuri ale sale, se desprinde ca un tablou. Trenul se oprește o clipă la St. Pierre-des-Corps și pe urmă își reîncepe goana nebună, printre vii, miriști, crînguri și cîmpii întinse. Cu cît noaptea înaintează, convorbirea noastră scade din ce în ce. Încetul cu încetul, deși ea pretinde că în tren nu poate adormi, totuși începe să piardă noțiunea lucrurilor; pleoapele i se închid, capul se lasă pe colțul albastru al canapelei și iat-o pe deplin adormită. Binișor închid geamul. În același timp, cartea

pusă lîngă dînsa, alunecă la picioarele mele. O ridic și o deschid. Ediția Tauchnitz de *Jane Eyre*. Pe prima foaie, numele proprietarei este scris cu litere mărunte și-l citesc la lumina lămpei: «Denise Suzor».

Pentru ca domnișoara Suzor să poată dormi mai bine, am acoperit flacăra lampei cu paravanul de etamină. Dar încetul cu încetul lumina lunii străbate prin fereastră și scaldă capul adormitei. Cutele broboadei fac să reiasă delicata albeață a obrazului și a gîtului. Rezemată de coltucul canapelei seamănă cu un crin înclinat. Ochii îi sînt închiși, genele negre i se unesc, buzele puțin întredeschise lasă să treacă o răsuflare ritmică dar foarte slabă. Trăsăturile bustului, ale taliei și ale șoldurilor, arată în forme rotunde o grație castă și voluptoasă; feeria lunii dă acestui chip tînăr de fecioară un farmec misterios. Privirea mea vrăjită nu mai poate să se deslipească de ea, deși conștiința mă oprește de a gusta frumusețea acestor forme tinere pe care somnul mi le trădează. Admirînd pe Denisa Suzor, mă gîndesc la fecioara Antiope adormită sub umbra unei păduri sacre, iar așa, pe nesimțite oboseala unei veghi prelungite mă face să închid ochii și adorm și eu într-un vis minunat... Nu știu cît timp a ținut această adormire plină de farmec, căci deodată o zguduitură mă deșteaptă, mă frec la ochi și observ că a început să se facă ziuă. Trenul s-a oprit la Coutras și acum iarăși pornește. În fața mea, domnișoara Denisa, s-a deșteptat privind cele dintîi raze de lumină.

— Cu toate astea tot am adormit.. Unde sîntem?

— Ne apropiem de Bordeaux.

Își dezlegă iute broboada, se uită într-o mică oglindă de buzunar își netezește părul și spune:

— Ce mizerie... tot praful drumului îl am pe obraz și n-am cum să mă spăl măcar!

— Fiți liniștită! Ne apropiem de Libourne și vă voi găsi puțină apă.

Trenul începu să-și micșoreze iuțeala, îmi reamintesc că unchiul Flo, în calitate de om prevăzător, a pus în

sacul său o ploscă goală și o cupă făcută dintr-o coajă de nucă de cocos. Desfac curelele și găsesc prețioasele obiecte. La gara Libourne, chem un hamal, îl rog să-mi umple plosca la fîntînă și mi-o aduce plină cu apă proaspătă:

— Acum, zisei vecinei mele, pe cînd trenul își relua fuga, făceți-vă toaleta. Nuca de cocos vă va servi de lighean: dați-mi voie să vă dau și o bucată de săpun.

Îmi mulțumește surîzînd, pun pe genunchi ligheanul improvizat, în care torn apă proaspătă; ea își înmoaie batista, își șterge ochii, obrajii și fruntea; aceste toate cu aerul drăguț al unei păsărele care-și netezește penele. Apoi un rîs argintiu deșteaptă pe tovarășii noștri de călătorie. Preotul cel dintîi, deschise ochii, se întinde, aruncă spre noi o privire furișă și de sigur cam scandalizat, își adună cartea de rugăciuni de pe jos; face semnul crucii și începe ruga dimineții. Deșteptarea unchiului Flo e anevoioasă. Cască și tușește: încetișor creierul său se deșteaptă din amorțeala somnului și — dulce solicitudine — prima lui grijă e pentru nepotul său. Sculîndu-se în sus, se întoarce spre noi și zărește pe tînăra fată spălîndu-și mîinile în nuca lui de cocos. Chipul lui Florentin Garaudel se schimbă, și rămîne încremenit și indignat. Să facă scandal? Probabil că prezența preotului îl oprește și îl aud ocărînd, cu aluzii, la unele persoane care sînt mai »jenante« decît «jenate».

Călătoarea terminîndu-și toaleta, puse nuca de cocos și plosca goală, pe canapea; dar deodată, cu o iuțeală sălbatecă, Flo se repede la aceste două obiecte atît de scumpe, le bagă în sac și apoi leagă curelele înfuriat. În răstimpul acestor întîmplări, timpul și trenul înaintau; locomotiva arunca șuierături repetate. De-a lungul Garonei catarte de corăbii cu pînze ușoare se desprind din ceața roșiatică, cu turlele bisericilor, cu învelișurile țuguiate și cu aleile sale frumoase, Bordeaux, scăldat de razele soarelui, se întinde sub cerul albastru. Intrăm în gara St. Jean, trenul merge mai încet iar ușile se deschid.

— Iată-ne ajunși, oftă domnișoara Suzor, luîndu-și

sacul în care pusese cartea și broboada... Vă mulțumesc din suflet pentru bunătatea d-voastră și vă salut. Vă urez petrecere frumoasă.

Buzele îi zîmbesc, dar privirea-i este melancolică și ca să-i ajut să se dea jos din tren mă cobor și eu.

— La revedere domnișoară, și noroc bun!

Ne strîngem mîna și pe cînd ea se pierde în mulțimea ce se înghesuie la ușa de ieșire a gării, o urmăresc cu privirea și cu părere de rău...

IV

— Cînd vei isprăvi de căscat gura după obraznica aia ce și-a permis să-și spele mîinile în nuca mea de cocos, ne vom duce și noi să ne spălăm și să luăm cîte o cafea cu lapte! mormăi ironic unchiul Flo, la spatele meu.

În același timp îmi întinde sacul și pledul:

— Abia avem timp, că trenul pleacă după o jumătate de oră...

Socotisem că ne vom opri puțin la Bordeaux. Caut să-l conving că nimic nu ne zorește. Îi înșir toate atracțiile orașului: muzee, Teatrul cel mare, Grădina publică... Dar nimic. Mă lovesc ca de o stîncă.

— Nu-mi pierd timpul cu fleacuri. Eu vreau să mă găsesc cît mai repede față în față cu Pirineii mei.

Zice „Pirineii mei" de parcă s-ar găsi la Villotte spunînd „produsele mele" cînd vorbea de doctorii, al căror depozitar era. Așadar mă supun și de data asta, și mergem împreună la bufet. Beau cîteva înghițituri de ceai, pe cînd unchiul meu se servește cu cafea cu lapte și cu zdravene felii de pîine cu unt; după aceia ne reinstalăm în alt vagon, unde avem norocul să fim singuri. Flo, după ce se îndoapă bine, își recapătă veselia și așezîndu-se în fața mea, examinează ghidul. Trenul străbate viile povîrnite scăldate în soare. Orașul Bordeaux rămîne înapoi și mă gîndesc cu părere de rău la frumoasa mea tovarășă din tren. Îmi reamintesc ochii ei limpezi și negri, surîsul ei drăgălaș și grația ei copilărească. Îmi în-

chipul că acum se găsește în exercițiul funcțiunei de însoțitoare și că, desigur, nu ne vom mai revedea. Ea apăru la începutul acestei călătorii și dispăru ca o stea căzătoare, lăsînd însă în sufletul meu o dîră de lumină. Voi păstra amintirea acestei drăguțe fete atît de încrezătoare, expansivă și atît de neștiutoare, care în nevinovăția ei, adormise în fața mea într-o noapte cu lună.

Trecem bifurcarea Arcachonului și iată-ne în mijlocul unui pustiu. O exclamație de indignare mă deșteaptă din visarea ce mă încătușase:

— Ce țară de sălbatici, exclamă Florentin Garaudel! Într-adevăr, priveliștea nu are nimic atrăgător.

La dreapta și la stînga, calea este mărginită cu plantații de pini. Pe trunchiuri se văd tăieturi proaspete și la rădăcina fiecăruia, este așezată o oală în care se scurge rășina. Astfel orînduiți, acești copaci cu coaja groasă și frunza rară, au o înfățișare tristă. Foarte rar se zărește cîte-o casă; și mai rar o ființă omenească; peste tot monotonia pinilor și țîrîitul ascuțit al greierilor domnesc.

— Asta se numește Sudul la ei? strigă Flo indignat! Le mulțumesc, m-am săturat!... Unde sînt vîlcelele și livezile noastre!... Cel puțin acolo ai puțină verdeață sub ochi. Nu-mi place să cheltuiesc bani, dar aș da bucuros jumătate din prețul călătoriei ca să mă regăsesc în fața viilor mele din Hormicey, unde lăcustele își întind la soare aripile lor roșii și foșnitoare!

Moșul pare dezamăgit. Ceea ce-mi place la unchiul Flo, ceea ce răscumpără maniile lui, neroziile lui ridicole și nesuferitul său egoism, este dragostea cea sinceră pentru locul unde s-a născut; el duce oriunde cu sine pămîntul argilos din Barrois lipit de tălpile picioarelor. Provincialismul său are darul de a-mi deștepta iubirea priveliștelor și scumpelor impresii ale locului meu natal. Mulțumită lui revăd deslușit ulițele accidentate ale orășelului meu, casele, chipurile de altă dată; această neașteptată evocare a amintirilor din tinerețe îmi strecoară în suflet un simțimînt îngăduitor și iert apucăturile ciudate ale bătrînului droghist.

După Morceux, din fericire, terenul începu să fie accidentat. În depărtări albastre, Pirineii apar ca niște nori nemișcați, iar la Tarbes lanțul lor dantelat se arată într-o frumusețe neprihănită. Arăt această vedere unchiului meu, dar în loc de entuziasmul așteptat, întîlnesc o idee fixă de critică... Nemulțumirea întîmpinată în pustietățile de odinioară, a redeșteptat predispoziția spre critică a lui Florentin. Dă din cap și face o mutră disprețuitoare. Nici livezile frumoase, nici cîmpiile de porumb brăzdate de pîrîiașe care se strecoară printre șisturi de ardezie; nici impunătoarea apariție a piscului „Pic-de-Bigorre"; nici Lourdes, orașul minunilor; nici valea Argelesului, bogată, înverzită și plină de sate, nu mai impresionează pe unchiul Flo. Înfățișarea lui exprimă mai mult spaimă decît entuziasm și declară că se aștepta la ceva mai bun. În definitiv este contrariat de această măreață priveliște, care seamănă așa de puțin cu smeritele dealuri din provincia lui. Vecinătatea acestor falnice culmi îl umilesc și de aceia se simte supărător atins. De altfel aerul de munte i-a deschis pofta de mîncare, iar foamea, de sigur, îi înfrînge facultățile admirative: cu un oftat de ușurare coboară la stațiunea Pierrefitte și se repede înspre Hotelul Poștei.

Cere în grabă să mănînce și ne așezăm la masă într-o verandă de unde se poate vedea valea Argelesului care sclipește la soare, și piscul Villelongului, ce-și întinde pășunile în depărtările zării. Flo nu se uită decît la lista bucatelor pe care o studiază încruntîndu-și sprîncenile: „păstrăvi prăjiți, chateaubriand cu cartofi, spanac cu franzelă prăjită...". La toate găsește cîte ceva de zis, mai ales la spanac pe care nu-l poate suferi. De necaz se îndoapă cu mezeluri, își scoate năduful de păstrăvi din care nu lasă decît șira spinării, iar după ce a sorbit două pahare cu vin alb, examinează servitoarea care ne aduce bucatele.

Sveltă, oacheșă, cu o batistă roșie pe pieptănătură, are niște ochi scînteietori de un albastru închis și buze roșii cari surînd, ce-i scot la iveală dinții albi strălucitori.

Vinul să fie pricina, sau acest ademenitor zîmbet? Cu mare mirare văd pe unchiul Flo înveselit, spunînd vechi galanterii frumoasei fete care fac haz. Cu toate vorbele dulci, Flo își vede de mîncare. Pe cînd atrăgătoarea bigorează ne schimbă farfuriile, el trage spre dînsul farfuria cu spanac și își servește o porție respectabilă:

— Ei, unchiule, credeam că spanacul nu-ți place!

— Nu pot să-l sufăr, răspunde el supărat, dar îl plătesc...

Auzind aceasta, servitoarea rîse cu hohote, iar eu mă simții oarecum stînjenit. După desert, băurăm cafea, Flo cere socoteala, căci „plătește" într-adevăr, și aceasta se vede după chipul cum cercetează fiecare articol din notă. La urmă, scoate punga și plătește.

— Domnii vor lua de sigur brecul din Cauterets? întrebă servitoarea.

— Nu, răspunse Flo, îndreptînd curelele geamantanului său de turist. Mergem pe jos, iar bagajele le vom trimite direct la Cauterets poste-restante... Aveți grijă de le dați conductorului.

Pe urmă aruncînd cu gestul unui prinț, un franc pe fața de masă:

— Iată fetițo, pentru frumoșii tăi ochi!

La rîndul meu iau sacul, și iată-ne urcînd drumul umbrit de castani cu fructe de un verde auriu. Fata cu batista roșie stă aplecată pe balustrada terasei. Flo privește înapoi și-i trimite un salut curtenitor:

— Hei, unchiule, această frumoasă servitoare te-a atins la inimă, nu cumva te-ai fi amorezat?

— Nu-ți sade bine să glumești, tocmai tu, care în noaptea trecută flirtai fără rușine cu domnișoara din vagon.

Această paralelă între o servitoare de la un han și încîntătoarea mea tovarășă de drum, mă jignește și îi răspund verde:

— Domnișoara aceia era o fată cinstită și nu mi-ar fi îngăduit să-i înșir galanterii de comis-voiajor.

— Știu că d-voastră artiștii sînteți sfinți... cît despre fata de la han, mărturisesc că o găsesc foarte dră-

guță, însă ca să mă fi atins la inimă... asta nu! Nu sînt de acei nerozi care se înflăcărează de o nimica toată. Amorul după mine e o slăbiciune, mai rău decît atît: o predispoziție bolnăvicioasă ce trebuie tratată cu toate nevrozele cu bromură și dușuri reci.

— Ei istoria dracului! Atunci dragostea ce simțim pentru o femeie care ne împinge să facem tot ce ne stă cu putință spre a-i cîștiga inima, cultul frumuseții tot avîntul plin de patimă al tinereții, acestea toate nu sînt, după d-ta, decît o boală de nervi?!

— Absolut! Amorul nu atinge decît pe degenerați; persoanele sănătoase și bine echilibrate ca mine, sînt ferite de așa ceva.

— Atunci de ce spuneai vorbe dulci acelei fete, pe care o priveai cu ochii înflăcărați?

— Curată amețeală produsă de un pahar cu vin și o bună digestie!

— Unchiule, judeci ca un droghist...

— Și tu nepoate, ca un creier îmbîcsit de literatură... Să lăsăm prostiile astea... Să ne gîndim mai bine, că intrăm în mijlocul Pirineilor; că mîine ne suim pe vîrfurile cele mai înalte și că vom avea la îndemînă acele minunate plante farmaceutice, pe care le-am admirat adesea în vis! Să nu ne mai gîndim decît la știință și la descoperirile ce vom face în munți...

Deocamdată, ceea ce vom descoperi mai curînd pe munți, este ceața. Norii care de la amiază s-au format încetul cu încetul pe vîrful piscurilor, se tîrăsc acum în văile în care intrăm. Se îngrămădesc alunecînd ușor pe crestele întretăiate. Pînza vaporoasă se rupe și fîșiile atîrnă de fiecare colț de piatră. În curînd partea de cer albastru pe care o vedem deasupra capetelor noastre va dispare sub vălul cenușiu al ceței... Valea e adîncă și strînsă între doi pereți colosali de șist, care par că se unesc acolo sus. Jos vaporii albi se strecoară printre copaci. S-aude un zgomot asurzitor: este torentul din Cauterets, care se năpustește în valea inferioară. Aci, strîns între două ziduri lucioase, colo sfărîmat de

stînci sau crăci încurcate, spumegă și clocotește. La o sută de metri de torent drumul suspendat ca un balcon, șerpuiește și se suie mereu, sub cerul înnourat, pereții de stînci uriașe se resfrîng și parcă astupă drumul înapoi și înaintea noastră cu o măreție sălbatică, amenințătoare, înfricoșătoare. Stîncile încolăcite se asemuiesc cu scoarțele zgronțuroase ale unor imense trunchiuri de copaci. Din fiecare crăpătură, niște izvoare nevăzute, care se strecoară printre mușchi și ferige. Nu este firicel de iarbă pe al cărui vîrf să nu strălucească într-una, cîte o lacrimă mereu reîmprospătată. Întreaga vale pare că plînge din cauza unei tainice suferinți.

Amîndoi, mișcați de tristul aspect al acestui melancolic defileu, ne îndreptăm în direcția Argelesului ale cărui văi sînt atît de radioase și atît de vesele; soarele în amurg învăpăiază încă culmile verzi și satele sus așezate. Văzute din suiș, văile apar ca într-o sărbătoare . . . Deodată vîntul rostogolește un val de ceață și valea cu încîntătoarea-i priveliște se stinge ca un rai pierdut . . .

Florentin Garaudel mă privește cam dezorientat:

— Prost început, zise el; ce ghinion dacă mîine va ploua.

Mă încerc să-l asigur spunîndu-i că la munte condițiunile meteorologice sînt cu totul deosebite de cele de la șes și că ceața dispare tot așa de repede după cum a apărut. Cu toate acestea nu sînt de loc încredințat de cele ce i-am spus.

Înaintăm în tăcere și sîntem cam descurajați. După locul numit *„Ținta Melcului“*, valea se lărgește, iar ceața deasă dăinuie mereu. La dreapta și la stînga se vede lanuri de secară și colțuri de cîmpii unde fînul se usucă; ici, colo, cîte o căpiță la baza căreia un muntean își fumează țigara. Pe neașteptate rărim Cauteretul împrejmuit de munți și împlîntat în vapori.

— Peste un sfert de oră ajungem, zisei unchiului spre a-l desmetici.

— Am mers o bucată bună, oftă el obosit

— La ce han ne vom opri?

— Nu vom trage la han, răspunse Flo. Unul din prie-
enii mei, doctorul Péchoin, care a mai fost la Cauterets,
m-a recomandat la niște oameni buni, unde a locuit el și
are ne vor primi cu multă plăcere... Așa că vom putea
una masa ori unde vom vrea.

Cu cît ne apropiem, ceața se îngroașă ca și cum ne-am
i apropiat deodată de sfîrșitul lui octombrie. Din cînd
n cînd, cîte-o picătură de ploaie cade pe praf. Sub
opacii parcului, vizitatorii băilor au aerul plictisit și se
limbă alene. Iată-ne în strada Raillère, unde se găsește
asa Menginou, recomandată de prietenul unchiului meu.
trada mărginită de case înalte și negre cu ferestre lumi-
nate, este foarte animată; găsim casa Menginou în care
nchiul meu intră foarte voios și stă de vorbă cu pa-
tronii, evocînd amintirea doctorului Péchoin.

— Vra să zică, strigă d. Menginou, sînteți prieteni
le-ai d-rului Péchoin? Ah, ce om bun... și ce mai face?
V-a vorbit de casa noastră? Din nenorocire toată e
cupată. Nu mai avem decît o odaie la al doilea cat; și
ma mică, cu un singur pat... Dar e curat și veți putea
ormi perfect...

Pe cînd Florentin discută, eu mă duc în căutarea
agajelor noastre. Piața unde sînt birourile mesageriilor
ste plină de o mulțime gălăgioasă. Un întreg furnicar
n mișcare.

Călăuze care așteaptă amatori excursioniști; contraban-
iști aragonezi oferă trecătorilor „navajas-uri" și mantii
argate; călăreți, escortează niște amazoane în haine roșii
u fuste flotante, care se întorc de la plimbare; servitoare
velte cu ochii vioi, cu chiupuri pline cu apă proaspătă
e cap, circulă în toate direcțiile. Copii, vînzători de zi-
re, strigă jurnalele Parisului; din brecuri hamalii descarcă
ilete și geamantane. În mijlocul acestui zgomot infernal
u greu mai pot descoperi bagajele noastre. În sfîrșit le
găsesc. Le trimit pe o roabă la Menginou. Întorcîndu-mă
acasă găsesc pe unchiul Flo gata de cină și ne așezăm
la masă. Desigur că și-a ales odaia cea mai mare care

dă la stradă, iar eu sînt nevoit să mă mulțumesc cu cea mică:

— La vîrsta ta, insinuă unchiul Flo, dormi bine ori și unde...

Cinez resemnat și urez noapte bună. Odăița este strîmtă în care patul de fier și o măsuță, ocupă tot spațiul. Nu-i luminată decît de un geam mic ce se deschide deasupra torentului. Obosit mă tîrăsc în pat după ce deschisei gaura ce-mi servește de geam. Ascult șopotul apei, și departe, din cînd în cînd, se aude muzica unui pian, cîntînd «Non piu andrai» din *Nunta lui Figaro*.

Pe nesimțite, curata melodie a lui Mozart îmi îndreaptă gîndul spre încîntătoarea călătoare din trenul de Bordeaux. Legănat de foșnetul clocotitor al apei, adorm și revăd în vis pe Denisa Suzor spălîndu-și mîinile în nuca de cocos a lui Florentin Garaudel...

V

Cum se crapă de ziuă, fui trezit de vocea de dascăl a unchiului meu:

— Sus, leneșule! Soarele răsare și n-avem timp de pierdut...

Flo era gata. Cu o șapcă albastră pe cap, îmbrăcat într-o haină lungă de dril albastră, care devenise albă de mult ce era spălată, și cu ghete pînă la genunchi, el are aerul unei călăuze.

— Tu dormeai, reluă el, pe cînd eu consultam Joannul meu... Azi vom vizita lacul Estom și vom ajunge în regiunea zăpezilor veșnice... O excursie de șapte ore printr-o vale pastorală și sălbatică, unde flora e din cele mai curioase.

— Frumos, dar unde vom mînca?

— Am prevăzut obiecțiunea ta și am însărcinat pe d. Menginou, de-a pune în sacul tău, merinde; friptură, șuncă, pîine și vin. Fiind cel mai tînăr, vei duce merindele. Vom mînca pe iarbă, lîngă vreo fîntînă limpede, iar din primul popas, umerii tăi vor fi ușurați... Mă îmbrac repede, iau sacul cu proviziuni și plecăm.

— Frumos timp! Zeii ne favorizează! strigă unchiul meu.

Are fața rumenă și lovește cu fudulie bastonul său de pietrișul străzii.

Într-adevăr, sîntem fericiți în ceea ce privește timpul. Cerul este de un albastru imaculat. Nici un nor nu se vede. Cu cît ne apropiem de Raillère, soarele începe să înroșească culmile, pe cînd restul priveliștei se scăldă într-o umbră răcoroasă. Aerul vioi și tare ne face drumul plăcut, și pentru a ne ura bună sosire o albă cascadă ne salută gălăgios în trecere, vărsîndu-și valurile spumegătoare în fundul unui bazin de granit. Trecem partea deluroasă printr-o pădure de fagi, și îndată ce ieșim din umbroasa întunecime a ramurilor, valea Lutourului se deschide în fața noastră, cu munții ei golași, cu izvoare de apă limpede, cu conacele păstorilor și cu bogate pășuni de iarbă, unde pasc vaci și cai. La frumoasa lumină a soarelui de dimineață, valea capătă o înfățișare idilică, Florentin Garaudel nu mai poate de bucurie. Cu ierbarul la spinare, el mergea cu un pas voios, adunînd pe ici pe colo cu strigăte de admirație aconite, parnasite și saxifrage care își au floarea plină de rouă. Din pragul unei colibe, un muntean slăbănog ne poftește să bem lapte proaspăt. Fiind bine dispus din pricina recoltei ce face, Flo primește această invitație ospitalieră și se îndreaptă spre bordei. Neavînd poftă de băuturi lăptoase, îl las să se ducă, iar eu îl aștept la marginea unui izvor. După puțin, unchiul apare, cu fruntea posomorită, cu buzele strînse!

— Ce oameni! murmură el furios: dacă la muntenii scoțieni, ospitalitatea se „dăruiește“, muntenii din Pirinei o vînd cam scump... Un franc un pahar cu lapte!... Mulțumesc, nu mă vor mai prinde!...

Flo nu glumește cînd e vorba de bani. Cheltuiala aceasta neașteptată i-a fost destul ca să-i strice cheful. Nu se mai interesează de botanică, și aspectul unei turme

de capre sau apariţia vreunei stîne, dau ochilor lui un fulger de indignare. Nu se potoleşte decît aproape de ora unsprezece, cînd ne aşezăm la mîncare lîngă un izvor, în luminişul unei păduri de pini. Înzestrat cu o poftă bună de mîncare înghite la bucăţi de pîine, îşi serveşte cea mai mare parte de friptură şi din şuncă, scoţîndu-şi necazul bînd trei sferturi din sticla cu vinul de Bordeaux. Lungit pe iarbă, cu capul la umbră şi picioarele la soare, găseşte că toate merg bine şi trage un pui de somn, în loc de desert. Aud sforăiala lui Flo care-şi amestecă disonanţele cu şipotul torentului: mai tîrziu, fiindcă timpul fuge mai repede decît apa, mă decid să-l deştept, lucru care nu-l mulţumeşte de fel. Ultimul urcuş e mai greu; soarele de amiază ne dogoreşte ceafa iar printre crăpăturile stîncilor şi pe lîngă pinii piperniciţi ne suim cu greu. Acolo sus piscuri înalte se ridică formînd un semicerc împrejurul lacului Estom. Fîşii de zăpadă acoperă pe jumătate neprihănita lor goliciune, iar văzduhul în strălucire dă o nuanţă albăstrie frumoaselor lor contururi.

Frumuseţea priveliştii ne înviorează. După multe sforţări ajungem la marginea lacului Mic, înfundat ca o cupă în poalele munţilor, el îşi rotunjeşte suprafaţa nemişcată de o culoare vînătă-pătlăginie. În sfînta linişte a acestor înalte regiuni pirineene, păşunile înverzite, faţa sticlitoare a lacului, crestele înzăpezite şi subţiri, albastrul boltit al cerului, formează o desăvîrşită armonie.

Pe un dîmb, un păstor de vreo douăzeci şi ceva de ani, cu o şapcă pe cap, încălţat cu opinci, stă în picioare păzeşte din depărtare vacile şi caprele lui răspîndite, şi la întrebările noastre el răspundea monosilabic ca un om ce-şi găseşte deabia cuvintele. Ne numeşte piscurile care înconjoară lacul şi cele care formează valea Lutourului Pouey-Mouron, vîrful Estom-Soubiran şi despicătura Vignemalului. — Aceşti trei munţi şi micul lac întunecat sînt singurii lui tovarăşi. Timp de patru luni el trăieşte în acest deşert şi nu întoarce la locul său natal, Pierrefitte, decît în septembrie, părăsind fundul văii după

cum zăpada îl mînă. La fiecare cinsprezece zile, nevasta îi aduce merinde. A doua zi ea se întoarce în valea Argelesului și iarăși două săptămîni în singurătate. De abia liniștea îi este întreruptă prin apariția vreunui turist ce arareori se suie pînă la lac, iar vizitatorii sînt foarte rari. Astfel și-a pierdut obiceiul vorbirii.

— Ei, exclamă filozoficește unchiul Flo, aveți la îndemînă pescuitul cu undița. Trebuie să fie plăcut și distractiv.

— Nu-i pește! Apa e prea rece, răspunde laconic bietul ciobanul.

Dar Florentin Garaudel nu-l mai asculta; el zări printre ierburi, lungi corole de un albastru închis ca și lacul. Se repede, îngenunchie și exclamă triumfînd:

— Este *gențiana* fără rădăcină... *Gențiana acaulis*... o plantă rarisimă!...

Pe cînd el adună cu evlavie plantele prețioase, eu continuu a vorbi cu păstorul cu ochii negri și meditativi. Mă interesează acest tînăr păstor singuratic și tăcut; el îmi reamintește cîntecul nocturn „păstorul rătăcitor" al lui Leopardi, cu tînguitoarea invocație la lună: „O! lună, viața ta e asemănătoare cu a păstorului, el se deșteaptă cu primele licăriri ale aurorei, își duce turma pe cîmpii, admiră dobitoacele, izvoarele, pășunile ierboase, apoi seara se odihnește fără alte griji...".

Dar iată că la dreapta, umbra se scoboară din ce în ce la poalele munților, făcînd verdeață să apară aproape neagră. Mă despart de păstor și îi dau un bacșiș; elt despre Flo... el dă din cap, își vîră mîinile în buzunar, întoarce spatele și bombonește scoborîndu-se de-alungul pășunilor:

— Agiamiule! Prea ai bani de dat...

— Nu-ți fac acelaș compliment unchiule. Ești lipsit de milă pentru bietul băiat care trăiește patru luni de zile, închis ca un pustnic, între zidurile munților!

— Nu găsesc că-i atît de plîns... el n-are nevoi... Toată ziua șade și nimeni nu-l plictisește.

— Omul nu e făcut ca să trăiască singur... Gîndeș-

te-te că acest cioban e însurat și că aproape toată vara e lipsit de nevasta lui.

— Nevastă-sa îl vede în fiecare două săptămîni și i este destul... Cît stau, au tocmai timpul să se și certe! M-aș prinde dacă el nu vede pe nevasta lui plecînd cu un «uf» de ușurare... Femeile sînt rele și chiar blîndețea lor, cum zice unul din cei vechi, este un condiment de șiretenie... Păstorul tău trebuie să fie și el tare mulțumit că nu-și vede nevasta decît de două ori pe lună.

— Ești prea disprețuitor față de femei și nu-mi dau seama ce fel de specimene ai cunoscut, de ai așa urîtă părere despre ele!...

— Am văzut pe ale celorlalți, și mi-a fost destul!

Jos în vale soarele ne-a ajuns. Ca și cînd ar vrea să pedepsească pe Florentin Garaudel de vorbele lui puțin curtenitoare, îi frige spinarea și îi usucă gîtlejul. Îndată ce se apropie de un pîrîu, Flo nu se poate abține de-a scoate nuca de cocos și de a bea cu sete dintr-însa. Degeaba îi tot spun că la munte trebuie să se ferească de acele izvoare reci și perfide ca sirenele. Nu vrea să știe de spusele mele și se încăpățînează și se umflă cu apă.

Orele sînt cinci cînd ajungem la Cauterets, obosiți, plini de praf, și arși de soare. Am sosit la casa Menginou; ne-am făcut toaleta; apoi la ora șase ne îndreptăm spre restaurantul hotelului Prinților. Flo și-a schimbat haina de dril și și-a îmbrăcat un costum castaniu; ia în mînă cîteva din florile culese pe valea Lutourului. Ține mănunchiul ca pe o cădelniță și cu un gest provocator. Bucuros ar scrie în jurul pălăriei sale „Aceste flori au fost culese cu mari greutăți de mine, Florentin Garaudel, membru al mai multor societăți științifice...»

Contrar numelui ce poartă, restaurantul n-are nimic atrăgător. Masa pusă într-o sală lungă din primul etaj are aspectul banal al tuturor meselor de «tables d'hôte»

Dar mîncările sînt abundente și fața de masă e curată, ceea ce este esențialul. Clienții sînt numeroși, abia mai putem găsi două locuri libere. Scaunul din fața unchiului meu este reținut de o doamnă înaltă, zveltă și de o înfățișare elegantă, cu maniere destul de distinse, însă puțin cam teatrale. Să tot aibe treizeci sau treizeci și cinci de ani. Talia-i este mlădioasă încă, bustul și umerii au contururi agreabile la vedere; dacă tenul și-a pierdut prima frăgezime și buzele vopsite au surîsul banal și veșted, ochii spălăciți, bine croiți și lungiți cu creionul negru, sînt vii și ispititori. Pieptănîndu-se în bandouri bine ondulate de un blond frumos, mărește farmecul obrazului. Din mînecile scurte ale unei bluze de lînă galbenă, ies brațele împodobite cu brățări; degetele sînt încărcate cu inele. Flo, cu ostentație, depune pe fața de masă, buchetul său de parnașii albe și gențiane albastre. Doamna aruncă o căutătură zîmbitoare spre florile lui Flo, apoi spre chipul cavalin și fizionomia ciudată a unchiașului. Florentin Garaudel, măgulit de curiozitatea ce stîrnește, privește pe furiș pe vecina sa și pare fermecat de această elegantă persoană, care asemuită cu femeile din Villotte, i se pare de o rară distincție. Mîndru și fericit că mănîncă alături de o persoană din lumea mare, își sparge capul ca să găsească un subiect de conversație. Îndată ce și-a golit farfuria, se face că mișcă buchetul și îl miroase cu galanterie. De altfel doamna nu-i dă răgaz să se obosească și începe ea să-i vorbească:

— Aveți flori foarte frumoase, domnule!... Sînt de la munte?

— Da, doamnă, răspunse dînsul, pe cînd un surîs de vanitate îi deschise gura mare; le-am recoltat pe valea Lutourului, în regiunile înzăpezite... Sînt plante foarte rare...

— Adevărat?... Îmi faceți poftă să mă duc și eu să culeg asemenea flori la Lutour... Excursia e lesne de făcut?

— Prea este departe, și drumul e foarte greu, mai

ales pentru o doamnă, spune Flo, în gura mare... Șapte ore de drum prin poteci stîncoase și arse de soare.

— Păcat, răspunse ea cu un accent de părere de rău, aș fi fost fericită să găsesc și eu aceste flori albastre... Cum le numiți?

— Gențiana acaulis!... Ș-apoi, adăugă Florentin Garaudel devenit galant, deoarece le doriți, doamnă, dați-mi voie să vi le ofer...

— Vai, domnule! Mi-e teamă să nu fiu prea indiscretă primindu-le... Sînt admirabile!

— Vor fi și mai frumoase cînd vor fi purtate de d-voastră.

— Deoarece sînteți atît de amabil, le primesc și vă mulțumesc!

Își prinse florile în cutele taliei și lăsă în jos ochii ei plini de ispită. Acest succes neașteptat măgulește amorul propriu al lui Florentin Garaudel și i se suie la creier ca un vin prea tare... Devine expansiv și începe să vorbească atrăgînd atenția comesenilor:

— Da, zise el, am fost pînă departe în munți și am cunoscut gheţarii veșnici ce seamănă cu uriașe mormane de bucăți de zahăr... Ar ajunge să îndulcească cineva miliarde de cești cu ceai!

Această reflexie de spițer pune pe toți pe rîs, iar mie îmi crapă obrazul de rușine. Unchiul meu Flo pare a fi trimis de «Providența» pentru a distra pe acești oaspeți, care bînd numai apă stau tăcuți.

— Sînteți un om cu multă știință! reluă vecina...

— O, doamnă! explică Flo cu o prefăcută modestie, n-am făcut decît să-mi apropii buzele de cupa științei. Cu toate astea sînt membru al mai multor societăți savante și am compus cîteva tratate cărora li se atribuie un oarecare merit.

Cu neputința să-l mai oprești! A început subiectul lui de predilecție și citează monografia asperului mirositoare... Roșesc; mă aștept la alte prostii și aș vrea să mă găsesc la o sută de leghe departe de hotelul Prinților. Însfîrșit, după desert mă grăbesc să-mi pă-

răsesc scaunul. Doamna cu ochii scînteietori se scoală la rîndul ei și o aud vorbind cu unchiul meu despre «Mamelon-Vert» unde orchestra cîntă în fiecare seară. Desigur că la această se referă întrebarea lui Flo:

— Vii cu mine la Mamelonul Verde?

Refuz invitația căci m-am săturat de prostiile bătrînului. Ne despărțim, și după cît mi se pare, scumpul meu unchi se grăbește a mă părăsi tot cu aceiași mulțumire, cu care eu mă simt fericit lăsîndu-l acolo. Marele cafeu este la doi pași; mă instalez pe verandă și bindu-mi încetișor cafeaua, gust plăcerea de a fi singur. După aceasta, încep să cutreier străzile. Trec pîrîul pe un pod vechi și iată că întîmplarea m-a dus la intrarea Mamelonului-Verde. Din depărtare ascult orchestra cîntînd, dar n-am de gînd să intru acolo unde pot întîlni pe Florentin Garaudel. Mă așez pe unul din scaunele ce mărginesc aleia, aprind o țigară și privesc distrat pe cei ce se plimbă. Ascult clocotul apei, al cărui murmur se mărește, cu cît ziua se micșorează. Amurgul se lasă încetișor pe povîrnișurile Pêguêrului, pe cînd în fața mea piscul Ardiden și ghețarii Estomului, sînt încă scăldați de licăriri fosforescente. Din ce în ce stelele apar. Deasupra crestelor înghețate este una mai ales, care strălucește ca un mărgăritar de aur. Aerul curat îmi aduce mirosul fînului cosit și pe nesimțite mă gîndesc iarăși, la noaptea aceea în care mi-am petrecut tot timpul privind cerul instalat prin fereastra vagonului împreună cu domnișoara Denisa Suzor. E ciudat cum mi-a rămas atît de viu în minte, chipul acelei fete încîntătoare. Mi s-a întîmplat foarte des să mă întîlnesc cu frumoase tovarășe de călătorie, nici una însă n-a lăsat în mine o atît de vie și fermecătoare impresie.

Deodată o voce cunoscută mă trezește din visarea mea. Mă uit la grupurile care urcă înspre Cauterets și pe neașteptate recunosc silueta ciudată a unchiului Flo, ținînd la braț pe doamna de la Hotelul Prinților. Nu-mi vine a crede ochilor. Ce! Flo, misoginul, în situații

galante? Părăsesc scaunul, și urmăresc de departe această pereche ascunsă în umbră. Ce-o fi însemnînd misterul acesta? Caut cu ochii, să-i văd mai bine dar le pierdui urma, și eu chiar mă rătăcesc la o răscruce de drumuri înnegurate. După un mare ocol, sosesc însfîrșit acasă la Menginou. Odaia unchiului e luminată; împing ușa și mă găsesc față în față cu Florentin Garaudel în vestă plimbîndu-se în încăpere. Este aproape transfigurat ochii îi lucesc ca jarul, gura i se întredeschide și surîde Pare foarte vesel.

— Ei, galantule! strigă el, de unde vii la ora asta Îi explic pe scurt cum m-am rătăcit și cu o ipocrită solicitudine adaug:

— Dar d-ta, unchiule, cum ți-ai petrecut seara?

— Perfect... închipuiește-ți...

Se întrerupe, își închide buzele și apoi murmură:

— Nu prea știu dacă pot dispune de un secret ce nu-mi aparține numai mie...

Îl încurajez cu un ton de bun apostol:

— Între noi unchiule!... Ce are a face!

— De altfel, răspunse el, ești nepotul meu și deci ai dreptul să fii informat de tot ce mi se întîmplă; cînd mă gîndesc... o aventură extraordinară... ameţitoare... ascultă!

Așezat călare pe singurul scaun din odaie, cu ochi scînteietori, cu buzele umede, ca și cum numai amintirea i-ar aduce apă la gură, Flo începe narațiunea sa confidențială...

VI

—iDespărțindu-ne m-am îndreptat spre Mamelonul Verde; nu că-mi place priveliștea acestor îmbulzeli moderne unde defilează toată lumea, dar sînt de părere că în călătorie totul devine văzut... Dar altfel, aleile lor nu-și merită renumele; nu prea au copaci destui și nu sînt bine rînduiți ca în parcul din Villotte. Însfîrșit! Apoi ca un hoinar am luat-o la picior și abia am ajuns

în orchestra care cînta niște valsuri. Muzica mă plictisește grozav și eram gata să plec, cînd, în cercul auditorilor zării pe vecina noastră de la masă. M-a recunoscut, ce-am salutat, și profitînd de un scaun liber, mă așezai lîngă dînsa după ce această favoare îmi fu acordată cu un grațios surîs; așadar mă aflam alături de această distinsă persoană... Îți mărturisesc că nu auzeam nici-o muzică, în schimb ne-am împărtășit ideile cu prisosință... Dragul meu, e o făptură încîntătoare... plină de farmec... nu numai în ceea ce privește fizicul dar și din punct de vedere intelectual! Spirituală, distinsă... instruită... o adevărată femeie din lumea mare. Și ceva mai mult... face parte din societatea pur aristocrată! Aici a venit să se caute de o boală de gît, dar ea este din Londra unde defunctul ei bărbat a fost atașat de ambasadă...

— Cum se numește?

— Numele ei este... Doamna Hermina du Val-Clavin...

— Hm! Numele e fantastic și bine ticluit!

— Ce ai găsit de rîs?

— Nimic... Dar tare mi-e teamă că acest nume pitoresc să nu fie mai mult din lumea cocotelor decît din cea aristocrată!

— Cum?!... Ce ai spus?... voi ăștia, mîzgălitori de hîrtie, rîdeți și vă îndoiți de orișice... Numele, nici să nu îndrăznești să-mi spui, că nu e autentic... El figurează în Parisul High-Life.

— O! atunci nu mai zic nimic... dar ceea ce mă surprinde este că tocmai d-ta care ești atît de sceptic în materie de sentiment, să fii prins în mrejele unei străine, întîlnită la un restaurant de a doua mînă.

— Aide, varsă-ți veninul! răspunse Flo răstit. Pe onoarea mea, dacă cineva n-ar crede că ești gelos de plăcuta mea aventură...

— Din contră, te felicit... Constat însă, că această damnă te-a zăpăcit și că ești foarte impresionat de frumusețea ei..

— Mărturisesc că mi-a plăcut! declară dînsul umflîndu-se în pene, și că această plăcere a fost împărtășită... După o oră de intimă convorbire ne-am făcut buni prieteni și întorcîndu-ne la braț, am condus-o pînă la ea acasă.

— Vasăzică i-ai cerut voie să te sui la dînsa...

— Ba de loc! întrerupse Florentin Garaudel, nu mi-aș fi permis o asemenea necuviință... Nu ți-am spus, răutăciosule, că doamna du Val-Clavin este o aristocrată și de-o perfectă corectitudine?!... Am părăsit-o la pragul ușei... însă înainte de a ne despărți am obținut o întîlnire pe mîine... La început a șovăit puțin... Ea este singură și e silită să fie retrasă: dar eu am stăruit curtenitor și, însfîșit, a primit... Vom lua masa împreună la lacul Gaube... Și iată, adăugă Flo sucindu-se pe scaun și netezindu-și bărbia... Noapte bună... este tîrziu și mîine disdedimineață trebuie să fiu pe drum.

— Noapte bună, unchi fericit!...

Mă retrag în odăița mea întunecoasă, și fiindcă eram obosit, am adormit.

A doua zi la deșteptare, observai că e tîrziu. Făcîndu-mi toaleta mă mir cum de n-aud zgomot în odaia de alături. Deschid puțin ușa de comunicație... Nimeni... Pe semne că Flo a ieșit de dimineață după ce a mîncat ceva, după cum arată o ceașcă în fundul căreia se mai găsesc cîteva picături de ciocolată. Nu-i posibil însă să fie de pe acum pe drum spre lacul Gaube; doamna du Val-Clavin nu poate să se scoale așa de dimineață. De altfel bastonul de turist și ghetele galbene sînt încă la locul lor. Desigur că unchiul s-a dus să închirieze cai... Într-adevăr, aproape de orele nouă, un pas repede s-aude pe scară, ușa se deschide ca împinsă de vînt, și Florentin Garaudel își face apariția; dar un Florentin transformat, un Florentin înfrumusețat, frizat, pudrat, barba rotunjită, și cu butoniera înflorită de un trandafir Jacqueminot. Și-a îmbrăcat jacheta și vesta de culoare galbenă; îl admir și zic:

— Ei drace! strașnic mai ești!.. Ți-ai frizat părul și miroși a chiparoase...

— Nu miros a chiparoase ci parfumul Largillière, răspunse dînsul cu un ton de filfison, care este la modă... cel puțin așa spune coaforul care mi-a vîndut un mic flacon, foarte scump... ia miroase?... e destul de tare?...

— E îmbătător! Aș jura că ai devastat un magazin întreg de parfumerie!... Așadar, ești pentru lacul Gaube?

— Desigur... caii vor fi la orele zece în fața așezămîntului Raillère... Fie zis între noi, această excursiune ecvestră îmi cam strică mulțumirea zilei de azi; nu prea am călărit și nu știu cum aș face ca să nu fiu ridicol!...

— Nu... nu te teme, caii ăștia de munte au piciorul sigur... n-ai decît să-i lași în voia lor...

— A, da... da!... Destul să mă pot ține pe șa. Deocamdată ajută-mi te rog, să-mi pun ghetele.

Mă supun. Mișcat de acest serviciu, Florentin îmi strînge mîna:

— Mulțumesc!... Negreșit că diseară ne vom vedea!... În tot cazul, dacă n-ai pus nimic la cale... vino pe la Puntea Spaniei... știi... De acolo poate că ne vei zări la întoarcere!

Pune în cuvintele *„ne vei zări“* o intonație îngîmfată de glorie și o fală vrednică de rîs. Ai crede că auzi un actor provincial declamînd:

.. Hei! ca mine-n lumea mare,
Nu găsești asemănare!

Îmi aruncă un zîmbet trufaș, și coboară scara. Mă aplec pe fereastră și îl văd umblînd în mijlocul străzii, cu pălăria de pîslă la o parte și cu un bici spaniol în mînă. Ce tip ciudat! Sînt nerăbdător să aflu cum are să se sfîrșească această galantă cavalcadă. Am să mă duc la Puntea Spaniei ca să păzesc întoarcerea lui Flo.

Pe cînd urc poteca povîrnită a văii Marcadau, orele sînt aproape două. În vale, între doi pereți de

stînci galbene și negre, scobite, crestate și scofîlcite torentul clocotește și urlă vijelios. Defileul acesta este de o sălbăticie înfricoșată. O ceață cenușie se lasă încet, pe cînd în negura și umezeala văii, șuvoiul de apă repede se năpustește și formează tumultoase și gălăgioase cascade. Pe la orele patru ajung însfîrșit la *„Puntea Spaniei"*: o rudimentară trecătoare îngustă, alcătuită din trunchiul unui brad, aruncat peste o rîpă prăpăstioasă, unde se prăvălesc cu zgomot torentul din Gaube și vîltoarea Marcadau cu apele ei minunate. La această înălțime, ceața s-a subțiat și pot privi în tihnă frumosul spectacol al acestor ape albăstrii, puțin cîte puțin albind, care se lovesc, se despart, țîșnesc în suluri, se împrăștie, cad în valuri, în spume risipite, în ciucuri prismatici de cleștar, într-o ploaie de mărgăritare albe ca laptele... Împrejurimile sînt stropite de o rouă sclipitoare; tufișurile, rugioarele, ferigile uriașe, se pleacă la această împroșcătură de apă mereu împrospătată...

Mă așez pe mușchiul verde lîngă o fîntînă. Mă încălzesc cu un groog, apoi aprind o țigară și-mi arunc privirea spre poteca ce șerpuiește printre brazi... Mă întreb dacă în curînd voi vedea răsărind ciudata siluetă a lui Flo, călărind alături de misterioasa Hermina du Val-Clavin, care ca și nimfele din legendă, a atras pe unchiul meu spre apele viclene ale lacului Gaube.

Mă gîndesc la curioasa schimbare a bătrînului droghist, așa de rebel pînă atunci cultului feminin; caut să-mi dau seama, cum Florentin Garaudel, om cuminte, prozaic și chibzuit în toate, s-a lăsat să fie atît de ușor subjugat de ochii căprui și de frumusețea prea coaptă a acestei echivoce Hermine... Să fie oare vre-un caz fiziologic? Una din acele acțiuni spontane de erotism, care se manifestă la cei trecuți de cincizeci de ani și care se simt cuprinși deodată de o dorință înflăcărată de a iubi și de a fi iubiți, măcar odată în viața lor!... Așa ceva trebuie să fie în aventura unchiului Flo; dar nu-i numai aceasta. Ca mai toți burghezii înavuțiți, Florentin Garaudel are o slăbiciune pentru titluri, particule și cunoștințe aristocratice. În calitate de provincial puțin experimentat, el a luat pe doamna du Val-Clavin drept o femeie din elită, iar atenția ei l-a măgulit. Ca și domnul Jourdain, cu care semănă în mai multe puncte, să femeie de neam, are pentru dînsul, un farmec încîntător; este orbit și zăpăcit prin nădejdea de a-i cîștiga iubirea...»

Incercînd să analizez una cîte una pricinile care au determinat pe unchiul meu, să se amorezeze dintr-odată de vecina lui de masă, cercetător caut spre grupurile de călăreți și amazoane care se întorc de la lac și trec podul: numai chipuri necunoscute. Bicele plesnesc, vestoanele cenușii și rochiile albe sau roșii dispar în ceață. Nu mai aud decît gîlgîitul asurzitor al apelor... Deodată, pe cînd încep să mă neliniștesc, un călăreț urmat de o călăuză iese din desișul de brazi; este Flo...

... E singur. Capul îi este trist plecat spre jiletca-i galbenă, și ca sălbaticul Hippolyte:

..«Mîna-i pe cal, lasă frîul liber»...

Il chem, el ridică fruntea și își arată chipul îmbufnat și pornit pe gîlceavă.

— A, tu ești, zise el; așteaptă-mă să descalec... Mi-ajunge cît am călărit pe acest dobitoc nărăvit!...

Intr-adevăr descaleca, scoate punga, și prin cîteva cuvinte dintr-o discuție aprinsă cu călăuza, care îndată ce fu plătită, scoboară drumul alene, fumîndu-și țigara.

Unchiul meu se întoarce spre mine cu aerul gînditor, ne mai avînd din echipamentul său decît biciul spaniol cu motul galben și roșu:

— In sfîrșit!... Sînt fericit că mai calc pe pămînt, în loc de a fi cărat deasupra prăpastiilor.

— Da bine, unchiule, ce ți-ai făcut tovarășa cu care ai plecat?

Posomorît îmi răspunde:

— Am lăsat-o cu niște cunoștințe întîlnite la hanul de la lac.

Pe urmă, ca și cînd s-ar grăbi să schimbe vorba:

— Afurisită ceață! adăugă el... Hai să coborîm mai iute, căci peste puțin nu vom mai vedea de loc .

Unul lîngă altul, ne scoborîm spre Cauterets: el bombănește cu glasul necăjit, eu caut să-l iscodesc stăruitor cu vorba; dar totul e zadarnic; unchiul Flo îmi răspunde plictisit și cît se poate de laconic.

Ori, iată ce cred că s-a petrecut acolo sus, după cît am putut să înțeleg din puținele cuvinte ce i-am smuls și informațiuni ce am obținut mai tîrziu:

Florentin Garaudel și doamna du Val-Clavin au plecat escortați de călăuză și au intrat unul după altul în strîmtoarea din Marcadau. Unchiul meu, neputîndu-și ține echilibrul bine pe calul care se încăpățîna să meargă pe marginea prăpastiei, se simțea prea îngrijorat, ca să mai ție o conversație galantă cu frumoasa lui prietenă. În fiecare clipă se speria și interpela călăuza strigînd: «Dar dragul meu, ne duci la moarte!...» ceea ce distra tare mult pe doamna Hermina. Cu toate acestea au ajuns fără nici un accident la marginea lacului, a cărui apă plumburie doarme într-un ocol uriaș de stînci pleșuve, peste care domnesc culmile înzăpezite ale Vignemalului. Așteptînd prînzul poruncit la han, s-au plimbat cu barca. Ca un dans de silfe, aburii albi îi învăluiau misterios. Cîteodată, o palidă rază de soare lumina în depărtare căderea spumegătoare a cascadei Spumouse. Priveliștea romanțioasă le strecura în inimă o vlagă de iubire. Deci Flo putu să fie curtenitor cît avu poftă. Doamna îl încuraja prin zîmbete îngăduitoare; așa că după ce s-au întors la han, unchiul se simțea cuprins în mrejele unei patimi nestăvilite; așezați la masă într-un colț, al sălii de mîncare, gustau cu poftă bucatele prînzului. Flo devenea mai elocvent, cînd, tropotul unei cavalcade răsună afară, și puțin după aceia, un trio de turiști, intră fără sfială și le strică intimitatea. Noii veniți vorbeau tare și făceau mare gălăgie. Zărindu-i doamna du Val-Clavin, păru foarte stînjenită. «Iartă-mă!»

zise ea lui Flo, sculîndu-se repede și îndreptîndu-se spre unul din turiști, — un bărbat înalt și frumos, care purta favoriți blonzi, îmbrăcat bine și căruia îi întinse mîna. Vorbiră mult timp în șoaptă la o parte; pe urmă Hermina se întoarse spre Flo:

— Acești domni au fost prieteni buni cu fostul soț al meu du Val-Clavin.. Nu ne-am văzut de mult — și mă roagă stăruitor să-i însoțesc în susul lacului... Scuză-mă domnule, ne vom întîlni diseară la hotel.

Zicînd aceasta, făcu o ușoară genuflexiune lui Flo rămas cu gura căscată, și dispăru la brațul turistului cu favoriți blonzi... În urma acestui incident neplăcut, unchiul meu gînditor și amăgit și-a reluat singur drumul spre Cauterets...

Am coborît muntele într-o stare melancolică. Gălăgia asurzitoare a torentului, lipsa de voioșie a lui Florentin Garaudel făceau convorbirea puțin animată. La orele șapte ne-am dus să cinăm la Hotelul Prinților, dar degeaba am așteptat să vedem pe doamna du Val-Clavin. Locul ei a rămas gol, și acest neajuns n-a fost îmbucurător pentru unchiul meu. El rămase posomorît și tăcut; nu se simte bine și și-a pierdut pofta de mîncare. Pe lîngă aceste neplăceri turburătoare s-a adăugat și o indispoziție fizică. În timpul excursiilor a băut prea multă apă de izvor și și-a stricat stomacul. Sculîndu-ne de la masă mă duse la domiciliul doamnei du Val-Clavin și acolo — ultima lovitură! — află că de un ceas, domna, a plecat într-o trăsură cu chirie... Ne întoarsem foarte dezorientați la Menginou, unde nefasta veste ne este anunțată printr-un bilet depus de mîna gazdei pe masă și adresat lui Florentin Garaudel:

„Scumpe domnule Garaudel, — îi scria fugara Hermina, — iartă-mă că te-am părăsit pe neașteptate. Afaceri urgente mă cheamă la Saint-Sauver... Dacă, după cum sper, ai dorința să vizitezi valea Luzului, poate o fericită întîmplare va face să te întîlnesc... Cu prietenie".

— Dar negreșit, îngînă Flo, păstrînd cu sfințenie biletul; adio Cauterets! ... fă-ți geamantanul, voi regula socotelile cu Menginou și mîine dis de dimineață vom pleca ... M-am săturat de acest trist cătun cu ape nesănătoase! ...

VII

Iată-ne din nou mergînd pe drumul ce duce la Pierrefitte, dar de data asta, într-o dimineață plină de strălucire. Aerul e limpede ca și cleștarul; nici un fulg de ceață pe crestele stîncilor. Colo sus, șuvița cerului, care se zărește printre culmile ascuțite, are culoarea albăstrie închisă ca și gențianele lacului Estom. Deasupra torentului, drumul șerpuiește scăldat în umbră. Teii plecați spre apa albăstrie și la rădăcina cărora se leagănă pintenii galbeni ai balsaminelor sălbatice, se arată în toată bogăția înverzirei lor.

In ciuda frumuseții surîzătoare a cerului și-a pămîntului, unchiul Flo, se tîrăște întristat și alene. Atribui moracăneala lui Flo amăgirii din ajun, și caut să-i alin durerile cît mai bine.

— Haide! unchiule, întărește-te și ridică-ți fruntea Lumea din Villote nu te-ar mai recunoaște, dacă întîmplător te-ar vedea în halul acesta! ... dar să mai afle că te simți abătut și nenorocit pentru că ai fost părăsit de o cocotă?!

Acest epitet lovește pe Florentin Garaudel în amorul său propriu și cum se crede grozav, îmi răspunde fără întîrziere:

— Doamna du Val-Clavin nu e o cocotă! Eu cred că numai datorii de bună cuviință au silit-o să plece ... De altfel, dovedește și biletul în care îmi cere scuze și îmi dă o întîlnire la Luz ... Nu ... Ceea ce m-a prăpădit fizicește este apa nesănătoasă din care am băut prea mult. Nu mai pot de durere de stomac și am o sete pe care mi-o mărește și mai mult vederea apei

După ce a apărut în chipul acesta virtutea nestă-

tovarășei Hermina, Flo cade iarăși în lîncezeala lui apăsătoare. Pentru a pune vîrf nenorocului, soarele care nu pătrunsese încă în fundul văii, apare deodată de-asupra stîncilor și ne dogorește cu sulițele lui înroșite la foc. Praful drumului ne orbește; stropii apelor ce clocotesc în vale sînt străpunse de razele solare și iau culoarea curcubeului. Un foșnet se aude prin desișurile povîrnișului, iar un șarpe lung și verde iese din niște arbuști înfloriți; după ce se tîrăște încet și mlădios, trece drumul prăfuit și dispare în ierburile înalte din marginea cealaltă.

La această neașteptată apariție, Flo tresare, se dă îndărăt speriat și strigă indignat:

— Vai, vai!... Nu lipsea decît șerpii să se mai amestece!... Și drumul ăsta murdar nu se mai isprăvește?... Mi se pare că în loc de sac, port pe umeri un chintal de lemne din Brazilia!

Într-adevăr, sărmanul meu unchi, pare istovit de tot; ochii îi sînt holbați; sudoarea-i curge de pe tîmplă și cască de ai crede că-și mută fălcile. Mi-e milă de nenorocitul Florentin și vreau să-l scap de povara ce o poartă. Mai întîi vanitatea nu-l lasă, se dă îndărăt și refuză.

— Nu... nu... nu...! Cred că ne apropiem de Pierrefitte!...

În liniștea aerului încins, glasul vesel al rîului se aude ca un hohot de rîs argintiu. Nu îndrăznesc să spun tovarășului meu că mai avem cel puțin încă o jumătate de oră... Stărui să-i iau povara; de această dată primește și găsindu-mă încărcat cu doi saci, caut să-i pun în cumpănă cît mai bine pe umerii mei.

Era pe timpul amiezei; soarele ne frigea cumplit iar drumul n-avea umbră. Cei doi kilometri ce-au mai rămas par mai lungi; însfîrșit turla unei biserici se arată deasupra castanilor și auzim șuieratul locomotivei de la gară. Este Pierrefitte.

— Uf! oftă Flo cu glasul epuizat... Nu mai pot! Încă puțin și sosim din nou la hotelul unde ne pri-

meşte aceeaşi servitoare durdulie, cu batista roşie pe păr. Dar de data asta unchiul e prea prăpădit pentru a mai avea poftă de galanterii şi se aşează pe unul din scaunele din vestibul.

— Ţi-e foame unchiule?...

— Mi-e sete grozav!...

— Mai bine ia o supă şi odihnindu-te cîteva ore, vom pleca spre Luz, în răcoarea serii.

Nu se mai împotriveşte şi urmează servitorul ce-l introduce într-o odaie curăţică din primul cat. După ce m-am interesat de toate, dau lui Flo o mînă de ajutor să se dezbrace, şi pe urmă mă cobor în sala de mîncare unde sînt servit sub un frumos cort de pînză vărgată; stîlpii sălii sînt împodobiţi cu ghirlande de iasomie; magnolii, cu florile albe şi galbene, opresc razele soarelui şi îmbălsămează aerul cu o mireasmă îmbătătoare de lămîiţă. Masa comună este deşartă, căci comesenii s-au sculat de mult, iar eu rămîn singur, cu prînzul sumar ce poruncisem.

După ce servitoarea voioasă mi-a adus şi cafeaua pleacă şi ea...

O linişte de mormînt domneşte în hotel şi se întinde afară pe plaiurile aţipite. Stridentul cîntec al greierilor, răsună singuratic în aerul arzător. Cu toată cafeaua ce-o gust pe îndelete mă simt şi eu cuprins de o covîrşitoare somnolenţă. Pleoapele încep să mi se închidă şi sînt gata să plec în regiunea visurilor, cînd printre genele aproape închise zăresc o formă feminină ce intră în sală, şi îndreptîndu-se spre masă ia o carte pe care fără îndoială şi-o uitase acolo. Printr-o mişcare instinctivă îmi scutur somnul iar zvelta arătare întoarce capul spre mine: în penumbră, disting chipul cu tenul mat, luminat de cei doi ochi negri şi strălucitori pe care, îmi pare, că i-am mai văzut şi altădată... Nu mă înşel; este chiar Denisa Suzor, frumoasa mea tovarăşe din vagon, ce se găseşte acum la cîţiva paşi de mine. Cu buzele ei trandafirii schiţează un surîs.

Ei cum? d-voastră sînteţi, domnişoară?

— Da, domnule... chiar eu?...

— Iată o întîlnire fericită la care nu mă aşteptam... Credeam că sînteţi la Bordeaux, ocupată cu noile d-voastră îndeletniciri... locuiţi chiar aici?

— Pentru cîteva ore numai, şi mă găsesc cu totul în exerciţiul îndeletnicirilor mele, aşa cum binevoiţi a numi aceasta, răspunse ea rîzînd! Însoţesc pe doamna Egrefeuil şi fiica ei la o staţiune din Pirinei. Am sosit azi dimineaţă şi plecăm după prînz; mergem să întîmpinăm pe domnul Egrefeuil, care ne aşteaptă la Luz.

— La Luz?! Desigur că norocul mă favorizează... şi eu mă duc în excursie în valea Bastanului şi aveam de gînd să rămîn la Luz.

Pe nesimţite ne-am apropiat de balustradă şi într-un hufiş de iasomie, în faţa piscului Villelongului scăldat în lumină, veseli ne urmăm convorbirea...

— A, reluă domnişoara Deniza, cu un zîmbet ironic pe buze, ce s-a făcut prietenul nostru... domnul cu nuca de cocos?

— Unchiul meu?... Excursia de azi dimineaţă l-a obosit şi acuma doarme.

— Şi la Egrefeuil toţi dorm! Cît despre mine care nu prea sînt somnoroasă, profit de liniştea lor şi răsuflu puţin în tihnă... Ah! libertatea!...

— Libertatea?... Vă simţiţi prea puţin liberă?

— Nimeni nu poate avea destulă libertate, mai ales cînd trăieşti la străini...

— Doamna Egrefeuil e prea pretenţioasă?

— Nu... ea e o femeie foarte bună... n-are pic de răutate... Dar îndată ce-i singură se plictiseşte. Trebuie să fie cineva lîngă dînsa spre a o distra... Doamnă Egrefeuil este o bolnavă închipuită şi nu se găseşte bine nicăieri.

— Dar domnişoara?

— Domnişoara Solange e foarte sănătoasă... Crescută ca o americancă, are aerul foarte independent şi gusturi artistice; dar cînd nu are vre-o petrecere în perspectivă e posomorîtă şi se tînguie că şi-a pierdut ziua.

Domnișoara Suzor își curmă vorba deodată și roșește.

— Vă spun lucruri ce nu mă privesc de loc... Dar nu am obiceiul de a ascunde ceea ce simt!!... În poziția mea ceea ce este mai greu, e că nu pot să mă încred în nimeni... Vă rog să nu credeți că vorbesc din răutate și nici să nu vă faceți părere proastă de caracterul meu!...

— De loc!... Dimpotrivă, sînt fericit că mă stimați în destul pentru a mă considera ca pe un bun prieten... Nu obișnuiesc să abuzez niciodată de încrederea altuia... Veți sta mult la Luz?

— Nu știu!... Doamna Egrefeuil a auzit despre bunele ape termale ale așezămîntului din Barzun și poate că-și va petrece acolo sezonul... Dar e foarte schimbătoare și își pierde repede entuziasmul... Deocamdată, ea este hotărîtă să încerce băile de acolo, și desigur că ne vom instala la Hotelul Pirineilor, unde domnul Egrefeuil a reținut un apartament.

Această veste îmi pricinuiește o bucurie ce mă tulbură mult și spun:

— Doresc ca apele din Luz să facă minuni... Unchiul meu și-a ales acest mic oraș, ca punct de plecare al excursiilor ce le va face în munți, și vom sta acolo fără îndoială cîteva săptămîni... Cred că voi avea fericirea să vă mai întîlnesc.

— Cît despre mine, mărturisește domnișoara Suzor, prefer să stăm acolo, tot sezonul... Ceea ce am văzut din Pirinei, mă entuziasmează și mă farmecă din ce în ce...

Vorbind, caută să culeagă cîteva flori din tufișul de iasomie. Lîngă noi, desele corole ale magnoliei își împrăștiau mireasma pătrunzătoare... Să fie parfumul florilor care mă îmbată?!... Simt o emoție tulburătoare urmărind grațioasele mișcări ale tinerei fete care se pleacă să ajungă vlăstarele înflorite; privesc cu nesaț profilul ei care reiese ca o palidă medalie pe verdele întunecat al frunzelor. Tăcînd, ne îndreptăm privirile deasupra porumbiștelor,, zărim livezile, pășunile în care

strălucesc pîrîiașe cu apă argintie și impunătoarea privelițte a munților care se înalță din locul unde începe valea Bastanului Entuziasmul domnișoarei Denisa, la vederea acestei priveliști plină de măreție se exprima prin exclamații de o bucurie copilărească:

— Ce frumoase locuri!... Sînt mulțumită că le pot admira cum vreau și a-mi împărtăși bucuria, cuiva ce-o înțelege!...

Ochii ei cei negri se scaldă în lacrimi. În aceiași clipă îmi reamintesc de Carlota lui Werter care la fereastra casei din pădure, vărsa lacrimi duioase, privind desișurile luminate după o ploaie furtunoasă.

Pe cînd ne desfătam în liniștea care ne învăluie tulburător în mijlocul acestei priveliști înverzite în care soarele își înfige razele binefăcătoare, tăcerea ni se întrerupe printr-un zgomot de roate și zurgălăi; din șopronul curții, un landou gol, tras de patru cai mici și negri, se îndreaptă spre ieșirea de căpetenie a hotelului

— Vai, iată trăsura! Trebuie să mă duc, căci plecăm, murmină domnișoara Suzor; la revedere, domnule!..

— Sper să ne regăsim la Luz?

Ne strîngem mîinile și ne despărțim. Rămîn aplecat pe balustradă. Servitoarele se duc și vin în curte. Două din ele încarcă bagajele. Din vestibul apare o doamnă grasă, cu un văl de muselină pe cap și îmbrăcată într-o mantie de ploaie... Este doamna Egrefeuil. Fata ei o urmează îmbrăcată într-o rochie scurtă «trotteuse», pe cap poartă o caschetă albă și în mînă ține o cutie de pictură. Denisa Suzor apare cea din urmă, încărcată cu umbrele și cu perne, pe care le așează în fundul landoului. Doamna Egrefeuil se suie cu greutate în trăsură lîngă domnișoara Solange. Domnișoara de companie stă singură la locul din față.

Vizitiul strînge hățurile, gîdilă cu sfîrcul biciului micii cai din Tarbes care se tot scutură mișcîndu-și clopoțeii. Servitorii hotelului salută, trăsura pornește și iese pe poarta mare Abia putui să surprind privirea domnișoarei Suzor care se îndrepta în direcția balustradei, unde mai

rămîn mult timp, ascultînd duruitul roatelor pe nisip și limpedele sunet al zurgălăilor.

Cu cît aceste zgomote se depărtează, lumina strălucitoare a vederii îmi pare că se întunecă, și mă cuprinde o nedumerită mîhnire, ce se simte seara în unele gări provinciale, cînd lumina becurilor de gaz descrește pe neașteptate, după plecarea trenului.

VIII

Indispoziția stăruitoare a unchiului Flo, nu ne-a îngăduit să părăsim Pierrefitte în aceiași seară, după cum credeam. A doua zi, după ce a băut un ceai întărit cu rom, Florentin Garaudel se simți mai bine. Îmi spune că-i destul de înzdrăvenit pentru a fi gata de drum. Cu sacul la spinare, descindem voioși spre Luz, scăldat încă în răcoarea dimineții. Mă simt sprinten și vesel gîndindu-mă la Denisa Suzor care se găsește în orășelul înspre care ne îndreptăm. Calea, tot atît de strîmtă ca aceea de la Cauterets, mi se pare mai surîzătoare și de o intimitate mai învăluitoare. Vegetația este de un verde mai vesel. Între drum și stîncile mărginașe, un pîrîu aleargă cu aerul grăbit; flori albe și trandafirii dantelează flancul rocilor; vițele sălbatice își atîrnă coardele verzi; stufișurile înflorite își arată florile roșii, mărginite cu chenare negre: sus, soarele începe să poleiască vîrfurile crestate; Flo însuși, întinerit printr-o noapte bună de somn, se bucură de această natură fermecătoare și plănuiește castele în Spania.

— Pe cînd dormitam în patul hanului, îngînă el, mi-am făcut planurile. Pentru cîtva timp, Luz, va deveni centrul nostru de plecare... Sînt de părere, ca îndată ce vom ajunge acolo, să căutăm vre-un apartament mai comod și mai ieftin. Făcînd așa vom fi mai liberi, căci vom lua masa oriunde vom avea plăcere. Cît privește excursiile n-avem decît să ne alegem munții: Bergonzul, Meterezele din Gavarnie. Culmea de Miază-zi din Bigorre.. Ș-apoi, adăugă el, cu ochii vicleni

și cu o mișcare expresivă a pleoapelor «aici respiră și ea».

Tainic înțeles!

Mă simt cu musca pe căciulă, și îmi închipui că Florentin Garaudel a auzit convorbirea mea cu domnișoara Suzor și face aluzii...

— Ce vrei să zici, unchiule? Nu înțeleg!

— Te credeam mai deștept... Aceasta înseamnă că doamna du Val-Clavin și-a ales domiciliul în apropiere... Vorbind cu servitoarea de la hanul unde am rămas azi noapte, am aflat că în ajunul plecării noastre de la Cauterets, un landou a adus pe frumoasa Hermina la hotelul din Pierrefitte. Subreta fiind impresionată de frumusețea și distincția acestei călătoare, a întrebat pe vizitul, de la care a aflat că doamna se va instala la Saint-Sauveur... Dealtfel această știre se polivește cu biletul pe care mi l-a trimis...

Scoate din portofelul său scrisoarea păstrată cu atîta îngrijire și o recitește, apăsînd fiecare cuvînt, privindu-mă înțelegător, luînd în același timp o ținută întreprinzătoare și hotărîtă.

— Vezi, închei unchiul Flo, că n-a fost un bilet de adio. E lămurit că s-a stabilit la Saint-Sauveur și că mă așteaptă...

— Nu tocmai deslușit, deoarece a uitat să-și dea adresa.

— Intrigantule!... Ca și noi, nu știa casa în care va locui... O vom găsi, fără îndoială, la băi...

— Ei cum, unchiule? Tot n-ai uitat aventura asta banală?... Dumneata, om serios...

— Banală? Mucosule!... Nu-i de loc banală! Cu o femeie distinsă ca doamna du Val-Clavin?.. Dar ce știi tu, mă băiete, de mă superi cu neroziile tale?... Auzi aventură banală... O doamnă inteligentă și fermecătoare? Fără celelalte calități morale, nu uita că face parte din lumea mare și... de viță nobilă! Am spus!...

Mă încredințez că această persoană de înaltă societate, l-a scos din minți. Înțeleg, după tonul pornit pe

gîlceavă al lui Florentin Garaudel că ironia mea n
face altceva decît să-i aţîţe din ce în ce încăpăţînare
şi nebunia. Aşadar tac, şi umblăm unul lîngă altu
vreun sfert de ceas, pe drumul ce şerpuieşte deasupr
Bastanului.

Pe măsură ce înaintăm, cele două ziduri ale dru
mului, cînd se apropie, cînd se lărgesc. Pe blocur
mari de piatră aşezate treptat, micile ferme se ive
printre păşunile verzi şi atrăgătoare. La capătul acestu
drum sugrumat de stînci, calea se lărgeşte şi şerpuieşt
alene printre livezile în care o mulţime de pîrîiaş
scînteiază în soare. După puţin zărim Luzul. Orăşelu
cu cele două turnuri ale bisericii Templierilor, se îngră
mădeşte la poalele Bergonuzului, între văile Barèges
Saint-Sauveur. Apoi piscurile ce îl învecinează se ive
umbrite, profilînd pe bolta albastră a cerului, crestel
lor verzi şi catifelate. Unele stau învăluite în cîte
fîşie vătuită de nor şi fumegă ca nişte vulcani...

Ne oprim puţin în faţa acestui măreţ spectacol de
frumuseţe răpitoare; unchiul Flo voind să ştie cît est
ora, în faţa unei atît de impunătoare privelişti, scăp
pe şosea preţiosul său cronometru, şi îi micşoră simţito
entuziasmul. Cu toate clătinările şi smuciturile ce i l
face, ceasornicul nu mai vrea să meargă: „S-a strica
arcul!“ murmură el într-un chip vrednic de compă
timit. Ar avea poftă de ceartă, dar cum el este de vină
se mărgineşte să-şi împrăştie supărarea, discutînd furio
privitor la alegerea unui hotel.

— Să tragem la Hotelul Pirineilor, făcui eu cu
făţărnicie vicleană, şi după serviciul mesei vei hotăr
dacă putem rămîne...

În felul acesta am reuşit să-l duc spre hanul unde
familia Egrefeuil a tras. E situat chiar la intrarea oră-
şelului. Pentru norocul meu, hangioaica este frumoasă
iar serviciul excelent. Servitoarele sînt serviabile; jumă-
rile, foarte gustoase; potîrnichile fripte bine şi piersicile
de la desert, fac pe Flo mai expansiv. Îndată ce şi-a
sorbit cafeaua, intră în cancelaria hotelului şi explică

intenţia noastră de a mînca la „masa comună“, locuind
într-un oraş...

— Foarte bine, răspunse hangioaica; la o sută de
paşi este un apartament de închiriat... la ceasornicarul
Casmajoux... Un salon şi două odăi de culcare...
Duceţi-vă ca din partea mea şi căutaţi a vă înţelege...
Familia Casmajoux este una din cele mai cinstite.

Aflînd că va avea a face cu un ceasornicar, Flo se
repede pe stradă iar eu îl urmez. Foarte aproape, o
firmă atîrnată sub un balcon verde anunţă că: „Cea-
sornicarul Casmajoux, vinde ceasornice şi cumpără
obiecte de aur şi argint“. Casa e drăguţă; peste bal-
conul din care atîrnă ghirlande curmeie de viţă săl-
batecă, ferestrele primului cat se deschid. Unchiul meu
intră în ceasornicărie. Zece minute după aceea îl văd
întorcîndu-se vesel:

— S-a hotărît! Ceasornicarul e un om cuminte. Îmi
ţine ceasornicul gratis, fiindcă i-am închiriat aparta-
mentul, pentru două săptămîni... Du-te repede la mesa-
geri, trimite aici bagajul şi ne vom instala imediat.
După aceasta vom face o plimbare pînă la Saint-Sauveur.

Transportul bagajelor şi instalarea ne-a reţinut mai
toată după-amiaza. Apartamentul este curat şi bine
mobilat. Odaia cea mai frumoasă rămîne pentru Flo,
iar a mea se găseşte în faţa muntelui, deasupra unei
grădini într-o cadră de plopi. Flo şi-a rînduit toate
lucrurile în dulap şi schimbîndu-şi hainele, se hotărăşte
în sfîrşit să mă ia cu dînsul.

Dar pe cînd ne îndeletniceam cu gospodăria inte-
riorului nostru, cerul se boltise cu nouri, aerul devenise
înăbuşitor şi totul prevestea o furtună apropiată. Iată-ne
pe drum. Ne trebuie cincisprezece minute ca să ajungem
la Saint-Sauveur, iar drumul ar fi încîntător printre
grupuile udate de pîrîiaşe cristaline, dacă atmosfera
nu era greoaie şi dacă cerul nu era ameninţător. Lungi
fîşii de ceaţă acoperă piscurile şi se cobor în vale. La
intrarea singurei şi deluroasei străzi din Saint-Sauveur,
ploaia ne prinde cu neputinţă de a înainta. Între dorinţa

de-a cunoaște adresa curtezanei sale și teama de-a nu-și prăpădi hainele, Flo se grăbește să se adăpostească în vestibulul unei case. Rezemați față în față de grinzile ușei, privim melancolici ploaia și apa ce se scurge la marginea drumului. În fiecare clipă unchiul meu își scoate capul afară spre a vedea dacă cerul nu se mai luminează. Zarea rămîne tot întunecată și furtuna își îndoiește puterea.

— Al dracului timp! bombănește Florentin Garaude par-că ar fi dinadins.

Fruntea i se încruntă și se uită lung la șuvoiul ce se umflă și se revarsă pe trotuar. De o jumătate de oră plouă mereu. Ca să nu ne pierdem vremea, îi arăt cu sfiiciune că în fața adăpostului nostru se găsește un proprietar de trăsuri și dacă voim să ajungem la Luz pentru masă, cel mai bun lucru este de-a lua o trăsură ca să ne întoarcem la hotel. Flo se împotrivește; dar cum potopul continuă, și neavînd ce face, îmi admite propunerea, bombănind. Trec iute strada și mă înțeleg cu birjarul să ne ducă cu cinci franci. După puțin, o trăsură cu un cal mic și nervos, oprește în fața ușii. Ne adăpostim cît mai bine sub coșul liorcăit de ploaie și ne îndreptăm spre Luz.

Ironia soartei! ... Abia trecurăm un pod și ploaie se rărește, norii se risipesc fugăriți de vînt și ca prin farmec, cerul se luminează. Această capricioasă restabilire a timpului, scoate din fire pe unchiul meu. Mă ceartă că nu am fost destul de prevăzător! „Știam eu treaba asta, mormăi el; furtuna nu putea ține mai mult!“ ... Ca să-l potolesc la sosire bag mîna în buzunar și dau cinci franci vizitiului. Gestul meu pare că umilește pe Flo, fără însă să-l potolească. Supărarea lui crește cînd intrăm în sala de mîncare și observă că mai toate locurile sînt reținute. Cu toate astea la un colț al mesei, cinci scaune sînt libere. Unchiul meu se îndreaptă spre ele, cînd un glas de bărbat îl oprește:

— Scuzați domnule, locurile sînt reținute, după cum dovedește și poziția scaunelor

Această voce îmi este cunoscută. Mă întorc și mă găsesc nas în nas cu un tînăr drăguț, ceva mai în vîrstă ca mine, a cărui îmbrăcăminte deși puțin pretențioasă, atrage atenția. Acest turist este îmbrăcat cu un veston de catifea culoare castanie, Knickerbockers din aceiași stofă și strînși pe ciorapi cadrilați; o cingătoare de mătase de un albastru închis, cu gulerul întors peste o cravată à la Colin. Pulpele îi sînt bine dezvoltate sub lîna cadrilată; voinic, cu chipul rumen, dovedește o sănătate desăvîrșită; fizionomia lui expresivă arată tărie de caracter; din nenorocire însă, doi ochi spălăciți ce nu te privesc în față și croiala urîtă a gurii, strică mai toate calitățile fizice ce le mai are. Ne privim cîteva clipe și deodată, cu un accent prea prietenesc, interlocutorul lui Flo, exclamă, întinzîndu mi mîna:

— Ei, tu ești, scumpe Silmont? . . . Încîntat!

Turistul nu era altul decît Sylvain Ternat. Un pictor cu ceva talent, dar la care ambițiunea și îngîmfarea lăudăroasă îi sînt superioare talentului. Deși n-a muncit mai mult decît camarazii săi, a ajuns însă mai repede la renume. Ternat a avut dibăcia să facă să se creadă că ar fi un om mare, invidiat și persecutat de cei de la Institut. Lăudîndu-și titlul de șef al școalei impresioniste, nemulțumiții și snobii s-au strîns în jurul lui, proclamîndu-l un artist genial, ținut pe nedrept la distanță de pictorii academici. Aceasta i s-a repetat de atîtea ori, încît a ajuns și el s-o creadă. Vorbește mîhnit despre nedreptatea contemporanilor săi. Îl întîlnesc cîteodată în societate; n-avem nici aceleași gusturi, nici aceleași opiniuni; dar ne ascundem antipatia împărtășită cu un lustru de banală bunăcuviință.

— Stai mult la Luz? mă întreabă Ternat; eu sînt aici cu niște prieteni și voi sta vre-o cincisprezece zile.

Chelnerul ne-a așezat, pe Flo și pe mine, la marginea mesei. Luăm loc și ne servește supa. În aceiași clipă, o ușă laterală se deschide și văd intrînd ca o rază de soare: pe Denisa Suzor, pe al cărei umăr se reazemă obosită,

doamna Egrefeuil. După ele vin tînăra domnișoară p care am văzut-o la Pierrefitte și domnul Egrefeuil, un bărbat chipes, ca de vreo cincizeci de ani, bine conser vat, purtînd monoclu, un trandafir la chiotoare, și favo rite blonde pe obraji. Silvain Ternat grăbește pasul spre ei și cîteși cinci se așează la rîndul lor pe scaunele ce le sînt reținute. Bărbatul ia loc lîngă nevastă-sa, tînăra față are pe pictor de vecin, iar Denisa Suzor se așează pe ultimul scaun.

Flo, foarte ocupat cu supa lui, lasă deodată lingura în farfurie și pare încremenit văzînd pe domnul Egrefeuil Acesta, dimpotrivă, pare că nici nu l-a văzut. Aplecat spre doamna Egrefeuil își împarte solicitudinea între ea și fiica sa, Solange. Tînăra fată are înfățișarea plăcută a tatălui său: părul castaniu, cu cărarea la o parte, încadrează o față energică și inteligentă; trăsăturile-i sînt regulate; ochii de un albastru închis sînt vioi și îndrăzneți; gura îi este dispreţuitoare, iar bărbia rotundă. Un costum tailleur îi scoate la iveală grația mijlocului arcuit și frumoasele contururi ale bustului. Solange Egrefeuil ar trece drept o adevărată frumusețe, dacă n-ar avea aerul îndrăzneț și mișcări prea libere. Pictorul caută să-i placă, discută cu glasul răsunător despre artă și artiști, făcînd să se observe că nu vorbește decît pentru domnișoara Egrefeuil care îi soarbe cuvintele.

Denisa Suzor mi-a trimis cu privirea un sfios salut; ascultă cuvintele sentențioase ale lui Ternat, dar nu spune nici o vorbă; fiindcă ochii îi trădează cele mai ascunse gînduri, ghicesc că frazele de efect ale pictorului n-o prea distrează; cu toate astea el își continuă discursurile cît ține masa. La desert, cînd cei mai mulți se scoală, Ternat vine spre mine. S-a gîndit desigur că arătînd că mă cunoaște, i-ar fi de folos pe lîngă prietenii săi; mă ia de braț și mă duce spre Egrefeuil:

— Dați-mi voie, zise el, să vă prezint pe un romancier de mare viitor: prietenul meu Michel Silmont.

Doamna Egrefeuil dă din cap alene, domnișoara So-

Solange de abia surîde, iar tatăl ei îmi strînge mîna călduros.

La spatele meu simt pe unchiul Flo în neastîmpăr și cred că buna-cuviință cere să-l prezint, la rîndul meu:

— Unchiul meu Florentin Garaudel, un neobosit botanist care vine să studieze flora Pirineilor.

De data aceasta, doamna Egrefeuil de abia mișcă, domnișoara Solange rămîne nepăsătoare iar un surîs ascuns trece pe buzele domnișoarei Denisa Suzor. Domnul Egrefeuil salută ceremonios. Flo nu-și pierde cumpătul și întorcîndu-se spre șeful familiei:

— Îmi pare că am avut plăcerea să vă mai întîlnesc vinerea trecută la lacul Gaube!

Cam încurcat, domnul Egrefeuil roșește; pe urmă răspunde:

— Vă înșelați, domnule; nu m-ați fi putut vedea la lacul Gaube, deoarece, eram aci ocupat cu pregătirea apartamentului familiei mele.

Flo se încăpățînează:

— E ciudat, stărui el... Cu toate astea...

Presimt că are să facă vreo prostie; îi curm vorba și salutînd pe toți, iau pe unchiul Flo cu mine.

Furtuna s-a depărtat de mult. Soarele a asfințit, iar munții sclipesc în toată măreția lor sub un cer de chinovar. Atmosfera e curată și cîmpul răspîndește o mireasmă de pămînt umed. Mă gîndesc la plăcerea ce voi avea reînnoind cunoștința cu domnișoara Suzor, și parcă văd chipul ei blînd, cu tenul mat, pe fondul auriu al cerului, ca în unele picturi bizantine...

Și mergînd spre casă, încăpățînatul Florentin Garaudel bombănește mereu:

— Nu-mi va scoate nimeni din cap că pe omul acesta nu l-am mai văzut undeva!!...

IX

— Cum vă simțiți, scumpă doamnă?.. Acțiunea binefăcătoare a izvoarelor din Barzun, v-a restabilit!...

Florentin Garaudel, cu o voce de psalt, vorbește cu doamna Egrefeuil; ea stă la masă, pe care se găsește un flacon cu hapuri și o sticlă cu apă minerală.

Sîntem de mai multe zile în Luz, dar pînă acuma, timpul ploios n-a îngăduit unchiului meu să se suie pe culmile munților. Își petrece timpul conversînd prietenos cu familia Egrefeuil. Se face că se interesează de nevralgiile cucoanei și cultivă prietenia bărbatului cu care, în zilele ploioase, joacă domino. Fiind convins de întîlnirea domnului Egrefeuil cu doamna du Val-Clavin la lacul Gaube, el caută mereu să intre în vorbă spre a afla adresa frumoasei fugare. Mărturisesc că și eu dau ajutor unchiului meu spre a o găsi; am un îndoit folos din aceasta: mai întîi, mă scapă de a avea pe Flo mereu lîngă mine și, al doilea, pot să vorbesc mai lesne cu Deniza Suzor. De vreo cîteva zile familia Egrefeuil, Ternat și noi, formăm un grup deosebit; ocupăm extremitatea mesei unde Florentin și cei doi soți stau față în față de pictor și de domnișoara Solange, iar eu am norocul să stau alături de Denisa Suzor. Sufrageria e plină de gălăgia comesenilor, de zăngănitul paharelor și al farfuriilor cum și de umbletul servitorilor. Fiind prea cald, ferestrele sălii sînt deschise înspre stradă. Prin ele se zăresc drumurile deluroase, și, departe, munții purpurii în apusul soarelui. Din cînd în cînd, zgomotul din sală este întrerupt de plesnete de bice, de duruitul trăsurilor sau de galopul cavalcadelor ce se întorc de la Barèges sau de la Culmea Bigorului. Cînd gălăgia de afară se liniștește, glasul de psalt al lui Florentin Garaudel răsună din nou:

— Proprietățile sedative și tonice ale izvoarelor din Barzun sînt datorite sulfurei și clorurei de sodiu: aceste elemente sînt binefăcătoare pentru bolile nervoase, și în curînd vă veți simți mult mai bine...

— O doresc din suflet, domnule, răspunde doamna Egrefeuil, dar pînă în prezent sînt tot atît de nervoasă ca și în trecut și sufăr de groaznice insomnii. Noaptea

[illegible] domnișoara Suzor mi-a citit jumătate dintr-un [illegible] englezesc, pînă ce-am putut adormi.

— Fenomenal! întrerupe ironic domnișoara Solange; [illegible] roman englezesc?... Eu după două pagini aș fi [illegible] adormit buștean!

— Nu vă plac romanele, domnișoară? zisei la rîndul [illegible]

— Depinde, răspunde tînăra fată; nu-mi plac minciunile virtuoase care seamănă cu «ceaiul de nalbă»... [illegible] îmi trebuie lucruri și fapte reale... romane trăite, [illegible] ciocniri prostești și fără concesiuni lașe..

— Hm! Sînteți intransigentă...

— Viitorul este al intransigenților! zise cu un ton [illegible] hotărît domnișoara Solange; apoi se întoarce spre Ternat [illegible] și plîngă:

— Nu este așa, maestre?!...

— Negreșit, domnișoară, răspunde sentențios pictorul; în literatură ca și în pictură, adevăratul creator [illegible] trebuie să asculte de temperamentul său, și să redea [illegible] natura așa cum o vede, fără a fi preocupat de convențiile clasice, nici de prejudecățile vulgului; artistul nici-[illegible] odată nu-și calcă pe conștiință. De altfel mulțimea este [illegible] prin instinct ostilă talentelor originale. Dacă-mi este îngăduit să vorbesc despre mine, zice el cu o modestie [illegible] surîzătoare pe care o dezmint expresia buzelor și disprețul [illegible] triumfat al privirii, am suferit mult de pe urma unui [illegible] public dificil și care nu permitea o artă nouă și personală. Criticile, oficiale chiar, m-au batjocorit și insultat [illegible] de multe ori; confrații mei de asemenea m-au calomniat. [illegible] Fiindcă nu vreau să ies dintr-un curent ce-l vor continua, sînt sigur, viitorii mei aderenți, tocmai din cauza [illegible] acelo nu fac parte încă din membrii Institutului... [illegible] ce, de altfel, îmi este cu totul indiferent!

[illegible] Pe cînd Ternat își plămădește discursul, eu priveso [illegible] cînd pe doamna Egrefeuil, cînd pe domnișoara Suzor. [illegible] Solange cu ochii înflăcărați ascultă cu luare aminte, și [illegible] gesturi aprobative întărește mai fiecare cuvînt; iar

domnișoara Suzor, plictisită, pare că spune în gînd «ce cabotin»!

— Dragul meu Ternat, n-ai dreptul să te plîngi, spusei eu enervat; pictura dumitale se vinde foart bine; ai fost decorat, și ești șeful aclamat al școli impresioniste...

Dă din umeri ca și cum ar vrea să respingă ace calificativ.

— Te rog, scumpe prietene, declamă el, nu te serv de acest titlu lipsit cu totul de înțeles!... Vulgul a mania să claseze oamenii geniali, lipindu-le la spate invizibilă etichetă mai mult sau mai puțin ingenioasă... Impresionism!... Toți avem «impresiuni». Modul de le simți însă, diferă. Dacă vrei să știi cum ar trebu să mă numești... iată: «Independent»... Aceste cuvint pedante și urîte ca «naturalism», «impresionism», «mo dernism», mai știu eu... «cataclism»... nu fac decît s rătăcească spiritele și să tulbure creierii.

— O, da! domnul Ternat are mare dreptate! încu viințează cu nevinovăție doamna Egrefeuil... Aceste cu vinte barbare pe care Solange le repetă toată ziua de-m sparge capul... Toate aceste „isme“ îmi zdruncină si temul nervos și visez urît peste noapte!...

La aceste cuvinte, Solange pufnește într-un rîs at de puțin cuviincios, încît domnul Egrefeuil își arată n mulțumirea părintească:

— Solange! murmură el, fata mea, nu ești de l cuminte.

Tăcere. Cu toate că unchiul meu nu înțelege nim din această discuție, vrea totuși să intre și el în vorb

— Sînt de ideea d-voastră, afirmă el, adresîndu- doamnei Egrefeuil; toate aceste cuvinte pompoase mi învîrtesc în cap ca niște mori de vînt. La Villotte, und avem cîțiva amatori distinși nu ne prea batem capul expresii fără rost. Cînd vorbim despre un tablou zice e o lucrare de valoare, sau e o mîzgălitură... Aceas ne ajunge... De ce idee sînteți, domnule Egrefeuil?

— O, eu! răspunse industriașul umflîndu-și pieptul, declar incompetența mea! Nu mă ocup cu arta... Timpul liber ce-mi permit afacerile este jertfit cu totul datoriilor mele de șef de familie. Pentru mine nu există decît grijile de soț și de părinte, căminul conjugal în care găsesc fericirea și bucuria, confortul și mulțumirea: afară de intimitatea familiară, totul este o searbădă zădărnicie.

Pe cînd domnul Egrefeuil debitează cu o voce evlavioasă acest discurs moral, nimic nu-i mai amuzant decît a observa chipul Denisei Suzor. Fizionomia ei mobilă o trădează. Încrețiturile frunții, mișcarea expresivă a nărilor, tremurătura buzelor exprimă rînd pe rînd neîncrederea și ironia.

Domnișoara Solange nu pare nici ea mișcată de elocvență părintească și aplecîndu-se spre Sylvain Ternat îi șoptește:

— Haida!... Tata a luat-o pe coarda sentimentală: intimitate familiară, plăceri, leagăn de copii, dragoste conjugală și toate celelalte... Într-adevăr, are o îndrăzneală!... Fie, că e teribil!...

Adevărul este că acest virtuos discurs nu se mai sfîrșește; începe cu aperitivele și durează pînă la struguri de la desert. Vorbele industriașului te pătrund; ochii săi albaștri se scaldă într-o dulceață cerească; favoritele îi încadrează buzele de unde curg frazele, ca roua și ca laptele din Sfînta Scriptură. Pare atît de convins încît Flo începe a crede că l-a judecat pe nedrept, și că acest soț model nu s-a gîndit niciodată la Hermina du Val-Clavin.

Se întunecă. Lămpile fiind aprinse, fluturașii de noapte joacă împrejurul flăcărilor. Gazul încălzește prea mult atmosfera odăii. Doamna Egrefeuil își tamponează tîmplele cu batista și aspiră dintr-un flacon cu săruri. Cîțiva din comeseni au și părăsit masa. După dorința domnului Egrefeuil, toți se scoală și se duc să respire aerul răcoros de afară. În pragul ușii, Flo, care merge alături de Ternat, și pe care decorațiunea și frazele de efect ale pictorului

îi insuflaseră respect, își închipuie că trebuie să fie ama
bil cu această notabilitate artistică. Ca să intre în vorbă
îl întreabă dacă a expus la Salon, anul acesta. Sylvai
Ternat îl măsoară cu privirea și văzînd că e un necunos
cător îi răspunde cu dispreț:

— Eu! Să mă amestec în așa ceva?! ... Nu, domnu
le! ... Fug de expozițiile oficiale ... Nu expun decît î
atelierul meu ... Numai acolo își dau întîlnire admirato
rii picturii mele ...

Zicînd aceasta, întoarce spatele lui Florentin Garaud
și se duce să însoțească pe domnișoara Solange care
așteaptă jos, la scară, fumînd o țigară Doamna Egrefeu
consimte să ne însoțească. Se reazemă alene de umăru
Denizei, pe care a încărcat-o cu un scăunel, în vedere
nevoii de a se odihni din cauza slăbiciunii. Compătimi
pe biata domnișoară de companie și, pentru a-i veni î
ajutor, dau brațul meu bolnavei, și mergem tus-trei, l
rînd.

Cerul este foarte senin; în atmosfera limpede a nopți
constelațiile își arată perfect misterioasele lor figuri ge
metrice, unde stelele de întîia mărime lucesc ca ni-t
mari diamante. Calea laptelui seamănă cu niște nori alb
și subțiri, nemișcați între pămînt și astre, al căror pra
scînteietor se zărește printre nenumăratele și îndepărtate
nebuloase. Arăt această feerie a cerului, celor două tov
răse; dar doamnei Egrefeuil îi este frică de amețeal
cît despre Denisa, adînc mișcată de acest măreț spect
col, rămîne tăcută, și numai din luciul ochilor ei, pric
emoția ce simte. Însfîrșit, buzele ei șoptesc:

— E și mai frumos decît munții!

— O! șoptește doamna Egrefeuil, domnișoara Suz
e o admiratoare a frumoasei naturi; și eu cînd era
sănătoasă îmi plăcea să mă plimb pe cîmpii, culegea
flori și eram nebună după păsările și fluturi Acum
însă, prăpădita mea sănătate mă oprește să admir frum
musețile firii și din pricina mea, domnișoara Suzor,
lipsită de libertate ... Răbdare, drăguța mea, mîine

vol face o surpriză ... De dimineață nu voi face baie.
Citind singură rugăciunile vei fi liberă toată dimineața.

Această făgăduință îmi place, îmi este aproape tot
atît de plăcută ca și Denisei, căci naște în mine dorința
de a împărtăși cu dînsa plăcerile unei excursii matinale.
Privirea mea părăsește stelele și se îndreaptă spre cîmpia
culcată, unde întunericul domnește, și unde țîrîitul greie-
rilor se amestecă cu murmurul izvorului; mîine, poate,
pe aceste locuri voi avea norocul să întîlnesc pe domni-
șoara Suzor ... În liniștea nopții răcoroase disting voci
care se apropie; aud glasul unchiului meu care alternează
cu tonul evlavios al domnului Egrefeuil, și, mai departe,
cuvintele Solangei și ale lui Ternat care vorbind vin, la
braț:

— Într-un tablou, spune Ternat, lumina este elemen-
tul principal; jocul razelor luminoase răsfrînte de obiecte,
constituie singurul interes ... În adevăratul sens al cu-
vîntului nu există nici culori nici contururi, ci pur și
simplu, alternarea luminei ...

Fiindcă umblăm prea încet, restul cetei se hotărește
să vină spre noi.

— Cred că timpul s-a îndreptat! zice domnul Egre-
feuil, și ne-am hotărît, Ternat, Solange și cu mine să
încercăm ascensia Bergonzului. Domnul Florentin Garau-
del dorește mult să facă cunoștință cu «Righi» din valea
Luzului ... Ne însoțiți, domnule Silmont?

Să fie al dracului Righi cu valea Luzului cu tot! ...
Cel din Elveția mi-a pricinuit destule decepții. Dealtfel
dimineața de mîine are pentru mine o perspectivă mult
mai surîzătoare. Refuz pe cît pot mai bine invitația lui
Egrefeuil și fără să-mi pese de bombăneala unchiului,
pretextez că voi fi reținut acasă de niște corecturi. Ne
despărțim în fața casei Casmajoux și din mijlocul dru-
mului întunecos, auzim ultimele recomandări ale lui
Egrefeuil:

— Mîine în zorii zilei vom fi la d-voastră! Ora mi-
tiță! Nimeni nu va fi așteptat! ...

X

Pe la orele cinci dimineaţa zgomotul cailor şi chemările gălăgioase ale celor ce aşteptau pe unchiul Flo, mă trezesc din somn. Florentin Garaudel deschide fereastra şi strigă: «Iată-mă — vin!» Apoi îl aud scoborînd scara, cu ghetele lui potcovite ce se izbesc de trepte. Mă aşteptam ca unchiul meu să vină şi pe la mine, însă s-a abţinut. S-a supărat pe mine, dar puţin îmi pasă. Mă scol, dau perdeaua la o parte, şi asist incognito la plecarea caravanei.

În răcoarea albăstrie a zorilor, Ternat şi domnişoara Solange călăresc înainte. Domnul Egrefeuil este de asemenea călare; dar Flo, care a rămas cu neplăcuta amintire, de cînd cu nefericita cavalcadă de la lacul Gaube, a refuzat categoric reînoirea acelei triste experienţe; bătînd cu bastonul în pămînt îi urmează pe jos cu călăuza. Cerul este curat şi de culoarea mărgăritarului; munţii apar vaporoşi în zarea roşiatică. Totul vesteşte o zi călduroasă. Cu încetul, excursioniştii urcă drumul deluros, şi apoi dispar, după ce au trecut torentul Lisei. — Drum bun! Mă simt mîndru recucerindu-mi libertatea; o bucurie suavă, ca şi ivirea aurorei, mă pătrunde şi mă îmbrac repede. Doamna Casmajoux îmi aduce ceaiul. Îl gust pe îndelete ascultînd dangătul tulburător al clopotelor care sună pentru liturghia dimineţii, apoi mă cobor spre a păzi plecarea domnişoarei Suzor.

Odată pe drum, sunetele clopotelor îmi inspiră o bună idee. Mă gîndesc că azi e duminică şi că Denisa va vrea să asiste la liturghie, înainte de a se folosi de orele libere dăruite de doamna Egrefeuil. Aşadar mă îndrept spre biserica Templierilor, care îşi înalţă deasupra oraşelului, modesta sa clopotniţă între cele două turnuri de cetate. Tinda străpunsă de metereze şi absida în formă de cuptor, desăvîrşesc înfăţişarea belicoasă a acestei capele care seamănă cu un fort. Intru. Sosind la «Credo», credincioşii stau în genunchi. Eu mă ascund înţelepţeşte după vasul în care se pune aghiasmă, în aşa fel încît să pot controla

defileul enoriașilor la sfîrșitul slujbei. Așteptarea nu mi-e lungă; preotul își mîntuie slujba și asistenții încep să plece rînd pe rînd; munteni în vestă, bătrîne îmbrăcate cu pelerine negre, cucoane tinere îmbrăcate în roșu sau albastru; ici colo cîteva vizitatoare ale băilor; printre ultimele, observ și pe domnișoara Suzor, îmbrăcată într-o rochie cenușie, cu o pălărie de paie, încălțată cu ghete galbene și ținînd în mînă, în loc de umbrelă, un baston de munte. Chipul meu probabil destăinuiește mulțumirea ce simț, căci pe cînd ofer cîteva picături de aghiasmă domnișoarei Suzor, aceasta se înclină și surîde cu vioiciune.

Îndată ce ieșim afară, îmi întinde mîna:

— Nu mă așteptam de loc să te văd, domnule Silmont; ai părăsit pe unchiul dumitale cu tot dinadinsul?! . . .

— Da, domnișoară! . . . Îmi pare bine că am refuzat excursia pe munți, odată ce am fericitul prilej să vă întîlnesc aici! . . . îmi dați voie să vă însoțesc la preumblare? . . .

— Aș fi încîntată . . . Dumneata cunoști mai bine locurile de pe aici . . . și cred că mă vei duce acolo unde e ceva demn de văzut . . . Unde mergem?

Cu ochii plini de bucurie privesc o clipă izvoarele dogorite de soare, poalele muntelui unde printre castani, căsunele se văd rînduite în verdeață.

— Dacă doriți ne vom sui pînă la satul Sazos, ce stă cocoțat pe niște stînci de pe coastă! . . .

— Fie! Să mergem la Sazos . . . dar cu o condițiune: la ora unsprezece trebuie să fiu acasă! . . .

— Trei ore ajung pentru dus și întors.

— Atunci, înainte! . . .

Coborîm spre pășuni, în care lanțurile de plopi încrucișează mereu podoaba lor tremurătoare, și după puțin, intrăm în brîele stîncoase ce duc spre Sazos; prin iarbă, unde de șopîrle mișună, și Denisa le fugărește cu o zburdălnicie copilărească. Cel mai neînsemnat lucru o interesează și o înveselește. Vîntul îi aduce unde sonore din munte: murmur de izvoare și clocot de cascade; che-

mările depărtate ale păstorilor, sunetele rustice ale clopotelor, ea caută să prindă din zbor fluturi cu aripi diafane împestrițate cu trandafiriu, își culege un mănunchi de garoafe sălbatice, cercelușii, și floarea curpenului de munte. Aerul tare o îmbată ca un vin curat; obrajii i se fac roșii ca rujele, iar ochii ei negri se luminează.

— E o plăcere să vă ducă cineva la plimbare, zisei uitîndu-mă cu admirațieA la chipul surîzător al tinerei fete.

— Sînt mulțumită... și aceasta o poate vedea oricine... Ce vrei? Nu știu nici să-mi ascund bucuria, dar nici nu pot s-o potolesc. Seamăn cu convalescenții care au fost puși la o severă dietă și după care se aruncă cu lăcomie la mîncare... De mult n-am mai simțit o asemenea bucurie!...

Iată-ne la Sazos... Ultimile sunete ale clopotelor anunță sfîrșitul liturghiei; intrăm o clipă în tinda bisericii; domnișoara Suzor își face semnul crucei și șoptește o rugăciune; apoi ieșim și luăm drumul spre fundul văii. Poteca priporoasă pe care coborîm este mărginită de micile cascade ce murmură drăgălaș la dreapta și la stînga. Ploile zilelor trecute au făcut stîncile lunecoase. Deniza nu poate înainta ușor pe munte; îi dau brațul, îl primește și simt cu voluptate acest braț fraged și rotund ce se reazemă de al meu. Cu toate astea i-e frică să nu cadă și, vrînd-nevrînd, se ține și de umărul meu. Acest gest, mă tulbură. Inima îmi bate puternic lîngă corpul ei mlădios și mă simt amețit ca de o licoare puternică. Din fericire drumul e scurt și deodată ne găsim într-un luminiș unde un pîrîu argintiu curge sub patlagene și cardane. Ca să-mi vin în fire mă prefac că mă uit la ceas, și îngîn:

— E devreme... Vreți să ne odihnim puțin... Cred că sînteți obosită!

— Nu prea... Dar fiindcă nu e tîrziu putem să ne odihnim un sfert de oră; locul e atît de frumos încît face să ne oprim.

Cu spatele la pajiștea îmbălsămată cu mireasmă de

maghiran și lămîiță, admirăm priveliștea de o măreție și de o grație pastorală.

La poalele unui deal, printr-un mănunchi de copaci cu vîrfurile rotunjite, se zăresc învelișurile caselor unui cătun. Dincolo de acești copaci, cuprins de plaiurile meleagului, drumul spre Saint-Sauveur se întinde între două rînduri de plopi; pe urmă terenul se ridică și, în penumbra străvezie, se văd munții cu blocurile lor de stînci înverzite, unde cascadele se împrăștie ca o coamă de păr răsfirată și plîngătoare.

— Ce răcoare și ce liniște! zice domnișoara Suzor. Nu îndrăznește să vorbească cineva, de frică să nu zboare farmecul.

— Așadar, sînteți pe deplin mulțumită de această plimbare?

— Foarte mulțumită!... Vă sînt recunoscătoare că mi-ați făcut această plăcere!

— Și eu binecuvîntez pe doamna Egrefeuil, care ne-a dat prilejul de a ne găsi împreună... De altfel vă datoresc această răsplată... Dar, mie îmi pare că este prea sfioasă și că are obiceiul să nu vă lase nici măcar o clipă de lîngă ea... Pe cît am putut înțelege, vă obligă să vegheați o parte din noapte cu dînsa!...

— Sărmana femeie! Ea suferă de bolile ei închipuite tot astfel ca și cum ar fi aievea bolnavă; dar nu e rea, și are pe ici pe colo imbolduri bune. Oricît ar fi de pretențioasă îmi place mai bine să stau lîngă dînsa, decît să privesc pe Solange la plimbările ei cu pictorul.

— Dar unde l-a cunoscut pe Ternat?

— L-a întîlnit la Arcachon, la niște prieteni comuni. Îi place să facă furori și e nebună după acest artist lăudăros. S-a oferit să-i dea cîteva lecții de acuarelă, și astfel s-a introdus în intimitatea familiei Egrefeuil căreia i se impune prin tupeul și frazele sale pompoase!... E prietenul dumitale?

— L-am cunoscut în saloane unde talentul său este foarte apreciat, însă nu avem nici un fel de relații amicale și nici nu ne simpatizăm.

— O, negreșit!

— Înțeleg după energia cu care vă exprimați acest «negreșit» că nu e nici prietenul dumneavoastră.

— Nu pot suferi pe cei ce se cred, și domnului Ternat îi lipsește cu desăvîrșire atît sinceritatea cît și modestia.

— Pare foarte stăruitor pe lîngă domnișoara Solange!

— Știe că e bogată și că e singură la părinți... Este mai ales atras de ochii casei de bani. Nu-i ar părea rău să facă o căsătorie bogată, dar mi se pare că se înșeală... Domnul Egrefeuil, cu toate că pare un om simplu și ține discursuri virtuoase, e un burghez prea interesat ca să-și dea fata după un artist. Dar din nenorocire n-o păzește de loc. Doamna Egrefeuil și cu soțul ei îi lasă, fără să se gîndească, liberi de tot... Și iată, adaugă cu mîhnire Denisa, de ce rolul meu de însoțitoare credincioasă devine greu cînd sînt nevoită a întovărăși pe domnișoara Egrefeuil și pe domnul Ternat. Amîndoi își bat joc de mine și mă țin la distanță, parcă le-aș fi servitoare!... Dacă văd multe... nici nu le pot opri, nici spune cuiva!... Pictorul, cu vorba lui și cu văicărelile lui de mare om persecuat de contemporanii săi, amețește pe Solange, care-l admiră ca pe un erou din romanele ei preferate. Tremur la fiece clipă de teamă ca părinții ei să nu mă facă răspunzătoare de nebuniile acestei descreierate fete...

Deodată o mîhnire învăluie vioiciunea ochilor ei limpezi. Văzînd melancolia ce-o cuprinde, mă simt pătruns de o solicitudine afectuoasă pentru această tînără fată, aruncată singură, fără sprijin, în lupta pentru viață, — sărmana fată — și insinuez:

— Nu ar fi bine să spuneți aceasta părinților ei?

— Ba da; m-am gîndit și eu la asta... dar prevăd ce are să se întîmple... Solange va tăgădui totul și nu-i va fi greu să convingă pe părinții ei. Aș tulbura degeaba trîndăvia lor egoistă și, cine știe... Aș risca chiar să-mi pierd situația, și să cad iarăsi în sarcina mătușei Sofia

— Sărmană copilă, te plîng și aș dori...

Mă opresc gîndindu-mă că am să ies din rolul meu modest de tovarăș de plimbare și aș da pe față o prea mare stăruință... și urmez cu mai mult sînge rece:

— Aș vrea să cunosc îndestul familia, pentru a fi în măsură a o înștiința: cred că atunci veți fi mai liniștită...

— Mulțumesc, domnule... dar nu sînt de părere!... Doctoria ar fi mai rea decît boala!... De altfel eu fac rău că mă sperii dinainte; poate că nu se va întîmpla nimic din cîte prevăd... Dacă într-adevăr, domnișoara Solange iubește pe domnul Ternat, atunci ea va convinge pe părinții ei s-o lase să facă ce va vrea... Dar eu știu de ce mă alarmez de neprevederile altora și sînt o proastă că stric farmecul frumoasei noastre plimbări!

Își scutură capul și ochii ei se luminează iarăși; parcă ar resfrînge frumusețea cerului, strălucirea soarelui și verdeața plaiurilor. La cîțiva pași de noi, apa albăstrie a izvorului se împrăștie pe lespezi cutremurînd firișoarele de iarbă, și rînd pe rînd gîlgîie mai tare sau mai încet. Cîte lucruri nu spune această voce argintie a izvorului! Cînd iute și gălăgios, izvorul povestește toate ce a văzut, ca o tîrgoveață ce vine de la piață, cînd, devine melancolic și cristalin; s-ar asemui și cu fluierul vreunui păstor ce s-aude în depărtări cîntînd în singurătate necazurile iscoditoare ale dragostei. Cînd este gingaș și copilăros, cînd dulce și mîngîietor ca o tristă melodie de doică. Îl ascultăm tăcuți, lăsînd gîndurile noastre să zboare deasupra acestei ape duios răsunătoare. Din cînd în cînd privirile noastre se întîlnesc și se topesc într-o singură visare plină de farmec...

Deodată, în mijlocul acestei melodioase liniști, un clopot de biserică răsună din nou.

— Trebuie să fie tîrziu, exclamă domnișoara Suzor sculîndu-se repede; nu ne mai rămîne decît timpul pentru întoarcere.

— Ce repede au trecut aceste frumoase clipe!... Cînd le vom mai regăsi oare?

Denisa își înalță capul gînditoare:

— Vai!... Nu prea sînt liberă, și trebuie să mă simt fericită dacă astăzi am putut să mă bucur de însoțirea dumitale, domnule Silmont... Clipele de față îmi vor lăsa cele mai frumoase amintiri, însă reîntoarcerea lor este cam îndoielnică...

Ne coborîm încet pe drumul spre Saint-Sauveur și ne îndreptăm spre hotel. Cînd intrăm în orășel, mă gîndesc că ar fi mai bine să ne despărțim ca să nu ne vadă cineva împreună, și pentru a nu lăsa gurile rele să clevetească, expunînd astfel pe domnișoara Suzor la alte neplăceri:

— Vă părăsesc, zisei întinzîndu-mi mîna; înainte de prînz am de expediat o corectură efectuată... La revedere și vă mulțumesc că m-ați însoțit la Sazos.

— Cum?... Dimpotrivă, eu vă mulțumesc! murmură ea salutîndu-mă cu un zîmbet sincer și prietenos.

Urmăresc de departe pașii săi repezi în lungul drumului ce duce în deal, apoi cînd rochia ei cenușie dispare la o cotitură, mă duc înspre podul torentului de unde privesc apa albăstrie ce se scurge repede și grăbită, după cum s-au scurs și clipele acestei frumoase și senine dimineți.

XI

La ora douăsprezece cînd clopotul pentru masă s-auzi pentru a doua oară, mă hotărăsc să intru și eu în sala de mîncare. Întreaga familie Egrefeuil se găsește la masă. Doamna Egrefeuil întinge bucățele de pîine într-un ou moale. Cei trei excursioniști, după ce s-au îmbăiat și și-au schimbat hainele, nu se mai simt obosiți; aerul tare de munte le-a deschis pofta de mîncare și îmbucă flămînzi. Denisa mai păstrează o parte din bucuria de a dimineață. Constat lipsa lui Flo și privesc, mirat, locul lui rămas gol.

— Căutați pe domnul Florentin Garaudel? întreabă domnul Egrefeuil... Liniștiți-vă; nu i s-a întîmplat nici o nenorocire. Nefiind obișnuit cu excursiile pe munți

coborîrea făcîndu-se în arșița soarelui, s-a simțit foarte obosit. L-am lăsat la domnul Casmajoux și mi-a spus că va mînca în pat. Credeam că sînteți încunoștiințată... Așadar n-ați rămas acasă?...

— Nu, zice batjocoritor domnișoara Solange, domnul Silmont și cu domnișoara Suzor au făcut și ei mica lor excursie... S-au suit la Sazos, și a fost frumos. Nu-i așa, domnișoară?

Denisa roșește

— Încîntătoare, răspund eu scurt; excursia e foarte recomandabilă!...

Îi susțin cu trufie privirea batjocoritoare a domnișoarei Solange. Dar ea nu se lasă, și cu intenții răuvoitoare adaugă:

— Ați făcut foarte bine că ați lăsat corecturile pe mîine!

— Ba, nicidecum, domnișoară... Din pricina plecării unchiului meu, m-am sculat foarte de vreme, și mi-am terminat lucrările... La orele șapte fiind totul gata și îndreptîndu-mă spre poștă pentru expedierea corecturilor, am avut norocul să întîlnesc pe domnișoara Suzor, care tocmai atunci ieșea din biserică. I-am propus să ne suim până la Sazos și dînsa a avut bunătatea să primească... Vedeți dar că e foarte simplu..

— Scumpul meu, declară Ternat răsturnîndu-se pe scaun; ai făcut o mare prostie că n-ai venit cu noi la Gorgonz, căci ai pierdut prilejul de a vedea ceva într-adevăr impunător. Ce lumină era colo sus și ce colorit?!... Fundul văilor era înnecat într-o ceață argintie, pămîntul pe care călcam se pierdea într-o negură învăluitoare; doar augustele creste ale munților erau strălucitor luminate! Părea că plutim în vraja unei lumi ce întîlnești numai în basme!... Un serios intelectual ca tine, Silmont, ar fi simțit acolo, veșnice plăceri artistice. E foarte regretabil că te-ai lipsit de această sărbătoare a ochilor și a simțurilor... Nu e așa domnișoară Solange?

— Aș! exclamă cu viclenie domnișoara, aruncînd o

privire piezișă înspre Denisa; domnul Silmont a avut prețioase compensații...

A dracului zgîtie de fată! Aș fi strîns-o de gît... Mă cuprindea o vie părere de rău privind pe domnișoara Suzor stînjenită... În sfîrșit, prînzul se isprăvește și mă grăbesc să-mi părăsesc vecinii spre a vedea ce este cu unchiul Flo.

Afară, soarele dogorește drumurile deșarte; doar alene, șopîrlele se plimbă fericite pe lîngă zidurile grădinilor. Intrînd în ceasornicărie, găsesc pe doamna Casmajoux țesînd ciorapi în răcoarea sălii; alături de dînsa, un papagal bătrîn, cu penajul verde, stă cocoțat pe prăjina lui și-și netezește cu ciocul său încîrligat penele neprimenite.

— Unchiul meu, e sus?

— Sst!... Doarme... Vai, sărmanul! Să fi văzut în ce hal mi l-au adus!... Nu prea pare obișnuit cu suișurile și coborîșurile noastre. Pentru un om de vîrsta lui nu e glumă drumul la Bergonz... Să se și întoarcă pe jos, pe o așa căldură?... Avea obrazul ca o pătlăgică roșie, și era leoarcă de nădușeală. Îți era milă să-l vezi!..

Miloasa femeie continuă lăsînd capul în jos:

— Era atît de înădușit încît nu putea să-și scoată flanela... A trebuit, îngăduiți expresia, să-l dezbrac pînă la brîu și să-l șterg, primenindu-l ca pe un copil. După aceea s-a băgat în pat și i-am adus un pahar cu țuică fiartă, pe care a băut-o cu plăcere. A mîncat un ou proaspăt, a ros o costiță de purcel și s-a simțit mai bine... Acum doarme și sforăie ca foalele unei fierării!

Mulțumesc doamnei Casmajoux, mă sui binișor pe scări spre a nu tulbura somnul unchiului meu, intru în odaia mea și mă trîntesc pe un jeț. Astfel întins, închid pleoapele pe jumătate. Ferestrele sînt închise, dar zgomotul torentului care clocotește, se aude destul de bine; acest gîlgîit plăcut al apelor îmi strecoară în suflet o nelămurită tulburare, și mă gîndesc la preumblarea de azi dimineață; îmi pare că ascult din nou murmurul cristalin al izvorului din Sazos, șerpuind printre pătlagene

și curdane. Revăd chipul drăgălaș și tulburător al Denizei cu pornirile ei schimbătoare, cînd zglobie și bucuroasă ca o copilă, cînd tristă și chinuită de un gînd asupritor.

Domnișoara Suzor este o ființă foarte atrăgătoare! Ce comori de grații, de nevinovăție și de pătrundere firească se ascund în făptura ei plină de farmec! Cu ce pricepere nevinovată analizează părțile bune și cele rele ale familiei Egrefeuil; cu ce blîndețe le explică și le iartă! Cu toate astea ea caută să le judece cît mai bine și în stăruința ei nepărtinitoare stăruie cu încumetare viteaza voinței.

Pe cînd evoc luminoasa privelițe de azi dimineața, situația nepotrivită a Denizei în mijlocul celor trei Egrefeuil, îmi pare și înduioșătoare și vrednică de interes. Năzuroasele pretenții ale bătrînei, ținuta echivocă a băiatului, primejduitele purtări ale tinerii fete, mă neliniștesc și mai mult... Ca într-un film cinematografic, văd înșirîndu-se eventuale și supărătoare întîmplări. Această isteață Solange, care judecă lumea după ea, comentează fără milă prietenia mea cu domnișoara Suzor. Fără îndoială, ea își închipuie că eu caut să scot din minți pe domnișoara, supraveghetoarea ei, și e în stare să facă pe domnul și pe doamna Egrefeuil, s-o creadă...

Această presupunere stă pironită în gîndul meu și îmi spulberă toată fericirea de azi dimineață. Ea mă trezește din trîndăvia visurilor mele. Sculîndu-mă de pe jilțul meu, mă plimb nervos prin odaia întunecoasă. Nu aud decît zbîrnîitul mușteloi, iar de jos, din cînd în cînd, glasul ascuțit și peltic al papagalului verde care repetă crîmpeie dintr-un cîntec de cîrciumă:

„Cînd beau vin bun și vîrtos,
Toate sînt cu susu-n jos...“

Dar acest vulgar refren nu izbutește să mă distreze deloc; nu mă gîndesc decît la Denisa Suzor; ea apare înaintea mea, melancolică sau zîmbitoare, așa cum am admirat-o lîngă izvor, și mă gîndesc:

Iată o fată de douăzeci de ani, simplă, nevinovată și bună la suflet; cu trupul sănătos și încîntător, cu caracterul blajin, cu inima caldă, ea ar putea face fericirea unui om bun și cuminte; și cînd colo soarta o aruncă fără milă în mijlocul unei familii nesuferite, și expusă la toate primejdiile ce pot amenința o ființă tînără, săracă și frumoasă; ea se va veșteji în singurătatea aceasta ca orișice fată lipsită de noroc. Cine, în veacul nostru, îi va ieși în cale spre a-i spune: «Te iubesc... Vreau să-mpărtășesc zilele mele, bune și rele, cu tine»... — Ah, de ce! Chiar eu însumi trăiesc ca un egoist! De ce, adică, n-aș fi eu acela, eu, care știu s-o prețuiesc și știu ce comoară s-ascunde în făptura ei dărgălașă? Dar, și eu sînt plămădit din toate prejudecățile veacului și cu toate că mă laud cu neatîrnarea duhului meu, sufer inconștient influența atavismului. Nu sînt degeaba nepotelul lui Victor Garaudel, droghist la Villotte, sau a succesorului său, Aristide Florentin Garaudel. Din fragedă copilărie, ei m-au învățat să fiu chivernisit și să-mi fie groază de sărăcie; m-au crescut înrădăcinînd în mine ideea că trebuie să mă închin banului. Mai tîrziu, la Paris, am văzut lumea chinuită de aceleași griji, slăvind atotputernicul ban. Astfel că sufletul meu și-a păstrat, nu știu prin ce tainică putere, aceeași pornire chibzuită... Și m-am obișnuit cu o viață luxoasă și nu mă pot lipsi de ea. Cu toate astea însă, nu m-am gîndit niciodată să mă însor pentru zestre; dar, am devenit un domn circumspect căruia îi place viața de hoinar... Mărturisesc, cu toate astea, că nimic nu pornește din inițiativa mea; sînt doar pilde trăite în familie!... De altfel, o căsătorie «din dragoste» presupune o iubire reciprocă, un avînt sufletesc împărtășit... Știu eu dacă Denisa Suzor e călăuzită de o iubire curată? Și, dacă luîndu-mă de bărbat, n-o face din interes?

Iată deci unde ajunse cercetarea mea iscoditoare... cînd, tresar, auzind din odaia vecină, strănutări și căscături repetate; este unchiul Flo, care se deșteaptă. Bunăcuviință cere să mă duc la el. Bat ușor la ușă. «Intră» răspunde un glas cîrtitor.

Flo, în cămașă, stă în pat. Ochii îi sînt lăcrămați și capul îi este înfășurat într-o broboadă. Înfățișarea lui Flo nu este arătoasă de fel; fruntea, sprîncenele mai ales, îi sînt încruntate amenințător:

— Ei! bombăni el, iată-te în sfîrșit! Puteam să mor, și tu habar să n-ai!

— Iartă-mă, unchiule, credeam că dormi și nu vroiam să te deștept!... Ai dormit bine?...

— Pe dracu! Cine poate să închidă ochii într-o asemenea casă, unde cel mai mic zgomot răsună ca într-un cazan!... Istoria aia de papagal mă făcea să tresar în fiece clipă; cu poftoririle lui de tot ce nu-ți trece prin gînd, te apucă sghihuieala! Asta am s-o spun lui Casmajoux... Cînd cineva își dă odăile cu chirie, nu mai ține animale vătămătoare!..

Îi ascult necazurile și dabea îmi țin rîsul:

— Cel puțin, unchiule, ai rămas mulțumit de excursia făcută? După spusele celorlalți, vederea din Bergonz e absolut fără pereche.

— Nu este adevărat, mă așteptam la ceva mai frumos... Munții sînt prea pleșuvi. Mi s-a vorbit de ghețari, și n-am zărit în depărtare decît cîteva mici petece de zăpadă. Trăgeam nădejde să culeg de acolo sus, cîteva plante rare și n-am dat decît peste scaieți și buruieni mai urîte decît păpădiile ogoarelor de la noi... Din fericire, familia Egrefeuil, mi-a făgăduit că în curînd mă va însoți la Gavarnie, și atunci cred că voi fi dezdăunat în cercetările mele botanice. Excursia de azi dimineață, m-a nemulțumit supărător. Ne-am scoborît pe niște poteci stîncoase, în arșița soarelui de credeam că mi iau hainele foc, și am transpirat grozav.

Se hotărește să se scoale și pipăindu-și pulpele dă un țipăt!

— Vai! vai! gemu dînsul, mi s-au pus cîrcei în pleoare...

— Ar trebui să stai în pat. Îți voi trimite de la hotel o supă de pasăre.

— Nu, întrerupse el necăjit, îmi trebuie o hrană ceva

mai substanțială; — pe urmă adaugă făcînd din ochi
— A! văd eu, te stînjenesc... nu? ai vrea să te scap
de mine cum ai făcut azi dimineață... îți place să t
plimbi cu domnișoara aceia care însoțește pe doamn
Egrefeuil.

— Ce, glumești, unchiule?...

— Nu... Sînt serios ca un episcop răspunse Florentin
Garaudel mîniat; pe mine nu mă înșeală nimeni!...
Nu-mi spune mie!... Știu eu d-astea!... Nu vezi c
descreierata aia caută să pună mîna pe tine... Ar ave
poftă să se mărite!...

Mă enervează grozav și zău! îmi vine să-l necăjes
pe moșu...

— E încîntătoare, unchiule! Și dacă ar fi vorbă d
însurătoare, aș putea s-o nimeresc mai rău!

— Dacă ar fi vorbă de însurătoare! repetă el necăjit
pe onoarea mea, băiete, că te-aș dezmoșteni numai
decît!... Cine are urechi de auzit, să audă... Deocam
dată, te rog foarte mult, lasă-mă să mă îmbrac și aș
teaptă-mă afară... Vom merge împreună la hotel.

XII

Ieri, barometrul Empire de la hotel, arătînd tim
frumos, familia Egrefeuil, ne-a poftit să mergem împre
ună la Gavarnie; unchiul meu s-a grăbit să primeasc
De data aceasta, din pricină că doamna Egrefeuil și Denis
Suzor ne vor însoți, am primit cu plăcere.

Așadar, azi de dimineață, pe un soare frumos și dogo
ritor, încăpătorul landou al birjarului Padre Forcami
dan ne așteaptă la poarta hotelului unde fusese vorba s
ne întîlnim cu toții. Doamna Egrefeuil și Denisa, încăr
cate cu pături și perne, s-au așezat în fund; domnu
Egrefeuil și eu, în fața lor, iar unchiul meu ager ca o
veveriță, s-a cocoțat pe capră, alături de vizitiu ca să nu
piardă nimic din priveliște după cum ne spune el. Ternat
încins cu un brîu de mătase sub un veston de lînă albă
și domnișoara Solange în costum de amazoană, ne înso

[illegible] călare. Caii iuți, ne duc într-o fugă pînă la Saint-Sauveur. Pe cînd străbatem singura uliță a orășelului, florentin Garaudel neastîmpărat pe capră vorbește pe șoptite cu vizitiul, se uită cu luare aminte la toate ferestrele, și abia acum pricep din ce pricină n-a vrut să stea cu noi în trăsură. Interioarele caselor din Saint-Sauveur îl interesează grozav, căci în fiecare din ele năd[illegible]jduiește să zărească pe neuitata doamnă du Val-Clavin. Oboseală [illegible]darnică!... Am trecut de biserica nouă și acum înaintăm pe drumul spre Gavarnei, între un zid de stînci la stînga și micul parapet la dreapta care mărginește surpătura prăpăstioasă în care torentul clocotește asurzitor.

Doamna Egrefeuil la început și-a închis ochii de frică să nu-i vie amețeală la vederea acestei prăpăstii ce se lasă din chiar marginea drumului; apoi, ușor legănată de mișcările regulate ale trăsurii, își închide pleoapele și adoarme deabinelea. Domnul Egrefeuil își privește soția jumătate cu o căutătură părintească și suspină:

— Sărmana!... Doarme atît de puțin noaptea și noi am deșteptat-o atît de devreme!... Mișcă-te cît mai puțin, domnișoară Suzor, spre a se putea odihni...

Denisa nu clintește; abia dacă a schimbat cîteva cuvinte cu mine; pare stînjenită de privirile domnului Egrefeuil pironite curtenitor pe dînsa. Își întoarce capul și ochii ei se deschid mari la lumina priveliștii, admirînd în tăcere verdeața fînețurilor întinse, spuma sclipitoare a săritoarelor, frunzișul învălurat al fagilor și al tellor, întinsul catifelat al livezilor povîrnite. Ea se [illegible]ede cu gîndul în cuprinsul frumuseții firești, în taina priveliștilor ce se perindă neîncetat, iar eu, nu-mi pot [illegible] vederea de pe chipul ei de copilă înviorat de o mulțumire sufletească, luminat de bucurie și de entuziasm; emoțiile se urmăresc ca umbrele și luminile care [illegible] alternativ pe coastele stîncoase sau pe cîmpiile de [illegible]. Nu mai ascult decît cu o ureche cuvintele fățarnice ale domnului Egrefeuil, care de altfel sînt înăbușite de zgomotul torentului și de gălăgia morilor, înșirate pe [illegible] căderile apelor.

Plictisit de a mai escorta trăsura, Ternat și Solang au luat-o înainte; nu se mai zăresc decît ca niște punct negre fugind spre Pragneres. Cocoțat pe capră, unchiu Flo domină priveliștea; din cînd în cînd se întoarce spr noi și glăsuiește ca un cicerone deslușirile ce i le dă vizi tiul. Ne arată depărtata apariție a meterezelor din Ga varnie și ne strigă cu ostentație numele principalelo culmi: Coiful din Marboré... Spintecătura lui Roland. «Taillon!...» Apoi, după un gest al domnului Egrefeu care îi arată pe soția sa adormită, reîncepe să desco pe Padre Forcamidan. Acesta este un bearnez comuni cativ avînd răspuns la toate; cu ochii negri, foartea vi sub niște sprîncene negre și stufoase, se uită cercetă la fizionomia încrezătoare a unchiului; cu chibzuita l pătrundere meridională a judecat repede calitățile și d fectele mosului. Ca și acei dibaci braconieri din gher purile munților care prind păstrăvul cu mîna gîdilîndu sub burtă, tot astfel vizitiul nostru mănglește manii științifice ale lui Floretin Garaudel și caută să-l ducă excursii botanice slujindu-l de călăuză:

— Flori de munte? zise dînsul, trăgîndu-și căciul pe o ureche; vino cu mine la Vignemal sau cel puțin piscul din Bigorre și am să te fac să culegi flori rare, ma cît palma!... Și dacă ai puțină răbdare, îți voi arăta urși... pe cinstea mea!...

În același timp își strecoară și adresa. Și cu o limbu plină de viclesuguri îi îndrugă o droaie de minciuni, ca mai de care mai spirituale.

O îmbătătoare mireasmă de flori de cîmp și de fi cosit ne vin în treacăt. Am ajuns la Gédres ale căr case clădite în amfiteatru pe coastele unei văi înverzi par că dorm pe lîngă șerpuitul veselelor izvoare. Ac găsim pe Ternat și pe Solange cu mai mulți turiști z motoși, care sînt răspîndiți de-a lungul drumului pov nit. Împrejurimile devin mai sălbatece, înălțimile si mai pleșuve; de abia ici și colo răsare cîte-un mestea slăbănog, cu frunzișul melancolic și rar. Ajungem «Uriașele Vîrtoape» unde vocile călăreților și plesne

glasurilor răsfrînte de ecoul văilor, deșteaptă deodată pe Doamna Egrefeuil din somn. Văzîndu-se în mijlocul unei ingrămădiri de stînci mari cît casa, la poalele cărora turiștii defilează ca o procesiune de furnici, sărmana femeie se sperie și dă un țipăt de groază:

— Scumpa mea, zise domnul Egrefeuil, plin de solicitudine, traversăm renumitul „Haos“... Pe una din aceste gigantice stînci ai să vezi urma copitelor calului lui Roland...

— Dacă m-ai adus aici spre a vedea astfel de grozăvii... foarte mulțumesc!... Mai bine mă întorc la Luz..

Cu mare greutate o putem liniști, spunîndu-i că într-un sfert de oră vom fi la Gavarnie, unde ne așteaptă un prînz delicios, poruncit din ajun. Într-adevăr, după ultimul urcuș, trăsura se oprește în fața hotelului situat pe un tapșan unde furnică o mulțime de excursioniști, călăuze, cai și măgari. Un amestec de strigăte, de rîsete femeiești, de nechezuri, de zbierete, de pocnete de bice, acoperă vuietul asurzitor al torentului. Călăuzele din Eaux-Bonnes se plimbă în costumul de lînă albă și roșie. Amazoanele descalecă; ele seamănă, în faldurile largi ale cuhniilor lungi, ca niște fluturi mari ce nu se pot desparte de crisalida lor. Aiuriți, ne adăpostim în sala de mîncare unde masa ne este rezervată și, cum aerul puternic ne-a deschis o poftă nebună, mîncăm cu toți în tăcere. Cu nerăbdare așteptăm să mergem la meterezele uriașe din Gavarnie pe care deși le-am văzut desfășurîndu-se în zare, se pare la o depărtare de un ceas... Dar, vai!... Sculîndu-ne de la masă, vedem că cerul ne pregătește o poznă supărătoare; încetul cu încetul s-a înnorat, iar munții din jurul se adîncesc într-o ceață plumburie care se lasă cu un văl negru. Dinspre Spania am auzit tunete. Cu toate acestea, fiind așa aproape de Gavarnie, nu ne putem abține de a-l vedea frumusețile. Numai doamna Egrefeuil jură că nu se va mișca de la han. Atunci soțul ei cu un aer de bun apostol este gata să se jertfească; propune cu gura pe jumătate să rămîie lîngă dînsa, afară numai dacă doamnișoara Suzor ar vrea să stea cu ea

— Nu, zise doamna Egrefeuil, n-am nevoie de nimen și nu vreau ca pentru mine biata fata asta să se lipsească de plimbare. Mă voi închide în odaie cu storurile lăsate ca să nu mă supere vederea fugarilor.

Lucrurile fiind astfel rînduite, plecăm în grabă. Ternat și domnișoara Solange, călăresc pe strîmta cărare ce co boară printre copacii crescuți pe locul unui vechi la Domnul Egrefeuil și unchiul Flo, încalecă pe cai înch riați, cît despre Denisa, ea se mulțumește să se suie p un măgar blînd și eu merg alături, pe jos. Aerul est înăbușitor, poteca este priporoasă; mergem încetișor p sub sălcii iar Ternat cu tovarășa lui, mergînd înaint dispar în desiș. Flo tremură să nu cadă de pe cal; d milă, domnul Egrefeuil rărește pasul calului său și amîn doi ne urmează, pe cînd la o egală distanță de tinerii de cei doi bătrîni, formăm Denisa și cu mine, centru coloanei. Cu toate amenințările furtunii și încruntare norilor de pe cer, domnișoara Suzor pare încîntată. Ochi ei cei mari și negri lucesc cu vioiciune sub frunzele săl ciilor...

— Nu ți-e frică de ploaie?

— Crezi că va ploua?

— Tare mi-e teamă!

— Aș!... Ce va fi, să fie!... Trebuie să-ți plătești plăcerile cu cîte-o nemulțumire!... Sînt atît de fericit de cele ce am văzut și de cele ce voi mai vedea, încît nic nu mai mă gîndesc la furtună... Dar dumneata, dom nule Silmont?...

— Eu sînt tot atît de încîntat, cît mi-a fost teamă nu cumva să fii reținută la han. Doamna Egrefeuil nu o femeie rea.

— E mult mai bună decît bărbatul ei, murmur Denisa... Fie între noi, dar omul acesta cu felul să de a fi, nu-mi insuflă nici-o încredere; se uită la oamen într-un chip jignitor...

Se întrerupe și-și întinde mîna în aer:

— Iată!... Aveai dreptate, picură!

— Poate că va fi numai o bură de ploaie!... Oricu

fi, plimbarea noastră de azi nu face cît cea de la Sazos.

Își întoarce spre mine ochii ei sinceri și curați.

— Adevărat, nu te-ai plictisit de loc?!... Cu toate mă mir, cum un om ca dumneata, un romancier, găsește plăcere a sta de vorbă cu o prostuță ca mine!...

— Tot ce pot spune, este că plimbarea de la Sazos a lăsat o frumoasă amintire... Cînd vom putea s-o facem din nou?

— Cine știe?... Poate mai curînd decît ne închipuim!... După excursia de azi, doamna Egrefeuil se va simți foarte obosită: mîine, fără îndoială, va sta pînă la prînz în pat, prin urmare voi avea cîteva ore libere... Iată-te silit să te execuți!

— Mă voi executa cu bucurie! strigai încîntat, aplecîndu-mă spre Denisa; și, punînd mîna pe gîtul măgărușului, adăugai:

— Ne-am înțeles, nu? În orișice caz, la orele opt te voi aștepta pe drumul ce duce la Saint-Sauveur...

— Ne-am înțeles... Dar, te rog, nu gesticula așa, că nu avem aerul de a pune țara la cale. Gîndește-te unchiul dumitale și domnul Egrefeuil sînt în urma noastră și ne văd...

Întorc capul. Treizeci de pași mai în urmă, Florentin Ternaudel și industriașul călăresc unul lîngă altul și par că își fac prețioase destăinuiri. Ori, iată convorbirea lor, pe care am aflat-o mai tîrziu de la unchiul meu, care nu știa să ascundă nimic. Așa cum domnișoara Suzor prevăzuse, cei doi călăreți nu ne pierdeau din vedere și deodată domnul Egrefeuil cu un ton ipocrit a zis:

— Ei! Ei! asta nu-mi place de loc!

— Ce domnule Egrefeuil?

— Intima familiaritate ce s-a întemeiat între nepotul tău și d-șoara Suzor... Iată! Prea stă lîngă ea și par-că soarbi-o cu ochii... La masă, la preumblări, mereu se ține lîngă ea... Se vede cît colo, că nu-i lucru curat!...

— A! și dumneata ai observat aceasta? zise Flo d
din cap.

— Prea bate la ochi... Dacă ar fi vorbă de o străi
n-aș zice nimic. Nepotul dumitale are temperament,
place să fie galant și de altfel e în rolul său de tîn
dornic de viață... Dar domnișoara Suzor este la mi
și dacă își pune cinstea în primejdie, scandalul ne love
pe noi... În interesul moralei și în calitate de tată
familie, este de datoria mea să pun capăt acestor purt
necuviincioase... afară, numai dacă domnul Silm
are intenții oneste...

— Asta nu! protestează Flo cu energie, mă voi î
potrivi din toate puterile mele!

— În cazul acesta trebuie să ne înțelegem ca acea
neregulă să înceteze. Chiar diseară voi vorbi domniș
rei... Și dumneata fă bine și ceartă-ți nepotul!...

— Fii liniștit!... Voi scoate gărgăunii din capul l
Michel, și voi face așa încît să tai răul de la rădăcin

— Perfect!... Ești un om cu bun simț și îmi pla
să văd că ne înțelegem.

— Ai încredere în mine, făcu unchiul meu cu gr
vitate... Apoi cu un ton confidențial adăugă:

— Fiindcă ne găsim în domeniul destăinuirilor, scum
domnule Egrefeuil, mărturisește că dumneata ai fost
lacul Gaube cu doamna du Val-Clavin?...

Domnul Egrefeuil surîde discret, își netezește favor
și răspunde:

— Da... Eu eram... Dar, pentru a nu stîrni gelo
nevestei mele, țineam să nu confirm în fața ei întîlni
mea cu această doamnă... de altfel foarte nevinov
tă... Am cunoscut de mult pe doamna du Val-Clav
la Londra...

— E o femeie din elită, nu e așa?...

— Negreșit, răspunse industriașul cu un aer seri
face parte din lumea aleasă și foarte agreabilă...
interesează?

— O, doamne, zise Flo cu modestie, doamna
Val-Clavin era vecina mea de masă la Cauterets, u

sedus prin grația manierelor sale și spiritului ei
ins... Mi se pare că acum locuiește la Saint-Sau-
r... Nu-i știi adresa?!...

Domnul Egrefeuil răspunse evaziv:

— Știu că trăiește foarte retrasă... și nu sînt auto-
să-i destăinuiesc adresa. Dar pot să-ți dau un bun
ilciu... Ea va pleca duminică la Bagnères, trecînd
în *Piscul de Miază-zi*... Dacă dorești s-o vezi, urmează
itinerar și vei avea norocul s-o întîlnești...

— Duminică!... repetă Flo, gînditor.

— Da, după două zile... Na, na na! Ne-a apuca
oala... Hai mai repede! dacă nu, ne vom uda pînă la
ele...

Picături mari de apă lovesc frunzele; nu se aud decît
potul cailor și zgomotul ploii. Într-un sfert de oră ceata
trează se oprește în fața micului han de peste șosea, la
trarea în Gavarnie.

Pe cînd ni se servește băuturi răcoritoare, ploaia pune
perdea neguroasă între noi și vederea ce am venit să
admirăm; dar descărcarea norilor e repede și nu poate fi
lungă durată. Din ce în ce se luminează, norii sînt fugă-
de vînt și privelișteа uriașelor metereze din Gavarnie
re în sumbra și impunătoarea ei frumusețe. Trei colo-
rînduri de marmoră neagră, vărgată de o mulțime de
ple, alcătuiesc acest emiciclu lui Babel de patru sute de
tri și lung aproape de o leghe. Al doilea șir de stînci se
lungă la cel dintîi și se înalță și mai mîndru cu o înșiru-
și mai îmbelșugată de policioare, pînă la meterezul
arboré, cea din urmă și uriașă zidărie perpendiculară
rmată de cornișe și țuguiuri înzăpezite. Spre stînga
înălțimea acelui înfricoșat perete de ghiață, țîșnește
săritoare din Gavarnie, vaporoasă coama spumegă-
, ușoară și curată pulbere de apă, ce se lasă de la o
ălțime de cincizeci de metri cu o grație plină de măre
și ajunge jos ca o zeitate din Olimp lăsînd să alunece
în toate părțile, cutele vătuite ale mantiei sale de
. În jurul ei, ca un cortegiu crăiesc, se împrăștie opt
nouă frumoase căderi de apă ce spumegă și clocotesc

hotărîte a scoate şi mai mult la iveală fala întregului cu
prins de stînci.

Pe măsură ce înaintăm spre întăriturile cu prăvălat
cele-i ape, spre înneguratele şi umedele adîncimi, sp
însuşirea suprapusă acelor trepte pe care întreaga om
mire s-ar fi putut aşeza, parcă pătrundem într-un nemă
ginit şi înspăimîntător amfiteatru făcut pentru judeca
cea din urmă...

Tăcuţi, cuprinşi de o evlavie netăgăduită, privim
măreţie această minunăţie a Pirineilor. Flo de astăda
cu desăvîrşire uimit nu-şi îngăduie reflecţii nici comparaţ
nepotrivite. Ternat şi Solange rămîn adînciţi în admiraţ
lor, chiar domnul Egrefeuil pare tulburat. Lîngă mi
Denisa Suzor, în extaz, cu ochii mari, cu buzele întred
chise, priveşte emoţionată măreţia privelişti.

Domnul Egrefeuil, curmă cel dintîi tăcerea, observîn
că orele sînt trei trecute şi că e timpul să ne întoarcem
han, unde soţia lui ne aşteaptă. Dar aceasta nemulţume
nesupărător pe unchiul Flo. El a observat nişte turişti
torcîndu-se din aceste locuri, cu plante smulse de pe stîn
vrea cu tot dinadinsul să treacă puntea de zăpadă, şi să
ducă, pînă-n vale, jos la poalele cascadei:

— E colea, la o sută de paşi! strigă el, şi vreau să v
totul...

Degeaba mă străduiesc să-l conving că părerea lui
datoreşte unei iluziuni optice şi că i-ar trebui cel puţin
jumătate de oră pentru a-şi satisface curiozitatea; se înc
pătîneză ca de obicei şi dă din umeri:

— O jumătate de oră?... Îţi baţi joc de mine!... V
ajunge acolo în zece minute. Pînă nu voi atinge casca
cu degetul, nu plec de aici. Dacă vreţi, duceţi-vă...
vom întîlni la hotel...

Cu aceste cuvinte ne şi părăseşte şi se îndreaptă hotă
spre puntea de zăpadă.

— Te vom aştepta pînă la ora cinci, strigă cu aspri
domnul Egrefeuil, nici o clipită mai mult!...

Plecăm. Încalec calul unchiului meu, Denisa se suie
măgarul ei, iar de data aceasta intimitatea noastră s-ar s

căci întoarcerea se face repede. În pragul Hotelului Că-
lătorilor, regăsim pe doamna Egrefeuil, legănîndu-se în
un chaisse-longue, vorbind cu vizitiul nostru.

...Trece un ceas... Încă o jumătate de oră de aştep-
tare... Flo nu se vede. Sînt neliniştit; doamna Egrefeuil
se enervează iar bărbatul ei pierzîndu-şi răbdarea dă ordin
să se înhame caii.

— Dacă unchiul dumitale, declară el, în zece minute
nu va fi aici, vom pleca fără dînsul!

Caii sînt gata de plecare. Padre Forcamidan s-a suit pe
capră şi strînge hăţurile; doamna Egrefeuil cu pledurile şi
genunchele ei s-a instalat în fundul landoului, cînd, însfîrşit,
cel întîrziat se arată pe cărare într-un hal vrednic de com-
pătimit: gîfîind, cu ochii holbaţi, cu obrajii roşii ca macul,
leoarfă de transpirat de-i picură năduşala de pe obraji, de
pe nas, de pe urechi, parcă l-ar fi stropit împroşcăturile
cărăuşarelor; cu toate astea nu-şi pierde cumpătul:

— Distanţa, ce-i drept, era mai mare decît mă aşteptam
şi sînt lac de apă... Dar, urmă el agitînd un mănunchi de
flori galbene, sînt mulţumit! Acolo, pe lîngă stîncile uria-
şilor ghierdapuri, am găsit planta visurilor mele... *Ar-
nica montana!*

— Ţi-ai găsit şi timpul să erborizezi, bombăni domnul
Egrefeuil... Haide, la drum!... Mulţumită dumitale vom
ajunge tîrziu...

Flo e gata să se suie pe capră, cînd doamnei Egrefeuil
îi face milă de el:

— Acoperiţi-vă bine, cel puţin!... exclamă ea; aerul
e rece, în starea de transpiraţie în care vă găsiţi, vă poate
îmbolnăvi!

I se dă o pătură în care se înfăşoară bine; Denisa îi
trece deasupra pălăriei o broboadă pe care i-o leagă sub
bărbie. Flo se lasă să fie păzit de răceală apoi se suie
lîngă vizitiu, fără să-i pese că aşa oblojit, are o înfăţi-
şare ridicolă. Toţi fiind în trăsură, Forcamidan biciuieşte
şi iar landoul coboară repede drumul povîrnit, pe cînd
Solange şi Ternat, călăresc în urmă. Vizitiul, de abia îşi

ține rîsul cînd privește pe ciudatul său vecin, cocoloșit
un pachet.

Văzîndu-se astfel oblojit, Flo își dă seama că ar fi p
tut căpăta vreo pneumonie, și gîndul acesta îi dă a că
tătură rătăcitoare și înspăimîntată. Turiștii care ne înt
nesc și țăranii ce stau pe prispe, se crucesc văzînd pe ac
personagiu prostit, năucit, încremenit pe capră, ținînd
mînă un mănunchi de flori galbene. Solange, batjocor
toare, se oprește în fața fiecărui trecător își lovește frunt
cu indexul, arătînd prin aceasta că bietul om e nebun.
Oricît de comică ar fi situația, nu mă măgulește de l
mi-e rușine să văd pe unchiul meu batjocorit de toți.
privire compătimitoare din partea Denisei face să înțel
că-mi împărtășește simțămintele, și această dovadă de l
nătate mi-o face și mai simpatică.

Flo stă nepăsător. Își arată florile lui Padre Forcan
dan și le laudă proprietățile.

— O fi, răspunse vizitiul; eu sînt un neștiutor, dar
apropiem de Gedres unde se află un director de școală c
adună plante și vinde străinilor erbarii. Dacă doriți, s
facem o mică vizită, veți avea cu cine vorbi... Ăla
pricepe!...

Într-adevăr la Gedres oprim în fața școlii și intr
într-o sală în care pe o masă sînt mai multe albumuri
plante uscate. Institutorul este un om mic de stat, pă
spilcuit, cu aerul grav. Forcamidan prezintă pe Flo ca
un confrate, și „maestrul“ examinează cu neîncredere
acest ciudat vizitator înfășurat în șaluri, și îi aduce
ierbar.

— Mulțumesc, răspunde disprețuitor Flo, nu colec
nez decît plante proaspete.

— A, domnul se ocupă cu botanica?

— Da, domnule! Sînt membru al mai multor so
tăți savante și viu să erborizez în ținuturile dumneavo
tră. Astăzi am avut onoarea să descopăr *Arnica mont*
în stîncile gherdapurilor din Gavarnie... Iat-o!...

În același timp îi arată florile galbene.

— Această floare, zise institutorul dînd din umeri, nu este *Arnica!*

— Cum?...

— Aţi fost înşelat printr-o vagă asemănare, şi-analiza dumneavoastră n-a fost exactă... Planta aceasta este pur şi simplu *„Chrysanthemum aurantum“*. Iată continuă maestrul deschizînd unul din erbariile sale, iată adevărata *Arnica“:* receptacolul e mai subţire, petalele sînt mai rare şi neregulate...

La aceste cuvinte sîngele i se suie la cap şi avui impresia, o clipă, că moştenesc pe Florentin Garaudel... Apoi părăsi brusc pe institutor şi se sui pe capră lîngă Ramidan, care rîdea pe sub mustăţi...

Această incompetenţă a lui Flo gîdilă simţitor limbuţia orgoliului nostru. Ieşim din Gedres şi, pe cînd amurgul învăluie păşunele, Padre, arată cu sfîrcul biciului, vîrful unui rustice clopotniţe:

— Iată, zise el, mînăstirea Bedouret!

Face cu ochiul, strîmbă răutăcios buzele, şi începe din nou:

— Mînăstirea asta are o poveste!

Arde de dorinţa de a istorisi această poveste; consideră ca o datorie profesională să-şi distreze clienţii şi fără să aştepte vreun răspuns, începe:

— A fost odată un călugăr la Bedouret!... L-am văzut cu ochii mei... Îngrijea de biserică şi cultiva o bucată de pămînt, împrejurul ei. Dar iată că un ţăran din apropiere, arînd cu plugul, a călcat pe pămîntul călugărului. Acesta era duşmănos şi ca să-şi răzbune rugă pe Dumnezeu să orbească pe plugar, ceea ce se şi întîmplă. Sărmanul ţăran nu putea să mai vadă ca să lucreze şi era foarte mîhnit după cum puteţi înţelege. Mulţi ani trecură, călugărul se îmbolnăvi şi muri. În sfîrşit, într-o dimineaţă clopotul nostru, auzi clopotele bisericii; întrebă şi i se răspunse „a murit călugărul, vrăşmaşul tău, şi îl ducem la groapă“ Îndată ceru să fie dus pe drumul unde trebuia să treacă convoiul, şi deodată, pe cînd coşciugul trecea în faţa lui, iată că ochii orbului se deschid şi iarăşi văzură

lumina soarelui... Veţi crede ce veţi pofti... dar, băgaţ
de seamă, domnilor şi doamnelor, continuă Padre, drep
încheiere, băgaţi de seamă, că oamenii bisericii nu iart
nici o greşeală; să se ştie, deci, că ei nu cruţă ca şi jan
darmii...

Cu un gălăgios hohot de rîs, poznaşul Padre dă bic
cailor, şi zburăm ca vîntul, pe drumul întunecat. Jos, t
tul se pierde în negura înserării. În fund, în direcţia Luzi
lui, fulgere depărtate luminează zarea din cînd în cîn
Sus cerul e în sărbătoare. O noapte admirabilă! N-a
văzut niciodată un asemenea furnicar de stele. Lumina
sute de mii de astre se resfrînge pe verdeaţa umedă
aprinde puncte fosforescente. Glasul torentului s-a liniş
ca şi cînd s-a uitat pe sine în contemplaţiunea acestui
feeric constelat. Deabia se aud un slab şopot de apă şi u
freamăt de frunze ude. În această noapte liniştită nu
distinge decît foarte vag, silueta lui Flo, devenit posomor
şi tăcut; dar, în faţa mea strălucitorii ochi ai Denisei, lu
cesc cu scînteieri de stele. Aceste priviri nevinovate, ca
surîd, par că se unesc prietenește cu ale mele în aceea
tăcută admiraţie, şi mă simt încetul cu încetul pierd
într-un vis plin de vrajă şi iubire

XIII

Deşteptat azi de dimineaţă de soarele care se strecur
printre perdele, alerg la fereastră şi o deschid; furtu
de ieri parcă ar fi spălat cerul. Soarele a răsărit lumin
şi măreţ; jos Liseul clocoteşte voios şi răspîndeşte pînă
mine în odaie răcoarea sa ce mă învioră. Ca şi această ap
melodioasă o dulce nădejde cîntă în sufletul meu. Alătur
aud sforăitul zgomotos al unchiului Flo care se despăg
beşte, dormind adînc, de oboseala de ieri. Să dea Dum
nezeu ca un astfel de somn binefăcător să ţie pînă
prînz pe doamna Egrefeuil în pat şi nimic să nu împiedi
pe domnişoara Suzor de a-mi ieşi în cale!... Binişor m
îmbrac, şi singur îmi fac ceaiul. Trece un ceas. De l
biserica Templierilor s-aud clopotele care vestesc litu

ghia dimineţii. Flo sforăie mereu. Prefer să mă plimb pe
oseaua ce duce spre Saint-Sauveur, decît pe podeaua odăii
mele. Cu băgare de seamă deschid uşa şi mă strecor în
vîrful degetelor. Iată-mă afară, cutreierînd micile străzi
umbroase.

Pe şoseaua mărginită de plopi cu frunza lor tremu-
rătoare, respir în pace, şi pentru a-mi înşela nerăbdarea
visez stăpînit de farmecul apropiatei întîlniri cu Denisa
Suzor. Cu cît intimitatea noastră creşte, cu atît mai mult
simt pentru această tînără fată o prietenie mai mare. Prie-
tenie să fie? Nu se adaugă nici un simţămînt mai viu sau
mai duios?!... De abia îndrăznesc să-mi pun această în-
trebare şi mă feresc a răscoli prea mult conştiinţa mea.
Dar ştiu că o prietenie curată nu pricinuieşte niciodată
emoţii tulburătoare de bucurii ce alternează cu cumplite
bătăi de inimă. Cu toate că mă ţin tare, simt un neastîm-
păr care seamănă grozav cu fiorul nerăbdător al unui în-
drăgostit ce-şi aşteaptă iubita. Dar nimic nu vreau să
analizez; simt o împotrivire care se zbate în mine şi care
nu mă lasă să pătrund în tainele sufletului meu. Caut chiar
să-mi rătăcesc neodihna îndoielii în cuprinsul vesel şi com-
plex al lucrurilor; îmi place zumzetul albinelor; florile îm-
balsămesc aerul; rîndunelele zboară uşor sub bolta ce-
rească. Mă îmbată susurul lin al izvoarelor ce aleargă voios.

Cu toate astea, clocotul apelor care îmi dă impresia
unei ploi furtunoase, nu este atît de asurzitor ca să pot
auzi paşi repezi şi foşnetul unei rochii ce atinge iarba
udă...

Mă întorc; este Denisa Suzor... Dar vai! Avîntul ve-
sel ce mă ducea întru întîmpinarea ei este deodată stîrbit
de înfăţişarea chipului suferind al tinerei fete:

— Ce ai? strigai, întinzîndu-i mîna.

— Să nu stăm pe stradă, murmură ea, şi mă îndreaptă
spre poteca zăvoiului umbrită de anini ce duce la izvor.
Odată la adăpost, îmi spuse mîhnită:

— Nu sînt liberă... Iartă-mă!... Cu mare greutate
am putut să mă strecor spre a-ţi da de veste.

Tace o clipă, apoi continuă repede.

— Am să-ţi cer ceva, domnule Silmont; Te rog, nu te mai aşeza lîngă mine la masă, şi pe viitor nu-mi da mai multă atenţie decît atît cît se cuvine unei străine . . .

Privesc ochii ei umezi şi chipul ei schimbat; nelinişte mă cuprinde:

— Dar ce s-a întîmplat?

— Interesul ce-mi porţi e rău interpretat . . Sînt oa meni ce văd lucrurile cu totul pe dos. Ieri, după întoar cerea noastră de la Gavarnie, în faţa nevestei şi fiicei sa domnul Egrefeuil m-a dojenit din pricina că aş fi prea în drăzneaţă şi prea prietenoasă cu dumneata. Chipul fătarni cu care îmi vorbi şi îngîmfarea lui obişnuită, mă jignir adînc, şi m-au făcut să înţeleg cum că prin „lipsa mea d tact“ i-aş putea primejdui onoarea familiei . . . Mă frămînt cumplit o mînie lăuntrică, şi eram gata să-i răspund . dar, m-am gîndit că e mai bine să tac . . Puteam să-mi pierd postul şi din nou cădeam în sarcina sărmanei mel mătuşe Sofia . . . a trebuit să-mi plec capul; m-am umi lit . . cu toate astea e atît de dureros! . . .

— Ce mîrşăvie?!! Dă-mi voie să te apăr şi să t dezvinovăţesc faţă de domnul Egrefeuil!! . .

— Nu, răspunse Denisa; tot ce poţi face este de nu te mai interesa de mine . Mi-e ruşine că fără voi mea te-am amestecat într-o neghioabă aventură . . . Iar tă-mă . . . Eşti aci singura persoană care mi-ai arătat interes binevoitor şi ţineam să-ţi arăt astăzi toată recu noştinţa mea. Adio, domnule Silmont, timpul trece si tre buie să mă reîntorc acolo! . . .

Adînc tulburat îi strîng mîna zicînd:

— Doresc să rămîn prietenul dumitale! Ceea ce-m spui îmi sfîşie inima şi mă simt tulburat mai ales că sînt pricina . . .

Dar văd că ar fi trebuit să rostesc altfel de cuvinte . Adevăratul mijloc de-a dovedi Denisei prietenia mea a fi să-i spun: «Te iubesc, trimite dracului pe toţi Egrefeuil dă-mi dreptul să te apăr, devenind soţia mea!»

Pentru a face aceasta, ar fi trebuit mai întîi sa stiu

Nu încredințat, că domnișoara Suzor mă iubește. Pînă acum nu mi-a arătat nimic mai mult decît o prietenoasă simpatie. Și apoi s-o mărturisesc sincer, sînt prea mult adîncit în prejudecățile veacului meu, prea sînt pătruns de egoism, spre a putea dintr-odată să-mi dezrădăcinez obiceiurile ce mă stăpînesc. Nu mă pot gîndi la însurătoare fără să-mi fie teamă de răspunderea și îndatoririle ce ea le incubă: a asigura fericirea unei femei, a întreține o casă cu ajutorul unor venituri problematice. Mă gîndesc la dezmoștenirea unchiului meu, și aceste toate îmi strecoară în suflet neîncredere și șovăire... Mă mulțumesc strîngînd călduros, mîna Denisei. Tînăra fată întoarce capul, se fe-rește parcă de privirea mea și-mi spune:

— Adio! Adio!...

Urcă repede poteca prăpăstioasă și dispare la răscru-cea drumului. Rămîn singur, lîngă torent, cu ochii țintuiți la apa ce fuge clocotind și simt în fundul inimei o amară nemulțumire de mine. Ascult glasul gîlcevitor al valurilor care parcă m-ar dojeni sau și-ar bate joc de inima mea de boboasă de burghez. Sînt trezit din această toropeală prin-tr-o neplăcută senzație de umezeală, și observ că o ploaie de picături îmi stropesc într-una ghetele... O iau și eu pe marginea drumului și mă îndrept amărît spre Casmajoux.

Intrînd la unchiul meu, observ sertarele deschise, iar mobilele în neregulă. Îngenunchiat pe dușumea, Flo își pune cu îngrijire hainele într-un geamantan deschis. Și-a îmbrăcat costumul său de turist și-a încălțat ghetele gal-bene, și la zgomotul ușei își întrerupe lucrul, aruncînd spre mine o căutătură vicleană:

— A! iată-te în sfîrșit! strigă el... Vezi: îmi fac gea-mantanul... Ne luăm catrafusele...

— Ce spui, unchiule?! Te-a dat afară Casmajoux?

— Îmi iau rămas bun de la Luz unde nu a mai rămas nimic interesant de văzut... Plecăm pentru Bareges și Cauterets de Miază-zi; trăsura lui Padre Forcamidan va veni după masă... Așadar, pregătește-te...

Ieri, vestea capricioasă a lui Florentin Garaudel, m-ar fi supărat și m-aș fi împotrivit din răsputeri: dar după

trista despărțire de azi dimineață... La ce bun?... Dacă am scăpat prilejul de-a cîștiga inima nevinovată a Denisei și de a mulțumi pe a mea... nu mai am ce căuta aici... Rămînînd la Luz nu pot face altceva decît să îngreuiez situația domnișoarei Suzor și să-mi măresc părerile de rău. Rămîn nepăsător și răspund cu dispreț:

— Ne-am înțeles! unchiule... Sînt gata.

Sînt încredințat că se aștepta la împotriviri energice și se pregătea să mă ia la refec; dar nepăsarea mea desăvîrșită îl obligă să-și mărginească comorile de elocvență și îmi spune cam încurcat:

— A! bine că ai revenit la sentimente mai bune...

— Întotdeauna eram la fel! răspunsei cu amărăciune...

— În acest caz, grăbește-te... plecăm!

— Bine, unchiule!

Clopotul bisericii se aude; la hotel sună pentru masă; bagajele mele stau în vestibul și ne îndreptăm spre sala de mîncare. Profitînd de timpul frumos, mulți din comesenii noștri au plecat în excursii, iar sufrageria e aproape goală. Aveam nădejdea să mă întîlnesc pentru ultima oară cu domnișoara Suzor; dar mă înșelasem. Domnul Egrefeuil singur, sta la locul obișnuit; celelalte scaune sînt goale.

— Astăzi, zice dînsul, primindu-ne cu o rece strîngere de mînă, mănînc singur. Solange și domnul Ternat s-au dus să isprăvească un desen la Sazon, cît despre nevasta mea a poruncit să fie servită în odaie, unde domnișoara Suzor îi ține de urît.

Spunînd aceasta se uită înspre mine cu coada ochiului.

— Regret foarte mult lipsa doamnei Egrefeuil, începu unchiul meu; aș fi avut dorința să-i prezint respectele mele, înainte de plecare...

— Plecați? murmură industriașul, și cu monoclul în ochi continua a mă privi cercetător; sper că ne vom revedea în curînd?.

— Nu cred!.. Plecarea noastră este definitivă, ia diseară vom dormi la Barèges

— Îmi pare foarte rău că ne părăsiți atît de repede, domnule Garaudel! . . .

— Regretele sînt împărtășite, domnule Egrefeuil și vă rog să le transmiteți doamnei și domnișoarei.

Eu nu spun nici un cuvînt; tonul mieros al acestui prelucut mă enervează; nu pot să-i iert reaua credință față de sărmana Denisa; îl urăsc și de abia mă pot stăpîni de a nu i-o spune în față. De bună seamă că el pricepe pornirea mea, căci cu un suspin fățarnic începe din nou să-și taie friptura. Prînzul se sfîrșește în tăcere. După desert, Flo și Egrefeuil se despart ceremonios. Plec, și pe cînd unchiul face socotelile cu stăpîna hotelului și cu Casmajoux, mă duc să-mi arunc privirea pentru ultima oară în odăile noastre.

Despărțirile sînt întotdeauna triste; de această dată plecarea noastră îmi pare și mai tristă. Rezemat cu coatele pe balcon privesc cu ochii triști frumoasa vale a Luzului, a cărui strălucită nepăsare pare că-și bate joc de durerea mea. Mă urmărește scumpul chip al Denisei care va continua să trăiască și să sufere fără ca eu să fi fost în stare să-i arăt iubirea mea. Mă văd totdeauna cuprins de o revoltă care cumplită și simt în mine zvîrcolindu-se un chin nelămurător . . .

Răsunetul clopoțeilor străbate tăcerea ținutului aţipit sub arșița soarelui. Este trăsura lui Forcamidan care, cotind după cucernicea drumului, se oprește dinaintea porții noastre. Da, unchiul meu mă cheamă cu o voce nerăbdătoare, și mă smulge din alungă fărîma de vis ce mă cuprinsese. Ne luăm rămas bun de la stăpînii casei. Doamna Casmajoux cu care, Flo, a discutat punct cu punct socotelile, nu ne răspunde decît printr-o reverență rece, dar ceasornicarul, care este mai șiret, ne strînge mîinile și ne urează drum bun. În sfîrșit ne facem loc printre geamantanele îngrămădite; Padre Forcamidan dă bice cailor și pornim pe drumul ce duce la Bareges; în urma noastră orășelul Luz rămîne vesel și nepăsător .

Alci, Silmont, își întrerupe însemnările

XIV

NARAȚIUNEA EDITORULUI

Pe arșița soarelui de amiază, trăsura lui Forcamidas urcă la pas șoseaua plină de cotituri ce șerpuiește pe lîngă Bastan și urcă tot mai sus spre Bareges. La dreapta, pe coastele Bergonzului, păduri de sălcii și plopi, freamătă atinse de o suflare mai vioaie a vîntului. Costișele împădurite sînt vărgate de pășuni și brăzdate de izvoare șerpuitoare și săltărețe ce curg în albii înguste pînă ce se întîlnesc sub sălcii unde alcătuiesc un pîrîu zburdalnic care fuge spumegător. Cu cît trăsura înainta, cuprinsul era înviorat de liniște și răcoare. La stînga, Bastanul rostogolește spre Luz apele sale albăstrii al căror murmur melancolic pare că îngînă în treacăt: «Nu ne vom mai revedea!» .. Posomorît, în colțul trăsurei, Michel Silmont ascultă glasul tainic al prăvalurilor de apă, și la rîndul său gîndește: «S-a sfîrșit. Nu voi mai vedea niciodată pe Denisa, care mi-a fermecat cele dintîi săptămîni ale călătoriei; iată-mă iarăși alături de Flo a cărui fire ciudată îmi tulbură liniștea și frumusețea priveliștilor; poezia și soarele au rămas în urmă; de acum înainte nu mă pot aștepta decît la întîmplări banale și zadarnice . . .

Ca și cînd ar fi vrut să întărească acest trist presimțimînt, la sfîrșitul unui urcuș priporos, priveliștea, se schimbă cu totul; vegetația se rărește, munții își arată golurile, chiar pășunile sînt înlocuite prin rîpe și coclauri de pămînt sterp; în cuprinsul întreg nu se zărește decît surpături și vîrtoape. Pîraiele de apă limpede s-au preschimbat în niște scursori de apă gălbuie. Pripoarele văii se apropie și pe coastele lor neroditoare soarele arde ierburile lunecoase și încinge steiurile înălțimilor.

Împotriva oricărei logice, pustietatea tristă a acestei priveliști nu pare a influența de loc pe unchiul Flo. Seninătatea lui nu este tulburată, chiar duhul său defăimător

nu se mai dovedește. E foarte vesel, însufleţit de un optimism expansiv, iar isteţimea lui batjocoritoare se resfrînge asupra lui Michel; tăcerea nepotului său îl aţîţa şi mai mult şi începe cu împunsături glumeţe şi gîlcevitoare:

— He, he! nepoate! striga el; n-ai chef de loc astă-seară?! ... Ce stai bosumflat? ...

— Nu sînt bosumflat, răspunse Michel, dar privelişteа asta îmi strecoară în suflet o melancolie apăsătoare ... Cred că o deşertăciune de felul acesteia nu are nimic atrăgător nici pentru dumneata.

— Ei aşi! ... Îmi pare că semeni cu acei ce sufăr de ficat şi care văd totul în galben ... Mărturiseşte că durerea de a părăsi pe mica Suzor te sfîşie la inimă ... Ţi-e necaz că te-am smuls din grădinile Armidei şi te-am scăpat din mrejele acelei nevinovăţii mincinoase ... N-ai dreptate ... Ar trebui, dimpotrivă, să-mi mulţumeşti! Amorul, vezi tu, este ca şi acea băutură pe care vrăjitoarea Circee o dăruise lui Ulise ca să-i zădărnicească poniрile ... Simţămîntul acesta îndobitoceşte pe om, îl orbeşte ...

Silmont enervat priveşte pe unchiul Florentin Garaudel cu coada ochiului şi răspunde răspicat:

— La vîrsta dumitale, unchiule, cineva e mai puţin expus la asemenea isprăvi, dar, cu toate astea, după cît îmi reamintesc, ai gustat din licoarea Circeei şi, fie vorba între noi, m-ai cărat vrînd-nevrînd prin munţi şi văi, numai ca să te găseşti acolo unde «respiră» doamna du Val-Calvin.

— Se poate! ... Dar eu cel puţin am a face cu o femeie din înalta societate ...

— Cu toate astea ştie să tragă chiuluri

— Ei vezi, eşti înşelat, răspunde Flo, atins în vanitatea sa; dacă sînt mai în vîrstă decît tine, sînt mai experimentat, căci nu mă aventurez orbeşte ... Şi dacă vrei să ştii, duminică voi fi lîngă doamna Hermina du Val-Clavin ...

— Cum? ţi-a dat vre-o întîlnire?!

— Da ... adică ... În sfîrşit fără să intru în amănunte

zadarnice, află că trebuie s-o întîlnesc la Culmea-Bigorului... Şi fiindcă veni vorba, lasă-mă să vorbesc cu vizitiul, am să-i cer cîteva deslușiri...

Cheamă pe Padre Forcamidan care, profitînd de urcuș, s-a dat jos și înaintează pe lîngă caii lui.

— Ei! prietene, cît timp trebuie ca să mergi de la Barèges la Culmea de Miază-zi?

Vizitiul aruncă țigara, privește viclean spre Flo, se rezemă cu mîna pe portița landoului și răspunde printr-o întrebare circumspectă:

— La culme?... Pe jos, sau călare?

— Pe jos, firește... Ne place să umblăm...

— În cazul acesta vă trebuie trei ore ca să mergeți pînă la Hourque unde este un han... bineînțeles dacă nu vă veți rătăci prin plaiurile din Toue... adăugă cu dibăcie Padre, care răvnește la cîștiguri bănești.

— Am auzit că nu e nevoie de nici o călăuză!

— Da și nu!... Da, cînd cunoști bine locurile și ești din partea locului; nu, cînd ești străin... Nu vă dau sfaturi, dar după mine v-ar folosi mult o călăuză, pe cinstea mea!

— Hm! făcu Florentin stînd în cumpănă, chibzuind cum să facă, spre a nu fi speculat; parcă spuneai aseară că ai vrea să mă însoțești... Și ce mi-ai cere pentru oboseala dumitale?...

— A, ce are a face! Ne vom înțelege prietenește!

— Nu!... Nu!... Spune-mi ce ceri!...

— Ei bine, iată... prietenește... Să-mi dați zece franci pentru ducere la culme și pentru întoarcere îmi veți da numai cinci... Cît pentru bacșiș, las la aprecierea dumneavoastră!

— Cinsprezece franci și bacșiș?! strigă Flo; ce vrei să ne iei și pielea de pe noi, domnule Forcamidan! gîndește-te că noi nu sîntem englezi!... Sîntem niște oameni modești, care nu se scaldă în aur... Sîntem oameni de știință...

— Da!.. răspunse Padre clipind șiret din ochi; fără supărare, de unde veniți ca să cercetați munții noștri?...

— Ei, răspunde Flo... venim de departe... — ca și cum spunînd aceasta, ar speria pe Padre și va reduce pretențiile sale, — venim din fundul Lorenei, trei sute leghe departe de aici.

— O! doamne! răspunde vicleanul Forcamidan; atunci nu mai spuneți că sînteți săraci! Cine străbate trei sute leghe, și tot atît la întoarcere, și n-are punga doldora?!. Zău că tare bogați mai sînteți, domnilor!... Forcamidan știe cu cine are a face!... Mie îmi spuneți?... Ce este pentru niște bogătași ca dumneavoastră, cincisprezece franci?

Florentin Garaudel nu știe ce să mai zică. Cu toate astea nu se lasă. După o nesfîrșită tocmeală s-au învoit. Apoi Forcamidan se suie pe capră.

Drumul devine și mai anevoios pe lîngă ponoarele rîpoase. Monotonia dăinuie mereu. Torentul își cară apele sărăcăcioase pe o largă albie de prundiș. O lungă stradă deluroasă se ivește mărginită de clădiri posomorîte: este Bareges. Soldați șchiopi, burghezi bolnavi de reumatism, copii scrofuloși umblă alene pe șosea; rufe stau întinse pe la ferestre sau pe malul apei. Orășelul întreg capătă o înfățișare de spital. Cînd trăsura se oprește în fața hanului, ora este prea înaintată de a mai putea merge la Culme și sîntem siliți să tragem noaptea la Bareges.

Se așează și ei la masa obișnuită unde o ciudată adunătură de oameni vătămați, anemici și artritici, de abia mănîncă. Florentin Garaudel și Michel Silmont gustă în grabă din mîncărurile servite și fără multă întîrziere se duc în odăile lor să se odihnească.

Dimineața zilei următoare se scurge încet deoarece ei nu pot porni spre Hourque mai de vreme de ora chibzuită. Timpul este atît de senin, soarele e atît de arzător încît cu toată nerăbdarea lui Florentin, drumul nu se poate face decît seara pe răcoare.

Neavînd ce face, se duc la preumblare spre piscul Ayre unde înșiruirea copacilor este de o frumusețe vrednică de admirat. Dar nimic nu mai atrage pe Flo al cărui ochi

zboară spre Culmea Bigorului unde crede să întîlnească pe Hermina du Val-Clavin.

Mai tîrziu își predau bagajele la cancelaria mesageriilor și restul timpului îl petrec la masă, pînă ce în sfîrșit la orele patru un lungan de băiat anunță «acestor domni» că Padre Forcamidan îi așteaptă jos.

— Haideți! strigă nerăbdător Florentin Garaudel aruncîndu-și sacul pe umeri.

Coboară scara repede și întrebă de Padre:

— Unde este călăuza?

— Aici, în fața dumneavoastră, răspunde băiatul mușcîndu-și buzele ca să nu rîdă. În același timp îi arată cu degetul un copil ca de vreo zece ani, înalt cît o cizmă, ținînd în mînă un baston de munte de trei ori mai mare decît el.

La vederea «călăuzei», Michel nu-și poate înăbuși un hohot de rîs, ceea ce necăji și mai mult pe unchiul Flo:

— Da, ce? Forcamidan își bate joc de noi?

— Iertați-mă, domnule! zice strengarul scoțîndu-și șapca și sculîndu-se cu îndrăzneală; unchiul meu a fost silit să însoțească niște călători, la *Lacul Albastru*, și m-a însărcinat pe mine să-i țiu locul . . .

— Aceasta-i o păcăleală, zise indignat Flo, domnul Padre se crede prea boier mare de ne trimite un mucos în locul său, care poate nici nu cunoaște drumul!

— O, ba da, domnule! . . . Am călăuzit de mai multe ori turiști la Culme și veți fi mulțumiți de mine! răspunde cu convingere minusculul nepot al lui Forcamidon.

Flo ar avea poftă să strice învoiala și să trimeată acasă pe acest nechezău obraznic. Dar e așa de grăbit să ajungă la destinație, încît fără să piardă vremea, o pornește la drum. Dar pentru a răzbuna pe unchiu, vrea să speculeze ...vinovăția nepotului.

— Cum te cheamă băiete?

— Anton! . . . gata la porunci!

— Ei bine, Anton băiete, începu Florentin scoțîndu-și sacul și punîndu-l pe umerii copilului: vei duce sacul ...esta care e ușor ca un fulg . . .

Michel Silmont e silit să mijlocească.

— Bine, unchiule, nu ți-e rușine să-ți bați joc în felul acesta de un copil?

— De ce? . . . Nu vezi că vreau să-l obișnuiesc cu meseria unchiului său? . . . Eu nu fac altceva decît să-i dau o lecție pentru viitorul său de călăuză . . . Sacul nu-i greu!

— E prea greu pentru un copil de vîrsta lui, adăugă Michel, luînd sacul . . . prefer să-l duc eu.

Mișcarea energică a lui Silmont, amuțește pe Flo. Pricepu abuzul de putere și reluîndu-și sacul, îl puse bombănind pe umerii săi.

Umblară mai întîi tăcuți sub arșița soarelui, între munții lipsiți de viață, cu coastele bolovănoase și sterpe. Urcușul pe drumul pietros se făcea fără nici un chef; dar Anton sărea înainte ca un ied, alergînd după fluturi, bălăcind la marginea apelor, aruncînd pietre prin stufișuri și fluierînd ca un mierloi, după o oră de drum, face la stînga și își îndreaptă pe cei doi călători înspre căsuțele din Touc.

Aci priveliștea e cu totul alta. O vîlcea înverzită se scobește între două pripoare stîncoase și întinde un undu ios covor de pășuni, pe ici și colo cresc tulpine înalte de stînjenel vioriu. În fundul acestui ogaș, plin de viață, în care ghebul trunchiat al piscului din Bigorre își întinde în lung umbra albăstrie, se ivesc conace risipite între ierburile jilave. Flo și Michel zăresc păstorii ghemuiți în jurul unui foc de vreascuri al cărui fum se înalță cu un sul drept și subțire spre cer. Nu departe, niște cai înșeuați pasc iarba iar trei siluete de turiști se desprind din verdeața privelișt tei. Pe măsură ce ei își înaintează, acești excursioniști se zăresc și mai bine stînd de vorbă cu ciobanii plaiului.

— Iată, zise Flo, niște excursioniști, care fără îndoială se îndreaptă spre Culmea Bigorului . .

Privește cu ochi cercetători spre grupul compus din tr-un bărbat și două femei, apoi exclamă nemulțumit

— Dar, nu mă înșel! . . . Este pictorul cu Solange Egre feuil și domnișoara care îl însoțește

Michel nu răspunde. Recunoaște pe Denisa Suzor și inima-i bate.

La rîndul lor cei trei excursioniști, au zărit pe Florentin Garaudel și pe Michel Silmont; cum s-au mai apropiat de ei, Ternat strigă batjocoritor:

— Ei, încotro, botaniștii! ...

Se întîlnesc în sfîrșit și își întind mîinile cam stînjenîți; pictorul însă care cunoaște meșteșugul de a înveseli o situație de felul acesteia, exclamă, bătînd pe Michel pe umăr:

— Bine mai știi să te faci nevăzut ... Ieri, întorcîndune acasă, am fost foarte mirați aflînd că ați șters-o fără să spuneți nici un cuvînt. Și pentru ca să vă pedepsim că ne-ați părăsit fără a ne da de veste, am hotărît să vă întovărășim la Culme! ... Tocmai azi de dimineață, proiectele vederii noastre la Luz au fost pe neașteptate schimbate, din pricina unui accident care a înspăimîntat grozav pe doamna Egrefeuil ...

— Un accident? întrerupse Flo, cu glasul compătimitor; sărmana doamna, ce i s-a întîmplat?

— Nimic grav, răspunse Solange rîzînd; închipuiți-vă că mama a găsit un șarpe în baie ... Se vede că aceste gingașe reptile, atrase de căldura băii, își îngăduie cîteodată să se plimbe prin conductele de apă ... Mama, îngrozită, a scos un țipăt și a declarat că nu mai stă nici douăzeci și patru de ore într-o localitate unde mișună șerpii prin băile oamenilor ... Atunci tata a plecat la Bagneres-de-Bigore pentru o nouă locuință.

— Și noi, făcu pictorul, ne-am folosit de ultima zi, și ca să luăm aer, am hotărît, să vă întîmpinăm ... știind că sunteți pe drum spre Culmea Bigorului. E frumos din partea noastră, nu? ...

Silmont nu are încredere în cuvintele acestuia; prea știe străvezii în născocirea lor, și, bănuiește că Ternat și Solange s-au folosit de acest prilej spre a rămîne singuri douăzeci și patru de ore; dar, fuga celor doi îndrăgostiți îi pricinuiește neașteptatul farmec de a revedea pe Denisa privește pe domnișoara Suzor care roșește și întoarce capul. Inima lor tresare de fericire. Florentin Garaudel, mai

puțin încîntat de această întîlnire și fără a blagoslovi providența, se preface totuși că îi pare bine.

Solange și Ternat încălecînd caii, pleacă înainte; Silmont pășește alături de calul blînd al domnișoarei Suzor, pe cînd Florentin cu ajutorul lui Anton, culege un mare mănunchi de stînjenei pe cari îi strînge triumfător la piept. În singurătatea drumului ceata, defilează ajungînd la marginea micului lac Oncet în care se răsfrîng răsturnate povîrnișurile prăpăstioase ale pășunelor, și a cărui apă de un verde întunecat doarme la poalele munților ca în fundul unei cupe de smarald. Poteca întortochiată se suie pe flancurile piscului, iar urcușul se face foarte încet. Cu cît călătorii urcă cotiturile repezite ale drumului șistos, soarele la apus aruncă o magică lumină pe zăpezile din Néouvielle; apoi se înserează. Cînd ajung la locul numit *«Bîrlogul celor cinci urși»* s-a înnoptat de-a binelea. Lumina lunii nouă al cărei corn se ivește în spărtura culmei, se răsfrînge pe zidurile joase și învelitorile turtite ale modestului han lipit de stîncă, unde ei vor poposi. Caii sînt adăpostiți în grajd. Flo, Ternat și Solange, ca oameni practici, cercetează interiorul casei și poruncesc masa. În același timp Michel și Denisa se așază pe o bancă în fața Pirineilor. La o mică depărtare călăuzele și servitoarele stau de vorbă. Cerul își scoate stelele la iveală, o pace îngerească se lasă pe crestele munților, care poleite de lumina lunei, se pierd în cuprinsul fără margini.

. . . . . .

Pe neașteptate, ca prin farmec, glasurile călăuzelor și ale servitoarelor cîntă în cor. Frumoasele lor timbre de bariton și soprano se unesc într-o desăvîrșită armonie, mulțumită unei intuiții pe care locuitorii acestor ținuturi primesc ca dar de la natură. Ei cîntă o melodie veche atribuită lui Gaston Phébus și care este foarte populară în munții Pirineilor:

Aquestos mountagnos
Que tan hautos soun
M'empescan de beyre
Mes amous oun soun

În liniștea nopții, acest cîntec melancolic se suie la cer, unde stelele își leagănă deasupra munților cununile scăpărătoare. Rezemați de zidul hanului, Silmont și Denisa ascultă această muzică plină de simțire și o tulburare lăuntrică îi cuprinde. Michel ia mîna domnișoarei Suzor și o apropie de buzele lui, fără ca tînăra fată să arate vreo împotrivire . . .

Dar, un glas se aude, și deodată sînt deșteptați din visarea lor covîrșitoare de strigătele lui Florentin Garaudel:

— La masă! . . . Unde v-ați ascuns?!

De abia Denisa are timp să-și ia mîna din a tînărului său tovarăș, pe cînd corul servitoarelor și al călăuzelor răsună în noaptea senină:

Baïssa bous, mountagnos,
Leva te, valloun,
Porque posqui beyre
Mes amous oun soun! . . .
. . . . . .

XV

E noapte încă. Hanul din Hourque doarme în liniște sub cerul înstelat. În odaia turiștilor, Florentin Garaudel, lungit pe un pat de campanie, doarme adînc, iar gura lui întredeschisă pare înveselită de un vis fermecător. Michel Silmont și Ternat, al căror somn e mai ușor, se deșteaptă cei dintîi, la strigătul hangiului:

— Domnilor, dacă doriți să ajungeți la culme, înainte ca soarele să răsară, sculați-vă repede . . . e timpul de plecare!

După ce au aprins o lumînare, Silmont zguduie pe unchiul Flo care, deșteptîndu-se, își freacă ochii mormăind. După ce s-a spălat cu apă rece își vine în fire și e gata de drum ținînd bastonul ferecat în mînă. Michel îi arată pe micul Anton, ghemuit într-un jeț mare de piele:

— Am putea plăti copilului și a-l trimite înapoi la Barèges, căci de acum înainte n-avem nevoie de el

— Ne-a fost nefolositor tot timpul, bombăneşte Flo[illegible] însfîrşit, să-i dăm ce i se cuvine. Am să-i dau cei zec[illegible] franci şi nimic mai mult... Nu vreau să fiu înşelat!

Michel deşteaptă binişor pe Anton, îi pune zece franc[illegible] în mînă, dîndu-i să înţeleagă că nu mai este nevoie de el[illegible] apoi mişcat de drăgălaşa înfăţişare a copilului îi mai dă d[illegible] la dînsul ceva peste preţul tocmit. Somnoros, Anton stre[illegible] coară banii în buzunar şi doarme înainte.

Călăuza lui Ternat a adus caii. Cînd unchiul şi nepotul[illegible] ies din odaia lor, Solange, pictorul şi domnişoara Suzo[illegible] sînt gata de plecare. Încet, pe-o noapte viorie şi răcoroas[illegible] care se luminează din ce în ce, ceata porneşte la drum[illegible] Michel credea că va fi alături de Denisa, dar brîul dru[illegible] mului e prea îngust şi doi deodată nu pot înainta; pe d[illegible] altă parte, Flo căuta să zădărnicească ori şi ce convorbir[illegible] intimă. Michel e silit deci să privească de departe siluet[illegible] prietenei sale călare pe cal, şi a asculta nemulţumirile lui[illegible] Flo care nu mai uită obrăznicia lui Padre Forcamidan[illegible]

După o oră ajung la strîmtoarea Laquet, unde călăreţii[illegible] descaleacă şi suie pe jos urcuşul care se sfîrşeşte printr-[illegible] strîmtă platformă[1]. Soarele n-a răsărit încă; între cele dou[illegible] extremităţi ale lanţului muntos, în fundul priveliştii, l[illegible] îngemănarea pămîntului cu zarea, o fîşie roşie tiveşte ce[illegible] rul, pe cînd înspre Spania munţii capătă un colorit alba[illegible] tru închis. Contururile crestelor rămîn însă învăluite i[illegible] umbră, dar vîrfurile acoperite cu zăpadă, Maladetta, Mar[illegible] borè şi Vignemal, se zăresc destul de bine. Deodată o raz[illegible] de lumină ţîşneşte din răsăritul împurpurat şi atinge c[illegible] săgeata-i roşie, platforma Culmii. Apoi dintr-un singu[illegible] salt, uriaşa sferă de aur se iveşte la răsărit. Atunci totu[illegible] se luminează, iar gheţarii strălucesc scînteietor. Mare[illegible] umbră geometrică a Culmii Bigorului se întinde spre apu[illegible], şi prea gigantică pentru ca pămîntul s-o cuprindă, dup[illegible] ce şi-a descris silueta pe munţi şi cîmpii, se duce să s[illegible] sfîrşească chiar pe azurul cerului pe care-l umbreşte c[illegible] un con albastru, înnegurat. De la Forcanade şi pînă l[illegible]

---

1) În anul 1874 nu fiinţă încă observatorul din Culmea Bi[illegible] gorului.

piscul Ossau, lanțul întreg se desprinde într-o lumină argintie. Ochii fermecați ai turiștilor cuprind crestele pleșuve ale munților, ghețarii și zăpezile din Marboré. După sclipitoarele vederi ale munților și ale plaiurilor, de la răsărit spre apus, o suavă și limpede atmosferă deschide o zare largă, plină de lumină de unde se pot vedea coclaurile și gheburile învecinate, apoi o matcă bolovănoasă, mai departe izvoare cu sclipiri de oțel ce tivesc poalele codrilor străvechi, și mai în fund, orașe și sate ce se întind mereu în depărtări albastre fără margini. Peste tot domnește o impunătoare liniște. La această înălțime, nici un zgomot nu se aude și ultimele urme ale vegetalelor dispar; de abia ici și colo, se ivesc rădăcini de dalin și de rododendron; departe se zărește luciul argintiu al săritoarelor dar zgomotul lor nu se aude. Cîteodată vre-un țipăt de pasăre răsună în văzduh; colo sus, deasupra colților de stînci se învîrtește în roate largi un vultur trufaș. Firea se adîncește într-o cucernică reculegere.

Măreția acestui falnic cuprins învăluit într-o liniște adîncă, influențează pe cei cinci turiști. Toți tac... Ternat și Solange schițează originalul profil al meterezelor Marboreului. Unchiul Flo care s-a sculat prea de dimineață și nu-și poate suferi stomacul gol, roade pe furiș o bucățică de ciocolată. Denisa se așează cu spatele rezemat de o stîncă și admiră cu ochii înflăcărați minunăția firii. Lungit pe jos, Michel, o privește, și drăgălașa ei făptură parcă ar nesfrînge toată poezia înălțimilor împurpurate. Dar, pe neașteptate, liniștea se tulbură. Pași și strigăte răsună pe poteca stîncoasă, și niște turiști inoportuni se ivesc pe ultimul podiș. Mai întîi, o englezoaică între două vîrste, ținută sprijinită de brațul țărăncii ce-i slujește de călăuză. Urît îmbrăcată, cu un dispreț de eleganță ce caracterizează rasa britanică în călătorie, sosește suflînd din greu; privește cu binoclul culmile ce-i arată călăuza și spune: «Very interesting, charming scenery»! Apoi își vîră binoclul în toc, se ține de umărul călăuzei sale, descinde flegmatio spre Hourque fără a arăta cea mai mică emoție, sa

tisfăcută de a fi executat conștiincios o parte din programul său.

După ea, sosesc patru tineri care vorbesc tare; au chipul isteț și umbletul sigur.

Fără a băga pe nimeni în seamă, singura lor preocupare este a recunoaște de pe Culme, locul unde au prînzit la Pau, și Bagnères, unde au cinat în ajun; după ei, mai vin și alți excursioniști... și invazia aceasta de inoportuni a rupt tot farmecul. Flo, care pînă atunci a fost tăcut, crede că momentul discursurilor a sosit și debitează reflecțiuni fără rost. Solange și Ternat, influențați de contagiunea prostiei omenești caută cu viclenie prilej de împunsături răutăcioase... În răstimpul acesta soarele se suie și învăluie cuprinzător codrii în aburi roșiatici; panorama rămîne ușor străvezie iar căldura devine nesuferită pe strîmtele culme fără umbră.

— Dacă am pleca? zise Michel adresîndu-se Denisei.

El nădăjduiește să se despăgubească la întoarcere, însoțindu-și prietena; dar nădejdea lui e încă odată amăgită; Flo se încăpățînează să strice toate demersurile nepotului și nu-l părăsește nici o clipă. Două motive fac pe fostul droghist să joace rolul de mentor și de încurcă-lume: mai întîi de toate el este indignat că întîmplarea a făcut ca Michel să regăsească pe Denisa, pe cînd el, Florentin Garaudel, a ajuns să aștepte în zadar trecerea problematică a Herminei du Val-Clavin; într-al doilea rînd se simte umilit văzînd că măsurile lui machiavelice n-au izbutit destul de bine; iată de ce el și-a jurat să împiedice ori și ce apropiere între cei doi îndrăgostiți.

Coborîrea se face cu greu pe brîiele înguste de piatră fărîmicioasă peste care scapă călcîile obosite ale turiștilor. După obositoarea lor preumblare cîteși cinci ajung la Hourque, arși de soare și însetați. În acest han depărtat, unde drumeții nu prea poposesc, merindele nu sînt îmbelșugate și din această pricină mîncarea călătorilor este foarte redusă; pui fripți și nimic mai mult. După amiază, ca să treacă vremea mai repede, ei se odihnesc la han. Afară aerul frige iar zbîrnîitura muștelor mărește parcă

senzația căldurei. Cu toate astea, după ce a sorbit o cafea prost făcută, Ternat declară că va căuta la adăpostul stînci-lor un loc umbros, unde va putea prinde cîteva schițe. Solange, la rîndul ei anunță că se va odihni în odaia rezervată lor, și împreună cu Denisa se retrag. Michel Silmont, pretextează că va fuma o țigară și fiind gata să se scoale, neînduratul Flo, îl reține:

— Un moment! strigă el, ce, ești grăbit?! ... Îți dau voie să fumezi și aici ... Am nevoie de tine, spre a-mi ordonul socotelile.

Servitoarele au strîns masa și spălînd vasele în bucătărie se aud vorbind.

— Îmi place să am toate în regulă, urmă Flo, scoțînd din buzunarul hainei un carnet; spune-mi te rog ce ai cheltuit pentru mine, și să ne socotim.

Silmont ar avea poftă să dea dracului pe Flo împreună cu toată chibzuiala socotelilor lui, care îl cicălește mereu. El trage nădejde că după răfuiala conturilor, Florentin Arnaudel va fi cuprins de un somn copleșitor, și va adormi, ceea ce l-ar putea scuti de o supărătoare supraveghere. Acesta se supune și începe să înșire pe îndelete cifrele, pe cînd zbîrnîitul muștelor se aude fără încetare ...

În dormitorul lor, Solange s-a întins pe o canapea alături de domnișoara Suzor, și se preface că doarme; e stăpînită de multe gînduri hotărîtoare în legătură cu ceea ce pornise la cale spre a mai putea dormi. Stă deșteaptă ca o veveriță. Denisa însă se silește să n-o cuprindă somnul. De la plecarea lor din Luz, pornirile pictorului și ale domnișoarei Egrefeuil dau de bănuit. Îi este frică su nu-i piardă din vedere. Dar din nefericire, la vîrsta ei, sculîndu-se la ora trei de dimineață și umblînd sub arșița soarelui, somnul este mai tare decît voința. Cu toată chibzuiala și măsurile înțelepte, Denisa pierde noțiunea lucrurilor: capul devine greu, ochii-i se închid și o cuprinde somnul. După ce s-a încredințat că tovarășa ei doarme, Solange se scoală, își strînge mantia într-o curea cu mîner, ia bastonul, și în vîrful degetelor, iese din odaie. Odată afară, se întîlnește cu

Ternat sub stînca unde s-a adăpostit, schițînd mașinal p
filuri de munți

— Toți dorm, murmură ea, și sînt de ideea că tre
să ne folosim de prilejul acesta . .

Pictorul își vîră carnetul de schițe în buzunar
ridică privirea spre frumoasele trăsături energice ale
rei fete.

— Așadar, zice el, cu vocea tremurată de emoție,
hotărîtă să înfrunți primejdiile aventurii? Nu vei re
vreodată că ai urmat modesta poziție a unui artist
n-are alte mijloace decît talentul său?

Solange stă o clipă îngîndurată, își pironește ve
pe locul unde se îngînă culmea cu cerul, apoi cercetînd
ochii ei mari și albaștri în privirea întrebătoare a
Sylvain Ternat

— Mă iubești? rosti ea .

Da! Cu patimă! . . .

— Ei bine! . . . Cînd iubești, ai și încredere . . .
te vei duce eu te voi urma! De altfel, fuga este pentru
singurul mijloc de a ajunge acolo unde dorim
meu e un burghez interesat. Fără îndoială că s-ar
trivi dacă i-am cere încuviințarea! De aici se naște
ința de a lăsa convenințele la o parte, și de a trece
nița . . . Odată ajunși la Saint-Sebastien, va fi silit
deze și, cum nu-i place scandalul, ne va trimite cu
cerea poștei, consimțămîntul său! All is well that
well, cum zice divinul Shakespeare

— Voioșia ta îmi dă și mai multă nădejde în
rea visului nostru, exclamă Ternat . . . Deci, fără întîr
să plecăm înspre Bareges . Singurul lucru care mă
pără este că n-am rînduit socotelile la han; n-ar fi
bine să mergem acolo și să plătim? . .

— Nu! . . . trebuie să ne ferim de ori și ce întîr
și de alte încurcături! . . . și pe urmă, adăugă Solange
zînd, domnișoara Suzor, a rămas zălog la han. Ea răs
de noi! . . . Ar fi bine doar să lăsăm vorbă hangioaicei
ne vom duce sus la culme să privim cînd soarele scapă
asfințit . . . Eu voi merge în direcția lacului Oncet

...așteptă în cea dintîi răscruce a drumului. Apoi ne vom ...repede înspre Barèges. Ești încredințat că acolo ...vreo trăsură?

— Da, negreșit... o trăsură cu cai buni ne va duce ...până la Pierrefitte de unde vom lua primul tren ...Bayonne, și mîine seară vom fi la Saint-Sébas-...

— Perfect!... Grăbește-te de spune la han ceea ce ...zis mai adineauri și întoarce-te repede în vale la ...!...

Solange coboară pe lîngă stînci și ajungînd drumul ...la Toue, aude pasul grăbit al lui Ternat:

— Ei?!

— Bine!... toată lumea crede că sîntem pe cale a ...la Culme! Hangioaica a găsit că-i foarte firesc!... ...spus că venim diseară la masă și pe urmă i-am ...spatele, lăsînd-o curățind o duzină de pui de ...după ce-i opărise într-o oală cu apă fiartă... ...scumpa mea, «calea ne este deschisă!...»

— Să nu zicem vorbă mare! răspunde Solange; să ...nu se înfunde!... Mi-e teamă să nu ne întîlnim cu ...cunoștințe pînă la Barèges...

Deodată e destul a evoca o eventualitate neplăcută, ...cu întîmplarea să-și facă gustul răutăcios de a ...transforma în realitate! În clipa cînd cei doi fugari ...lacul Oncet, Solange apucă pe Ternat de braț ...arătă în fundul văii o pereche de turiști călărind ...drumul ce duce la Hourque, însoțit de o călăuză ...omenea călare:

— Bagă de seamă! spuse ea. Doi călători ne ies în ... Repede să ne ascundem!

Din fericire, ceva mai departe de drum, se găsește o ...părăsită în care Solange și Ternat se adăpostesc. ...nghesuiți în umbra conacului, cercetează cu luare ..., prin crăpăturile scîndurilor, trecerea excursio-... Tropotul cailor se aude apropiindu-se din ce în ... Călăuza și cei doi turiști se ivesc la capătul drumu-

lui acoperit cu pietriș... Solange tresare și strînge nervos mîna tovarășului său:

— Nu ne-am ascuns degeaba! șoptește ea, este tata!

— Domnul Egrefeuil?!

— Da! Cu o doamnă, destul de tînără și frumoasă!

— Dar ce caută pe drumul acesta?!...

— Mister! zise tînăra fată dînd din umeri... Psst! iată-i. Nu mișca...

Trecătorii sînt la douăzeci de pași. Convorbirea lor pare foarte însuflețită și glasul lor răsună limpede în liniștea drumului. Cu cît suie urcușul, călăresc din ce în ce mai încet, iar din ascunziș, tinerii, aud în treacăt, crîmpeie de vorbă:

— Scumpă Hermini, grăiește curtenitor onorabilul domn Egrefeuil, ești cea mai încîntătoare dintre femei și sînt cu adevărat mîhnit gîndindu-mă că trebuie să ne despărțim!

— Se știe, răspunde doamna du Val-Clavin în bătaia de joc, că te pricepi să îndrugi vorbe umflate.. Cu părere de rău sau de bine adevărul este că nu mă părăsești, răutăciosule!

— Vai! dar ce să-ți fac?... Te-aș urma pînă la marginea lumii, scumpa mea... Dar sînt reținut de tot felul de lanțuri afaceri... îndatoriri... familia.

— Da! Ești legat!... Dar așa e viața.. una trece, alta vine Cu toate astea, putem rămîne buni prieteni...

Caii se depărtează și glasul drumeților nu se mai aude. Perechea dispare după o cotitură. Solange scoate capul afară și vede cum primejdia a trecut.

— Repede. Să fugim! Mărturisesc că nu mă pot dumeri încă! Dar nu-mi pare rău că am surprins pe tata în situații galante! Aceasta ne întărește și mai mult izbînda și cred că nu va îndrăzni să ne refuze binecuvîntarea sa!

La aceste cuvinte, îndrăgostiții coboară repede înspre Toue și la rîndul lor dispar învăluiți în ceața ce se ridică din vale

. . . . . .

Colo sus, la Hourque, hanul rămîne liniştit pînă la sfîrşitul soarelui. Roiurile de muşte continuă zbîrnîitura lor aducătoare de somn. Unchiul şi nepotul şi-au căfuit socotelile, dar Flo se străduieşte să ţie pe Michel lîngă dînsul, vorbind şi căscînd din ce în ce mai des. Cu toate că somnul începe să-l încerce, Florentin se sileşte cu sforţări uriaşe să nu adoarmă, căci după spusele domnului Egrefeuil, el aşteaptă pe doamna du Val-Clavin să sosească la han! . . . O luptă aprigă se încinge într-însul; Florentin Garaudel caută să-şi îndrepte trupul pe scaun; apoi o împotrivire mai slabă, tot mai slabă — şi Florentin nu mai poate — puterile îl părăsesc, pleoapele i se închid, el le deschide iarăşi, dar iarăşi cad mai grele, tot mai grele; — gîndurile i se întunecă, îşi mişcă puţin buzele în semn că veghează; capul i se răstoarnă pe spata jetului şi, însfîrşit moliciunea cîntată de bunul Desdreaux îl copleşeşte;

„Suspină, închide pleoapele şi adoarme . . .“

Silmont, se uită lung la unchiul său, apoi uşurat, iese afară.

Pe prag se întîlneşte cu domnişoara Suzor, care deşteptîndu-se, caută pe Solange:

— N-ai văzut pe domnişoara Egrefeuil? . . . Unde este domnul Ternat?

— N-am văzut nici pe unul nici pe altul, iar lipsa lor nu mă supără de loc, răspunde Michel, care nu se gîndeşte decît la fericirea de a se vedea din nou lîngă dînsa fată!

— Pe mine mă îngrijorează grozav, răspunde Denisa Suzor, şi îi caut! . . .

— Întrebaţi de domnul şi de tînăra domnişoară, zice o servitoare care se întorcea de la fîntînă cu o doniţă de apă pe cap; s-au suit colo sus la culme spre a vedea apusul soarelui şi nu se vor întoarce decît pe-nserate

— Bine! Mă voi duce să le ies în cale, zice domnişoara Suzor

Şi adăugă ca răspuns la privirea deznădăjduită a l
Silmont:

— Am făgăduit doamnei Egrefeuil să nu-i părăs
nici o clipă şi vreau să-mi fac datoria pînă la-sfîrşit.

— In cazul acesta, dă-mi voie să te însoţesc! ...

— Cu plăcere ... Mai ales că mi-e frică singură ..

Şi amîndoi se îndreaptă spre Culme, pe cînd soar
dogoreşte încă povîrnişurile stîncoase ale munţilor.

XVI

Aproape la aceeaşi oră domnul Egrefeuil şi doam
du Val-Clavin, urmaţi de călăuză, ajung la capă
potecii deasupra lacului Oncet. Neputînd călări alătu
din pricina drumului prea strîmt, sînt siliţi să întreru
orice convorbire galantă. Cu spatele încovoiat şi cu och
aţintiţi pe urechile cailor, ajung în tăcere aproape
Hourtique. La strigătele călăuzei care pocneşte din bi
servitoarele hanului aleargă şi ajută pe călători să d
calece.

— Doamna şi domnul, întreabă hangioaica, vor s
la masă şi vor dormi aici?

Industriaşul răspunde într-un chip îngăduitor:

— Ne vom opri numai ca să ne răcorim şi să lăs
caii să răsufle ... Serveşte-ne pesmeţi şi o sticlă
Moët.

Hangioaica n-are şampanie, dar îşi laudă vinur
spumoase şi îi poftеşte să ia loc la răcoare, în sala
mîncare.

Doamna du Val-Clavin privind cercetător în încăp
zăreşte jeţul unde un bărbat adormit, fără haină,
obrazul acoperit de o batistă, sforăie gălăgios.

— Nu, zise ea dîndu-se, înapoi, este un bărbat ac
care sforăie ca o sfîrleză olandeză ... Serveşte-
afară! ...

Servitoarea aduce o masă pe care o pune în drep
obloanelor sălii de mîncare; noii veniţi se aşează în f
unei duzini de pesmeţi foarte uscaţi şi a unei sticle

care fierbe un vin alb. Egrefeuil umple paharele şi dă
unul doamnei du Val-Clavin.

— Să bem ultimul pahar, zise dînsul cu un surîs lin
gitor pe buze.

— Fie, răspunde ea cîntînd între dinţi:

„Chinul iubirii m-a cuprins,
In clipa despărţirii ..."

Îşi mută buzele în pahar şi strigă:

— Vai! ... Acest pretins spumos e stifos ca porum
bele ... M-au podidit lacrămile, dar vin la timp deoa
rece mă părăseşti ca să intri din nou în viaţa plină de
virtute a căsniciei.

— Nu-ţi bate joc, răutăcioaso! Ştii foarte bine că în
tot timpul acestei vacanţe ai fost singura mea bucurie.
Drept mîngîiere păstrez amintirea clipelor pline de dul
ceaţă petrecute împreună.

— Clipe pline de dulceaţă? ... Vorbeşte, poate de
dumneata care te mulţumeşti cu puţin ... De cînd ne-am
întîlnit la cazinoul din Arcachon, plăcerile ce-am gustat
au fost foarte neînsemnate ... La Cauterets, timp de o săp
tămînă m-ai părăsit, şi drept distracţie n-am avut decît
prînzuri la masa comună, şi posomorîte plimbări la
Camelonul-Verde ... La Saint-Sauveur m-ai sechestrat
într-o odaie de han, unde nu veneai decît după ce se
înopta bine, ca şi cînd ţi-ar fi fost frică să te arăţi cu
mine ... Cu toate acestea, fără să mă laud, merit să fiu
arătată ... Şi alţii mai puţin dificili decît dumneata mi-au
spus-o foarte des. In lumea dumitale, adică între indus
triaşi, poate să se cheme aceasta cum vei vrea. Cît despre
mine am găsit cam burghez felul acesta de a înţelege iubi
rea şi am fost obişnuită cu petreceri mai vesele

— Dacă iubesc ca un burghez, răspunde Egrefeuil
jignit, cel puţin sînt recunoscător, şi nu vei tăgădui că
industriaşul a ştiut să răsplătească graţioasele dumitale
favoricii.

— Mare brînză! ... Eşti bogat ... Sînt femeie fru-

moasă și am fost amabilă... ne-am achitat!... Și dacă mi-ai făcut oarecare înlesniri bănești ar fi cuviincios să mi le aduci aminte... Dar, aceasta este specialitatea frăbriciei dumitale, dragul meu... Un adevărat nobil n-ai fi zis nimic, și iată tocmai unde stă deosebirea...

Industriașul roși și rămase o clipă pe gînduri, apoi răspunse cu vocea-i mîngîioasă:

— Haide, Hermini, fii mai puțin supărăcioasă... Îmi închipui că nu m-ai rugat să te întovărășesc aici în seara asta, ca să-mi cauți gîlceavă?

Un hohot de rîs, deschise gura doamnei du Val-Clavin scoțînd la iveală dinții ei albi pe care se văd ici colo mărunte pete roșii din alifia de struguri cu care își vopsit prea mult buzele:

— De loc, scumpe prietene... Vreau să văd înt dacă părerile de rău de a mă părăsi te vor hotărî să v cu mine pînă la Bagnères... Dar îți atrag luarea amint că sfîntul Anton te-ar întrece...

— Te rog, nu mă băga și pe mine în păcate!... Am făgăduit familiei s-o întovărășesc diseară la Luz.

— Du-te acasă... Asta îți va fi pedeapsa... Dar fiindcă dumneata cunoști drumul, fii atît de bun și îm împrumută călăuza pînă la destinație. Nu vreau să fa singură drumurile, la ora aceasta.

— Sînt prea fericit să-ți pot fi de folos!... Voi instrucțiuni omului nostru, și voi rîndui totul la vrem ca să nu fii speculată.

— Mulțumesc!

— Unde vrei să te călăuzească, adaugă Egrefeuil un suspin fățarnic.

— La Bagnères... Dar dacă pînă acolo distanța v fi prea mare, mă voi opri în trecere la vreun han m înstărit.

— Atunci, insinuă el ironic la Bagnères ai de gîn să mă uiți.

— Poate... Nu sînt dispusă să joc rolul unei văduv nemîngîiate, și, după cum se zice unul pierdut, doi găsi

— Da... știu că adoratorii nu îți vor lipsi... Cunoș

chiar pe unul care te-a admirat la Cauterets și care e bun după dumneata... Un oarecare domn Garaudel, care te-a cunoscut la Hotelul Prinților.

— Într-adevăr, mi-aduc aminte... Un original care colecționează plante... Pare să fie un om de ispravă

— Da, da... Nu e însurat, are o avere frumoasă și scos din minți și n-ar fi bine să-l disprețuiești!

Doamna Hermina rămîne o clipă pe gînduri și șoptește:

— Cum? e atît de înflăcărat?...

— Da! ... Te-a luat în serios... Crede că are a face cu vre-o femeie din lumea mare... E un mare naiv!

— Ia ascultă, răspunde doamna du Val-Clavin supărată; nu fii obraznic, că ne certăm amîndoi!... Sînt mult mai cinstită decît femeile voastre din lumea aristocratică!... Și mai ales, mai agreabilă!...

— Nu m-am îndoit niciodată, răspunde Egrefeuil luîndu-i mîna și sărutîndu-i-o cu gingășie..., să vorbim despre prietenul meu Garaudel; te adoră și mă așteptam să-l întîlnesc aici... Mă mir de nu-l văd...

— Nu cumva i-ai spus că voi trece astăzi pe la Bagnères?

— Îl făcusem doar să înțeleagă, și doream să ți-l prezint!

— Ehe!... Ești un om bine chibzuit!.. Dar acum e timpu, și trebuie să plec. Fii bun și vorbește cu călăuza

Egrefeuil se supune, și calul este gata de plecare La o distanță destul de mare, călăuza o așteaptă în capul potecii care coboară între Tramesaïgues. Indusul ajută Herminei să se așeze pe șea, și dînsa îi întinde mîna.

— Haide!... *Adiusias*, bunul meu prieten; îți urez trecere frumoasă în familie... Dacă te-ntîlnești cu bunul Garaudel, trimite-mi-l; mîine seară voi fi la Bagnères.

Dă un bici calului și pleacă în galop.

În încăperea de căpetenie a hanului, unchiul Flo

sforăie mereu, dar somnul lui e stăpînit tulburat d
fel de fel de vise ciudate... Şi lupta aceea chiar, împ
trivirea de a nu adormi, îi frămînta creierii şi înlesn
năvălirea acelor asocieri involuntare de idei şi imagin
corespunzătoare cu anumite stadii psihologice ce se
vîrşeau într-însul. Visează că a descoperit mijlocul de
căpăta somnul; l-a solidificat şi îl vinde cu bucăţi
Stînd pe scaun, în prăvălia lui plină de droguri, cînt
reşte în balanţa sensibilă cîtimile aducătoare de son
şi le aşează cu luare aminte în borcane de faianţă,
care stă scris cu litere gotice: *«Pilulae somni»*. Deoda
— şi aceasta este un fenomen însemnat pentru fiziol
giştii care se ocupă cu telepatia — aude răsunînd
laboratorul său, glasul cam răguşit al Herminei du V
Clavin; în acelaşi timp ea se apropie de dînsul şi îi f
o curtenitoare reverenţă. Poartă o pălărie de pîslă s
care se revarsă părul ei roşcat şi este îmbrăcată într
haină de amazoană care îi scoate la iveală forma arcul
a mijlocului. Buzele ei rumenite au un surîs ispitit
ochii ei apar scăldaţi în scînteieri fosforescente şi
glasul ademenitor zice lui Flo: *«Caii sînt gata; vino,
iau cu mine!»* Ca prin farmec zidul drogheriei se dă
o parte şi lasă să se vadă în lumina bălaie a amurgul
priveliştea sinelie a munţilor cu gheburile lor în podo
albe... Garaudel doreşte din suflet să plece prin mu
cu ispititoarea lui curtezană; dar nu poate; însuşir
minunate ale descoperirii lui îl copleşesc; picioarele
sînt grele ca plumbul iar creierul i se întunecă de son
Sforţările lui sînt zadarnice şi îi este cu neputinţă să
mişte din jeţul drogheriei sale, rămînînd pironit
loc... Chiar limba i se împleteşte primind acea
îmbietoare chemare cu o bolborosire neînţeleasă; atu
doamna du Val-Clavin, roşie de nerăbdare şi de ciu
se apropie şi mai mult de el şi îi strigă: *«Ploscă idioat*
Apoi lovindu-şi calul cu cravaşa, plecă în galop...

Această galopadă e atît de gălăgioasă încît Floren
Garaudel se deşteaptă din somn, îşi şterge fruntea pli
de sudoare, îşi freacă ochii, şi, venindu-şi în fire const

de data asta nu mai visează... Afară, aude numele
pronunţat de un glas cunoscut, şi după aceea, paşii
răbiţi ai unui cal... Într-un salt, Flo, se repede afară
cade în braţele domnului Egrefeuil.

— Dumneata eşti, strigă industriaşul. De unde dracu
ai?

— Din han, unde mă apucase somnul, răspunde Flo
dmac; şi adăugă chinuit de un gînd stăruitor: — Unde-i
omna du Val-Clavin?!...

— Scumpul meu, răspunde glumeţ Egrefeuil şi fă-
nd un gest poznaş, acum e prea tîrziu!... Dacă n-ai
ce!... Doamna Hermina şi-a pierdut răbdarea şi la
asta străbate cu călăuza ei trecătoarea Arizei!

— Ei drace! bombăni Flo furios; de ce nu m-ai în-
ştiinţat?!...

— Înştiinţat? Ei, asta-i; ştii că ai haz? Cine ştia că
ai aici? De cînd eşti la Hourque?

— De aseară... Odată cu domnişoara dumitale, dom-
l Ternat şi domnişoara Suzor

— Cum? exclamă Egrefeuil speriat şi pierzîndu-şi
mpătul, fata mea şi Ternat?

— Da, negreşit! Eu credeam că ştii aceasta, şi vii
întîmpinarea lor!

— Şi unde sînt ei acum?

— Nu ştiu... Azi am prînzit împreună

Cheamă pe hangioaica şi o întreabă; ea răspunde că
oara domnişoară şi pictorul s-au suit la Culme; ceva
tîrziu, cealaltă domnişoară însoţită de nepotul dom-
ului Florentin Garaudel, au plecat să-i întîmpine.

— De altfel vor sosi la ora mesei, adăugă ea.

Domnul Egrefeuil pare liniştit; cere un pahar pentru
şi amîndoi se aşează în faţa sticlei cu vin, de abia
putată. Apoi uitîndu-se la ceas spune:

— Cinci şi jumătate; mai avem încă o oră de aşteptat;
om mînca cu toţii şi vom dormi aici.

Aprinde o ţigară, îşi preumblă privirea pe grebenii
ăcoşi ai munţilor; apoi caută spre micul lac Oncet,

care departe, în fund, capătă culori cu răsfrîngeri vin argintii.

— Ei, ce mai spui, luminate botanist, făcu dîn silindu-se să nu caște; ești mulțumit de excursia du tale? Ce plante rare ai mai cules la Culme? . . .

Chestiunea, nu pare lui Flo, de actualitate De bo nică e vorba? Singura plantă rară care îl interesează mult, este doamna Hermina du Val-Clavin; și de ac dă furios din umeri și răspunde mîniat:

— E vorba, cu ce m-am ales eu acuma! . . . Auzi du neata să m-apuce somnul? . . . Ce dobitocie?! . . .

— Dar, lasă, domnule, că n-ai pierdut nimic . .

— Spune-mi măcar încotro se îndreaptă doamna Val-Clavin! . . .

— Dragul meu, se duce la Bagneres, și, dacă pl în revărsatul zorilor o poți ajunge chiar mîine acol

— La Bagneres? Știi la ce hotel va trage?

— Eu, nu știu . . . Dar ai limbă și poți întreba, Cercetează hanurile și o vei găsi . . .

— Parcă aș sta pe ghimpi, strigă Flo; și dacă do tocul meu de nepot ar fi aici, aș porni chiar în a seară! . . .

— Aceasta nu-ți poate folosi la nimic! . . . Nu grăbi! . . . Și mai ales, prietene, adăugă industriașul, depășește buna-cuviință! . . . Cînd te vei întîlni cu doam du Val-Clavin, nu uita treapta ei socială și poartă-te ea ca un adevărat cavaler francez . . .

— Cum? mă iei drept un bădăran? Nu-ți fie tea eu sînt Florentin Garaduel! . . .

Valuri de umbră înnecă valea, munții își schim culoarea portocalie în roșu închis, iar cu cît ziua cr crește ei vorbesc mai rar . . .

— Ce dracu, de nu mai vin? făcu Flo în ne timpăr.

Se scoală, se duce pînă la capătul celălalt al hanu și caută cercetător către brîiele înguste de piatră urcă spre Culme.

— Nimeni! suspină el; ce dracu fac ei acolo sus?!

Se așează din nou pe scaun; domnul Egrefeuil își prinde a doua țigară. O oră trece: umbrele înserării năvălesc din ce în ce mai înnegurate în cuprinsul văilor; o trîmbă de lumină crepusculară tivește stîncile animate de curmăturile prăpăstiilor iar vîrvarele țuguiate se scaldă în limpezișul tăriei cerești.

Împrejurimile hanului se întunecă încetul cu încetul. Cu cît noaptea se apropie cu atît așteptarea enervează mai mult pe cei doi bărbați de la han.

— Dar, nu se mai întorc?! mormăi domnul Egrefeuil mușcîndu-și țigara.

— E supărător grozav, bombănește Flo! Nici nu le pasă de noi!

Dacă cei așteptați nu se mai întorc, în schimb turiști străini sosesc în cete. Ei apar gălăgioși pe potecă, iar siluetele lor se disting ca niste umbre pe perete. Strigătele și rîsetele lor răsună în liniștea amurgului; o caravană de chitariști tuluzeni, care profitînd de o sărbătoare, au venit să viziteze un colț al Pirineilor; și-au luat cu dînșii nevestele și copiii și se lasă ca un nor de păsări pe tăpșanul hanului de la Hourque Bărbații duc în spinare diferite obiecte: cutii de pictură, genți și altele Unul din ei ține o chitară din care smulge din cînd în cînd cîte un refren hazliu.

Atrase de strigătele chitaristilor, servitoarele se îngrămădesc împrejurul lor și cum aceștia sînt flămînzi, hangioaica se grăbește să întindă o masă lungă în înaintea hanului.

Această gălăgioasă năvălire, atîtă și mai mult pe Florentin Garaudel și pe domnul Egrefeuil:

— Asta ne mai lipsea! mormăie necăjit Flo.

— Ascultă, zice industriașul, apucîndu-l de braț; n auzi? . . . parcă vine cineva!

— As, ți se pare! Pasii ce îi auzi nu sînt decît ai chitaristului care s-a cocoțat pe o stîncă și intonează pe instrumentul său, melancolicul cîntec al lui Desaurrins

XVII

Abia după orele şase, Denisa Suzor şi Michel Silmont ajung la Culme. Impotriva aşteptărilor lor, se găsesc singuri pe îngusta platformă şi nu zăresc prin împrejurimi nici pe pictor, nici pe Solange Egrefeuil.

— Nimeni? întrebă îngrijorată domnişoara Suzor; e ciudat!

— Negreşit că s-au scoborît, răspunde Silmont

— I-am fi întîlnit! . . .

— Atunci, servitoarea de la Hourque a înţeles greşit . . .

— Afară dacă pictorul, zice Denisa dînd din cap, nu ar fi îndus-o în eroare, pentru a se putea scăpa de supravegherea mea?

— Crezi?

— Mă aştept la ori şi ce din partea lor. Solange e uşuratică, iar domnul Ternat nu-mi însuflă nici o încredere . . . Sînt foarte neliniştită . . . Ce ne facem acum? Vrei să ne înapoiăm?

— Să ne odihnim mai întîi, şopteşte Silmont cu o voce rugătoare; urcuşul a fost obositor şi avem nevoie de puţin repaos. Ne vom reîntoarce ceva mai tîrziu, pe răcoare . . . De altfel, dacă, după cum crezi, Solange şi Ternat au căutat să scape de supravegherea dumitale, cu toată graba noastră, vom ajunge prea tîrziu. Dar, mi se pare că vezi lucrurile prea în negru; nu cred că se plimbă sau îşi „clădesc castele în Spania", cine ştie în ce colţişor din apropiere! Dacă s-ar fi gîndit la fugă, caii lor nu erau acuma la Hourque . . . Liniştește-te, şi admiră în pace spectacolul care se desfăşoară numai pentru noi! . . .

Însfîrşit, îi făcu pe plac, şi aşezîndu-se jos, rezemată de stîncă, Michel stătu la picioarele ei.

Nori alburii se formează înspre zarea Spaniei şi vin împinşi de vîntul de sud. Ca nişte albe turme fantastice, năvălesc în toate curmăturile munţilor. Iată văile Barejului, ale Luzului şi ale Cauteretului, care se ascund

O ceaţă Maladetta, Néouvielle, Mont-Perdu, se încunună cu aburi străvezii. În curînd, o vastă mare ca laptele, cu valuri cotropitoare, se revarsă pe flancurile Pirineilor, lăsînd numai crestele cele mai înalte descoperite ca nişte coaste stîncoase şi fantastice ale unui ţărm necunoscut, în care se lovesc cu putere talazurile înspumate ca zăpada. Unde şi unde cîte un colţ de munte fumegă ca un vulcan. La mijloc, culmea Bigorului îşi lungeşte către răsărit, falnica umbră conică care atinge şi întrece locul unde se îngînă pămîntul cu cerul. După puţin, spaţiul cuprins între şesuri şi munţi se ascunde într-o ceaţă călătoare, ale cărei nuanţe trec de la albastrul deschis la liliachiul închis şi pe urmă se roşeşte pe măsură ce se pierde la asfinţit în focarul apusului de soare.

Fişii subţiri de nori aleargă ca nişte curtezani zeloşi înspre astrul ce se coboară triumfător, pe cînd împrejurul său, culmile fumegoase seamănă ca nişte uriaşe cădelniţe. Ca un crai măreţ, soarele trimite o răsfrîngere împurpurată în semn de adio, continuînd a descinde încetişor scara poleită a cerului apusean.

În sfîrşit, scăpată în asfinţit; dar, în urma lui, chenarul zării rămîne feeric luminat; s-ar zice că din vrăjirea unor basme răsare fruntea scăpărătoare a unui falnic castel care rumeneşte cuprinsul din răsfrîngerea unei uriaşe flăcări:

— Nu e aşa, exclamă Silmont, stînd la picioarele domnişoarei Suzor, nu e aşa că e frumos?

— Da, murmură ea fermecată, e de o frumuseţe răpitoare această vedere, şi admirînd-o îţi pierzi simţul realităţii... Cu toate acestea, adăugă ea suspinînd, nu trebuie să-mi uit datoriile mele. Neliniştea îmi revine şi nu-mi dau seama ce este cu Solange Te rog domnule Michel, să plecăm chiar acum!

— Să plecăm? se împotriveşte Silmont, reţinînd pe Denisa; să părăsim spectacolul înainte de a sfîrşi?... Timpul trece prea repede ca să gustăm pînă la ultima picătură îmbătătoarea licoare a clipelor fericite! Ce ne

pasă de ușurința domnișoarei Egrefeuil sau de nerozia lui Ternat? Să lăsăm această pereche să facă ce-o vrea, iar noi nu ne întoarcem decît în amurg! . . .

— Bine! Dar răspunderea mea, îndatorirea mea! Dacă se întîmplă vreo nenorocire? Apoi situația mea pierdută . . Toate astea te lasă nepăsător? . . . Auzisem adăugă ea cu melancolie, că artiștii se gîndesc numai la ei, dar nu puteam crede că sînt atît de egoiști!

— Egoist, răspunde Michel, da am fost atunci, în dimineața aceia, cînd te-am părăsit pe drumul din Saint-Sauveur . . . Azi însă cînd te regăsesc, vreau să-mi îndrept greșeala, și să-mi deschid inima! . . .

Chipul domnișoarei Suzor se rumenește ca norii apusului înflăcărat:

— Ce greșeală? Nu pricep!

— Greșeli neiertate! continuă el . . . Cînd mi-ai mărturisit scenele domnului Eugrefeuil și insulta suferită din pricina mea, am tăcut și te-am lăsat să pleci . Dar după despărțirea noastră, am suferit grozav, și pentru prima oară am simțit că te iubesc.

— Dumneata? . . . Mă iubești?! . . . murmură ea plecînd ochii în jos! . . .

— Te iubesc! . . . Știi ce m-a oprit atunci să-ți fac această mărturisire? Îmi era teamă . . . că nu mă vei lua în serios! Chiar acum, tremur să nu te supăr sau să mă văd respins.

— Mă iubești? repetă Denisa Suzor cu glas slab.

— Da! Și dacă inima îți este liberă, dacă consimți să mi-o dai, mă voi simți cel mai fericit om din lume. Nu sînt bogat dar, cu cărțile mele cîștig îndestul pentru a statornici viața femeii care va primi să-mi fie tovarășa zilelor bune și rele . . . Deniso, vrei să fii soția mea? . .

Domnișoara Suzor își pleacă din ce în ce mai mult capul; este atît de emoționată și inima îi bate atît de tare încît nu mai poate grăi. Tăcerea ei îngrijorează și tulbură pe Silmont.

— Nu-mi răspunzi?... urmează el, poate că sosesc prea tîrziu sau nu simţi nimic pentru mine?

— Iartă-mă, murmură ea, surprinderea şi bucuria îmi îngrumă glasul. Sînt aşa de mîndră, aşa mulţumită şi atît de tulburată! Gîndeşte-te! Eu, o biată fată cu statut neînsemnată, şi săracă mai presus de toate, să mă văd apreciată şi iubită de dumneata?... Dar ce va zice unchiul dumitale?!...

— Unchiul meu? strigă Michel.

— Da! Nu poate să mă sufere... Ce are să fie cînd va afla că vrei să mă iei de soţie?!...

— Nu-mi pasă de principiile şi opiniile unchiului meu! Sînt destul de mare ca să nu mai am nevoie de consimţămîntul său... Acuma, scumpa mea Denisa, nu-mi dai dreptul să te apăr faţă de domnul Egretuil şi a celorlalţi!... Dacă mă iubeşti, dă-mi toată încrederea!...

Ea surîde şi cu o expresie şireată răspunde:

— Mi se pare că o ai de mult!

— Spune!... Mă iubeşti sincer?

— Da..., şi nu de azi...

— Deniso, binecuvîntez întîmplarea care ne-a adus aci, şi mulţumesc cerului care s-a împodobit atît de frumos în seara cînd noi ne logodim.

Îi sărută mîinile, dîndu-i ajutor să se scoale. În timpul acesta apropierea nopţii a potolit văpaia asfinţitului, şi norii mai strînşi au căpătat o nuanţă mai palidă. Dar aceasta nu este decît un scurt răstimp între două ferii. După simfonia culorilor trandafirii stinse, urmează o gamă mai discretă a albului fecioresc şi a licăririlor liniştite de opal. Primul pătrar al lunei răsare deasupra Marboreului şi scaldă într-o clară lumină valul de nori din care răsar numai vîrfurile vătuite ale piscurilor. La adierea vîntului de noapte, această pînză fulgurie seamănă cu o mare de ceaţă-noapte ce-şi izbeşte talazurile reci şi spumoase de flancurile gheţarilor uriaşi...

Domnișoara Suzor își lasă capul pe spate și re
pără adînc:

— Ce admirabilă noapte! ... Acest decor are și m
mult farmec decît cel dintîi, e mai scump! Par
trăiești în vis ... Cînd eram copilă, mi-aduc aminte
am citit o călătorie la polul Nord, și, noaptea,
pătucul meu, înainte de-a adormi, doream din suf
să văd mările polare. Iată că dorința mi se îndeplines
lîngă tine ... N-ai crede că ne găsim în Norvegia
țara Elfelor? ... Mai tîrziu, urmă ea, în frageda tinere
am visat să întîlnesc un om pe care îl voi iubi și
va iubi, la brațul căruia aș umbla fericită, în cal
vieții ... Și, adaugă ea lăsînd ochii încrezători pe Mich
l-am găsit în această seară. Mulțumesc și eu cerul
că mi-a îndeplinit visul copilăriei mele!

Silmont încîntat o strînge la piept:

— Deniso, suspină el, este timpul să ne gîndim
plecare; ceața se îngroașă mereu și n-ar fi cuminte
mai întîrziem prin aceste locuri, cu tot farmecul
ne reține.

De braț, ei se coboară încet în ceața străvezie. M
gînd strînși unul lîngă altul își reiau convorbir
întreruptă:

— Înainte de a ajunge la han, începe Michel, să
înțelegem bine ... Care îți sînt proiectele? ... Eu aș av
mare poftă să las pe unchiul meu, pe domnișoara Solan
și pe Ternat, să facă ce vor vrea ... Îți propun să plec
mîine dis-de-dimineață fără gălăgie, la Bagnères. Ac
ne-am sui în primul tren care merge la Paris și te
duce la mătușa dumitale ...

— Nu, răspunse Denisa Suzor, aceasta nu ar
vrednic de noi ... Trebuie să-mi fac datoria pînă
sfîrșit, întovărășind pe Solange la Luz ... După c
voi conduce acolo, îmi voi lua ziua bună de la E
feuil și după aceia vom pleca la Paris, la mătușa So
Te povățuiesc să faci tot așa și cu unchiul dumitale
Dacă am fugi ca doi aventurieri ar fi un început p

trist, şi cum sînt superstiţioasă, mi-e teamă să nu ne atricăm fericirea viitoare...

— Eşti foarte chibzuită şi recunosc că ai dreptate. Dar gîndindu-mă la o nouă despărţire inima mi se sfîşie!...

— Despărţirea nu va fi de lungă durată!... Cînd crezi să te întorci la Paris?

— Cît de curînd, îndată ce mă voi scăpa de unchiul meu... În orişice caz, cînd vei ajunge la Luz, scrie-mi la Bagnères, poste-restante. În acest orăşel cred că unchiul meu se va opri cîteva zile...

Noaptea învăluie din ce în ce mai mult coastele munţilor. Deasupra lacului Oncet, aburi uşori se învîrtesc ca o horă de zîne ale munţilor ce se coboară lîngă ape. În depărtare, se aud slabe sunete de clopot; se mai aud şi behăitul vreunei oi rătăcite şi tropotul calului vreunui drumeţ întîrziat; apoi zgomotele răspîndite se pierd într-o linişte adîncă. Pietrele ce se rostogolesc, cărarea întunecată ce cu greutate se poate urmări, întrerup convorbirea tinerilor, silindu-i să-şi îndrepte paşii şovăielnici pe brîul îngust şi pietros ce încinge Culmea. Totdeodată o lumină tremurătoare străbate negura, şi, fără a-şi da seama, drumeţii se găsesc aproape de ferestrele hanului...

. . . . . .

În sală, ceata chitariştilor e aşezată în jurul unei mese lungi pe care stau înşiruite o mulţime de lumînări ale căror flăcări luminează destul pentru ca siluetele tinere sau bătrîne, uscăţive sau burduhănoase să se vadă lămurit. Aceşti tuluzeni infometaţi şi cu dinţii sănătoşi, muşcă cu poftă din bucate şi din puii fripţi. Ei vorbesc gălăgios, rîd şi fac haz de toate, pe cînd la o parte, Florentin Garaudel şi domnul Egrefeuil stau posomoriţi lîngă fereastra deschisă, aşteptînd mereu pe cei întîrziaţi; din pricina zarvei, nu se mai poate auzi nimic de afară şi bombănesc împotriva gălăgiei celor care stau la masă. Nevoind să mănînce înaintea întoarcerii tinerilor, stomacurile lor goale nu mai pot de foame şi

din această cauză supărarea lor e şi mai arţăgoasă. M
ales Flo, care obişnuieşte să mănînce la ore regulate,
zbîrceşte ca o castană la foc, cască nervos şi bombăneşt
— E de nesuferit! . . . Nu mai pot de foame! . . .
În acelaşi timp aruncă o privire supărată pe Egr
feuil. Încă puţin, şi e gata să se certe. Acesta însă, m
flegmatic în aparenţă, suspină, îşi răsuceşte lungile-i
vorite şi şopteşte:
— Nu înţeleg, de ce să întîrzieze atîta?! . . . Încep
fiu îngrijorat.
Pe cînd ei se vaită, o zarvă mare le atrage aten
înspre chitarişti. Unul din ei, înalt, uscăţiv şi must
cios, a cărui înfăţişare comică şi provocătoare reami
teşte un don Quijote, — zugrav de biserici însă —
scoală şi exclamă:
— Doamnelor şi domnilor, ca să înlocuim fruct
care lipsesc, vă voi cînta ceva!
Ceilalţi răspund în cor:
— Bravo! Haide Marius! . . . Ceva extraordinar
arie haiducească!
— Am să vă cînt *«Corsarul spaniol»*.
Chitaristul încearcă instrumentul său şi scuturîndu-
părul creţ, îşi pune mîna în şold, îşi umflă pieptul,
cu o voce surdă şi răguşită, cîntă o romanţă care tr
buie să dateze din 1830; comesenii îi repetă refren
în cor şi după aceasta fiecare aplaudă, gesticulează
strigă:
— Asta-i frumos! Uraaa! . . . Bravo Marius!! . . .
Chitaristul se apropie de Flo şi-i face cu ochiul:
— Ei! ce spui de acest piept?! . . . A cîntat şi la te
trul Capitoliului!!! . . .
— Ce mă priveşte? zice Flo întorcîndu-şi spatele
Comesenii se scoală de la masă ca să-şi dezmorţeasc
picioarele şi glumesc învîrtindu-se prin odaie. În mijl
cul acestei gălăgii, Florentin Garaudel recunoaşte
băieţandru înalt cît o cizmă şi care ţine în mînă
ciomag ferecat la vîrf; este nepotul lui Padre For

midan; intrînd pe uşă, înaintează curajos printre grupuri, îşi scoate pălărioara şi întreabă:

— Scuzaţi mă rog, cine este domnul Egrefeuil?

Industriaşul se scoală în picioare:

— Eu sînt... Ce vrei?...

— In cazul acesta, răspunde Anton, am la mine un bilet scris de o doamnă care mi l-a dat pentru domnia voastră...

D. Egrefeuil desface enervat biletul apropiindu-se de o luminare; dar de abia începu să citească şi ghemui cu furie scrisoarea ce cuprindea rîndurile următoare:

«Dragă tată, iubesc pe domnul Ternat; el mă iubeşte; vrem să ne căsătorim, şi, cunoscînd principiile dumitale burgheze, ne-am hotărît să grăbim lucrurile. La ora cînd vei citi acest bilet, vom fi în drum spre Spania. De altfel, nici d-ta nu eşti fără cusur, odată ce te-am surprins mai adineauri în tovărăşia unei doamne care poartă frumosul nume de Hermini. Vei înţelege dar, nestăvilitul imbold al unei iubiri împărtăşite şi că lucrul cel mai înţelept ar fi să ne ierţi. După ce primele clipe de furie vor trece, scrie-mi poste-restant la Saint-Sébastien. Atunci îţi voi face cunoscut adresa noastră şi vei putea veni să ne binecuvînteze».

Solange.

P. S. In graba plecării am uitat să achităm călăuza şi hanul. Fii bun şi plăteşte.

.....

— La Saint-Sébastien?... Nenorocita... Mizerabilul!... strigă industriaşul mîniat.

— Ce s-a întîmplat, întrebă Flo.

— S-a întîmplat, răspunde Egrefeuil pierzîndu-şi sîngele rece, s-a întîmplat că acest bandit de Ternat mi-a răpit fata. Şi negreşit, această răpire a fost comisă în complicitatea nepotului dumitale şi a domnişoarei Sutor!... Dar mă voi adresa justiţiei! Voi trimite telegrame, şi vinovaţii nu vor sta mult timp nepedepsiţi...

După puțin, Michel și Denisa Suzor, intră în han și apar în pragul sălii de mîncare. La vederea lor, furia industriașului crește și Flo găsește de cuviință să-și manifeste indignarea:

— Iată-vă în sfîrșit! bombăni el... Sosiți la timp ca să ne dați explicații!... Mai întîi, de unde veniți împreună?!...

— Venim, răspunse Michel, de sus, de la Culme unde credeam să întîlnim pe Ternat și pe domnișoara Solange; ne-am întors după ce ne-am încredințat că nu sînt acolo.

— Dar, presupuneați așa ceva, negreșit? se rostește necăjit Egrefeuil; complimentele mele, domnișoară; aveți o ciudată manieră de a supraveghea tinerile persoane ce vă sînt încredințate!...

Denisa îngălbeni.

— Vai, dar ce s-a întîmplat?... întrebă ea speriată.

— Unde este domnișoara Solange? repetă el sarcastic; pe cînd dumneata te plimbai visătoare la brațul domnului Silmont, acel afurisit pictor mi-a răpit fata și au fugit împreună la Saint-Sebastien.

— Vai! Doamne!... murmură domnișoara Suzor încremenită; ce nenorocire! Nu-mi voi ierta niciodată că am părăsit o clipă pe domnișoara Egrefeuil! Am fost și eu înșelată de deslușirile ce mi-au dat servitorii hanului.

— Destul! întrerupse domnul Egrefeuil; ne vom lămuri mai tîrziu... În clipa de față, datoria dumitale e să-mi dai ajutor a prinde pe fugari... Domnule Garaudel, fii bun de cheamă călăuza și spune-i să puie șeile pe cal.

Flo iese; chitariștii se strîng în jurul lui Michel, lui Egrefeuil și Denisei care plînge. Pentru ca să scape de ei, toți trei se duc afară și așteaptă caii.

— Deplorabilă aventură! gemu domnul Egrefeuil... Cum să spun această catastrofă nenorocitei mele soții! Aceasta ar putea s-o răpună cu totul. Ce grea răspundere pentru dumneata domnișoară.

Deniza rămîne tăcută şi abătută. Dar Michel nu suferă s-o vadă învinuită pe nedrept:

— Vă încredinţez, domnule, zice dînsul, că domnişoara Suzor, înşelată de deslușirile greşite ale hangioaicei, nu s-a suit la Culme decît pentru a vă căuta fiica. Ea îşi are conştiinţa împăcată, dar alţii cercetîndu-se bine, nu ar putea zice la fel!! . . .

— Te rog, scuteşte-mă de comentariile dumitale, făcu industriaşul pornit pe gîlceavă; nu-ţi cere nimenea opinia şi nu e nevoie să te amesteci în afacerile mele.

. . . . . .

Întoarcerea lui Florentin Garaudel şi a călăuzei ce aduce caii, puse capăt discuţiei. Tatăl Solangei, vrînd să încalece pune piciorul în scară, dar se simte tras de mînecă.

— Un cuvînt, zice Flo în grabă; mi-ai spus că doamna du Val-Clavin se ducea la Bagnères . . ., dar la care, Bagnères-din-Bigorre sau Bagnères-din-Luchion?

— La dracu! răspunde Egrefeuil întărîtat; eşti lipsit de tact şi eşti indecent!

Încălecă pe şea şi porunceşte călăuzei să dea ajutor domnişoarei Suzor să se aşeze pe cal.

— Haide, domnişoară, n-avem timp de pierdut! . . .

Denisa Suzor se supuse, aruncînd o privire deznădăjduită spre Michel Silmont. Acesta, reamintindu-şi că nu i-a cerut adresa mătuşei Sofia, se repede spre prietena lui ca să-i strîngă mîna şi să-şi îndrepte greşeala; dar, e împiedicat cu furie de Florentin Garaudel care-l împuceşte înapoi. Pe cînd cei trei călăreţi se depărtează, Flo, fără a-şi desclesta degetele din braţul nepotului său, îi răsteşte cu glasul dojenitor:

— La dracu! Eşti lipsit de tact şi eşti indecent!! . . .

XVIII

În faptul trandafiriu al zilei următoare, unchiul şi nepotul şi-au luat rămas bun de la hanul din Hourque şi au plecat pe drum spre trecătoarea Arizei. Privelişte a

este tristă. Nici un copac, nici un şerpuit de apă; ici colo, printre bolovanii uriaşi de piatră, petece de iarbă arsă de soare. Cu sacul pe umeri şi cu bastonul în mînă cei doi călători umblau tăcuţi, adînciţi în gînduri. După cît se vede din fizionomiile lor încruntate, Michel se gîndeşte la supărătorul incident ce l-a despărţit de Denisa, iar Flo cu capul plecat, cu buza lăsată priveşte citeodată în lături, spre nepotul său, pe care îl face răspunzător de neajunsurile întîmplate în ajun. După un drum de jumătate oră, prin spintecături din ce în ce mai strîmte şi mai trăgănate, unchiul Florentin vrînd să-şi cerceteze călăuza Joanne, bagă de seamă că a uitat-o la han. Atunci furia pe care cu mare greutate de-abia şi-o stăpînise, izbucneşte deodată:

— Han blestemat! ... Să fie ai dracului cine m-a îndemnat să mă duc acolo!

— Dar cine este de vină? răspunde Michel enervat, dumneata ai vrut să te sui la Culmea Bigorului; cît despre călăuză, răul se poate îndreptă: vom cumpăra alta la Bagneres.

La aceste cuvinte necazul lui Florentin Garaudel, se revarsă ca un torent pe bietul nepot:

— A! exclamă el, ţi se pare foarte simplu pierderea unui obiect care m-a costat mai mult de şapte franci. Neplăcerile unchiului tău nu-ţi fac nici un efect! ... Eşti satisfăcut de şederea ta la Hourque! ... Negreşit! Ai şi de ce! ... Graţie ţie şi a neobrăzatei domnişoare de companie, o familie onorabilă este în clipa asta adîncită în doliu şi în deznădejde! ... Unde mai pui că în furia lui, Egrefeuil a uitat să-şi achite socoteala la han şi am fost silit să plătesc eu toate: călăuză, cai, odaie şi masă! ... Am plătit o sumă destul de însemnată! ...

— Domnul Egrefeuil e solvabil şi cred că nu vei pierde nici un ban, răspunse Michel ... Cît despre domnişoara Suzor şi mine, nu sîntem întru nimica vinovaţi de fuga Solangei şi a lui Ternat ..., şi ai mărturisi-o chiar dumneata dacă nu te-ar orbi supărarea.

— Obraznicule! se răsteşte Flo; sînt foarte liniştit

și n-am orbul găinilor!... Am văzut cum acea Suzor te-a zăpăcit și ai căzut în mrejele ei...

— Destul, te rog, făcu energic tînărul; deocamdată trebuie să ieșim din această trecătoare, și fiindcă Joannul dumitale a rămas la han, să băgăm bine să nu ne rătăcim.

Coasta priporoasă a culmii, de e o pustietate sălbatică și printre steiuri și scaieți, poteca se vede atît de puțin, încît la fiece pas drumeții pot lua o cale greșită. Frica să nu se rătăcească face pe Flo să tacă. El lasă pe nepotul său înainte, și îl urmează cu supunere, ca un cățel cu coada între picioare. Din ce în ce călătorii coboară spre curmătura Arizei unde clocotește asurzitor săritoarea cu același nume care își împrăștie năvalnic argintul valurilor ei de spumă, pe o largă matcă bolovănoasă dogorită de soare. Pășunile se ivesc din nou; poteca mai bine bătută se vede pe verdeața dealurilor unde trumele împrăștiate sînt păzite de zăvozii mari ai Pirineilor care însuflă unchiului o teamă ce-l cumințește. Din fericire ajung la Tramesaigues, un cătun risipit la poalele Tourmaletului în apropierea izvoarelor din Adour.

Infățișarea văii e mai puțin sălbatică. După pripoarele arse de soare și după pustietatea golurilor, se întind codrii mari de brazi și de fagi de unde își trag obîrșia izvoarelor ce cad în cascade, vărsîndu-se în Adour, și-și rostogolesc apele albăstrii între malurile de frasini... Pe coastele inferioare, pășunile alternează cu cîmpii de grîu și lanuri de in în floare, iar la marginea lor, căsuțe albe și pridvoare de lemn stau vesele cu ferestrele deschise. De aici se întinde valea numită Gripp, în care șerpuiește un drum frumos ce duce spre valea Campan. Cu cît priveliștea locurilor se înveselește, chipul lui Florentin Garaudel se însenînează din ce în ce. Pămîntul înverzit îi odihnește picioarele obosite, susurul pîrîului îi adoarme necazurile; aerul tare, încărcat de miresme sănătoase îi ațîță pofta de mîncare, pe cînd înfățișarea îmbietoare a vreunui conac îi vestește apro-

piata ivire a vreunui han primitor la care va trage spre a-şi potoli foamea şi a se despăgubi de sărăcăcioasa mîncare de la Hourque. Devine mai îngăduitor, renunţă la personalităţi agresive şi se mulţumeşte să discute consideraţiuni generale asupra moravurilor timpului:

— Nu mă pot opri, zice dînsul, de-a compătimi pe nenorocitul acela de Egrefeuil. Se poate ca o fată bine crescută, în mijlocul unei familii oneste, să-şi piardă pînă-ntr-atît bunul simţ şi să fugă cu un mîzgălitor de pînze?! Astăzi copiii nu mai ştiu să-şi respecte părinţii şi nici să-i asculte!! . . .

— Poate, răspunde Michel, din pricină că părinţii nu ştiu să se facă respectaţi! . . . Ei se plictisesc, uită de datoriile lor faţă de copii care n-au de la cine lua pildele bune! Găsesc mai practic să-şi răsfeţe copiii, lăsîndu-i să facă tot ce vor, spre a nu fi la rîndul lor stingheriţi de ei. Crescută după preceptele americane, domnişoara Solange Egrefeuil a crezut că are dreptul să se mărite cu cine îi place, ceea ce găsesc de altfel, foarte firesc! În orişice caz, aceasta este mult mai cuminte decît să te măriţi cu un bărbat pe care nu-l iubeşti şi pe care l-ai înşela după nuntă, cînd inima începe să vorbească.

— Ai inima largă! . . . Auzi nerozie?! . . .

— Ei, unchiule, Solange plăcea pe Ternat; fiecare cu gustul său! . . . Şi fabulistul ne spune:

«Amorul e un ciudat stăpîn,
Ferice de cel ce nu-l cunoaşte
Decît din auzite»! . . .

Şi dumneata chiar, care judeci cu atîta asprime ştiut-ai să pui frîu patimei? . . . Şi m-ai dus la Hourque ca să întîlneşti pe Hermina du Val-Clavin? . . . Şi întreb, fiindcă veni vorba: Parcă-ţi dădu-se întîlnire acolo?

— A venit, suspină Florentin Garaudel, pe cînd eu dormeam; îmi place să cred, însă, că o voi întîlni la Bagnères! . . . N-a stat la Hourque decît foarte puţin! . . .

— Negreșit, răspunde ironic nepotul, virtutea trebuie să fie răsplătită! . . .

Tot vorbind drumeții noștri zăresc clopotnița din Gripp ridicîndu-se stăpînitoare peste vreo cincizeci de căsuțe împrăștiate de-a lungul Adourului; orele sînt unsprezece și foamea îi chinuiește. Iuțesc pasul și ajung în fața unui han cu pălimarii împletiți de trandafiri cățărători. Stăpîna oacheșă și vioaie ca o șopîrlă, stă în pragul ușii. Înăutru, în bucătărie, un foc arde pe vatră și o frigare măiastră rumenește pe-ndelete o ciosvîrtă de miel al cărei îmbietor miros de friptură gîdilă nările drumeților flămînzi.

— Bună ziua, doamnă, zice Flo lepănîndu-și sacul și trîntindu-se pe un jeț; murim de foame . . . Fă-ne ceva de mîncare!! . . .

Hangioaica dă ochii peste cap și spune:

— De mîncare? Ei, sărmanii mei domni, ieri o ceată de mîncăcioși mi-a golit cămara și nu vă pot da decît pîine cu puțină brînză!

Flo încruntă sprîncenele:

— Ce, glumești? strigă el, dar ciosvîrta cea de miel care se rumenește la foc, o păstrezi pentru pisica dumitale?

— Ciosvîrta de miel? . . . Bine . . . Dar mi-a fost poruncită de o călătoare care trebuie să prînzească azi aici . . .

— Această călătoare, zice Flo, cum se poate să mănînce singură toată friptura? . . . Roag-o să aibe bunătatea să-și împartă prînzul cu noi . . . Așa ceva nu se refuză între turiști!

— Negreșit că nu va putea mînca toată friptura, răspunse hangioaica; dacă ea găsește cu cale, bucuros v-aș servi . . . După ce se va îmbrăca și se va da jos, mă voi înțelege cu dînsa . . .

— Poate că doamna — șoptește Flo la urechea nepotului — este vreo cititoare de romane. În cazul acesta va fi măgulită să te cunoască . . . Trimite-i cartea ta și adaugă și pe a mea.

Apoi, chemînd hangioaica, Flo îi dă cărţile de vizită, rugînd-o să le înmîneze călătoarei.

Hangioaica băgă cele două cartoane în buzunarul şorţului:

— Am să încerc, spune ea; dacă puteţi răbda pînă la prînz, vă voi da răspunsul.

— Ar fi bine să ne plimbăm pînă atunci, propune Silmont; localitatea merită să fie văzută . . .

Se hotărăsc deci să se plimbe şi o iau pe o cărare îngustă ce şerpuieşte pe o cale trăgănată şi plină de verdeaţă al cărei capăt atinge marginea bolovănoasă a unei ape clocotitoare, şi, deodată se găsesc într-o poiană verde şi singuratică cu frunzişul des şi învăluitor: — un lăcaş minunat cuprins între cele două braţe albe de spumă ale Adourului. Ceva mai departe, într-o braniştе, o veche moară părăsită stă cu chipul nepăsător, oglindindu-şi bătrîneţele în valurile neastîmpărate ale apei. Roata, încremenită de atîta neclintire, stă acoperită aproape în întregime de curmeiele cotropitoare ale viţelor sălbatice, sub bolta întunecată a zăgazului pe unde se abate pohoiul cînd vine cu prea multă putere, valuri albastre şi sclipitoare se rostogolesc pline de viaţă.

Fermecaţi de această privelişte, unchiul şi nepotul privesc valurile ce se năpustesc mereu unul peste altul şi, această primenire neîncetată a apelor le strecoară în suflet un simţămînt curat de înălţare şi de odihnă. Ochii lor caută spre codri din fund, spre spintecătura stîncoasă a munţilor unde se află Hourque şi vederea lor nu se opreşte decît pe brîiele de zăpadă ce tivesc crestele colţuroase sau trunchiate ale Culmii. Lăsîndu-se din limpezişul cerului albastru, sulițele de aur ale soarelui coboară înflăcărate pe coaste şi văi, scăldînd văzduhul într-o lumină bălaie.

Silmont şi unchiul său Florentin, rămîn tăcuţi şi gînditori; mersul nestăvilit al firii îi adînceşte într-o visare iscoditoare; romancierul se rătăceşte la început în consideraţiuni speculative, cu toate că pe fruntea lui flutură un dor de fericire. Îşi preumblă privirea; visează; cuge-

tul său zboară pe valuri, pe codri, pe munți, pe meleagurile necunoscute și depărtate de unde izvorește această minunată înrudire de picături de apă într-al căror cuprins bâiie prelung răsunetul obîrșiei lor, al ponoarelor și al văgăunelor; apoi, ca prin farmec, o vedenie i se ivește în fața ochilor și astfel Denisa Suzor îi răpește gîndurile... Și cît farmec ar fi avut glasul ei în cuprins renăscător de viață, și cîtă vrajă ar răsfrînge o șoaptă grăită de buzele ei?... Îl tulbură adînc această arătare de o clipă, o revede ca-n vis, albă, zîmbitoare și blîndă. Un val de simțiri se revarsă dintr-însul și cerul, apa, munții sînt plini de farmecul chipului ei. Nălucirea ușoară flutură pe codri, se strecoară în freamătul răcoros al ramurilor plecate spre apă și se irosește iarăși în ținutul neînțeles și nemărginit al plaiurilor, al munților, al zării. Apoi o melancolie îl cuprinde gîndindu-se că Denisa, silită de împrejurări, călătorește în tovărășia lui Egrefeuil. Mîhnirea îi copleșește și gîndul i se curmă în taina unui vis... Droghistul, și el, e cuprins de gînduri visătoare. Din toate gîndurile lui unul pare că-l urmărește mai stăruitor, mai dîrz, pînă cînd i se pironește în minte; — și de ce nu? se întreabă el; se poate foarte ușor întîmpla ca și în romane: călătoarea de care îi vorbise hangioaica și de care atîrnă și prînzul său de azi, ar putea fi chiar doamna Hermina du Val-Clavin; și această plăcută presupunere îl trezește din toropeala lui plină de vise.

Și astfel, cel mai prozaic și cel mai apropiat de realitate, tulbură firea, în ciuda priveliștii care-și schimbase nepăsarea într-un zîmbet primitor și plin de îngăduință pentru acești bieți muritori.

— E ora mesei, bombăni Florentin Garaudel, ne ajunge cît am admirat frumusețea naturii; această îndeletnicire nu e destul de hrănitoare și sînt nerăbdător să aflu ce vom mînca!...

Flo se poate liniști și bucura; va avea ce mînca, și, ceva mai mult, visurile nu l-au înșelat. Călătoarea ce a tras la han este chiar doamna du Val-Clavin. Sosită la

Gripp, în ajun pe înserate, n-a mai vrut să înainteze noaptea pe drumuri și a rămas la han. S-a sculat tîrziu și în clipa cînd ieșea din odaie, hangioaica i-a dat cărțile de vizită ale unchiului și nepotului, aducînd vorba și de dorința lor. Citind numele lui Garaudel, doamna răspunse afirmativ, apoi întorcîndu-se în odaie, își netezi cu îngrijire părul în oglindă, își drese cu iscusință rochia de mătase, apoi își încondeiă ochii împrejur și după ce și-a înviorat buzele, gîndește că întîmplarea îi aduce pe Flo tocmai la timp.

Cu toate că domnul Egrefeuil în clipa despărțirii a fost darnic cu dînsa, doamna du Val-Clavin, persoană prevăzătoare, se gîndește că ar fi bine să-și asigure viitorul, și că, aproape de maturitate, o femeie iscusită și înțelept călăuzită, este nevoită să renunțe la aventuri spre a dobîndi la bătrînețe un sprijin vrednic de încredere. Or, Florentin Garaudel, neînsurat încă, și stăpîn pe o avere frumoasă, i-ar putea întemeia un viitor bine statornicit. Astfel că, — după ce-și leagă o panglică frumoasă în jurul gîtului și își prinde la mijloc un trandafir cules de pe marginea ferestrei, — se coboară la ora mesei, plină de încredere, cu gîndul la izbîndă.

La întoarcere, Silmont și Florentin, sînt primiți de hangioaică cu surîsul pe buze:

— Doamna, zice dînsa, a fost foarte îngăduitoare! . . . Ea așteaptă pe domnii în sala de mîncare . . .

Apoi deschide ușa, și cei doi turiști înflămînziți zăresc la masă pe doamna du Val-Clavin, care îi salută cu o curtenie teatrală:

— Domnilor, bine ați sosit, sînt încîntată să împart cu dumneavoastră prînzul meu! . . .

Lui Flo nu-i vine a crede:

— Cum? strigă el, dumneavoastră sînteți, scumpă doamnă? Ce întîmplare fericită! . . . Ei bine, poate că nu mă veți crede, dar vă încredințez că aveam o presimțire care mă îndeamnă să mă opresc aici!

Apoi prezintă pe Silmont:

— Nepotul meu, romancierul Michel Silmont . . .

— O! răspunse doamna Hermina; toată lumea cunoaşte pe autorul atît de des aplaudat la teatre! Vă rog, domnilor, luaţi loc! — adaugă ea, aruncînd o privire desmierdătoare lui Michel...

Servitoarea aduce nişte jumări şi doamna du Val-Clavin cu aerul unei bune gospodine, îşi serveşte oaspeţii. Flo nu mai poate de bucurie. Mîncînd cu poftă, aruncă priviri dulci asupra acestei încîntătoare femeie, nesfîrşit regăsită... Doamna, care citeşte în ochii fostului droghist o nevinovată admiraţie, îl găseşte destul de înflăcărat şi îşi arată prietenia mai mult faţă de Michel a cărui simpatie ar vrea s-o cucerească. Îi vorbeşte despre teatru, numeşte într-un chip familiar pe actori şi actriţe, istoriseşte snoave de culisă şi Michel răspunde curtenitor, dar cu oarecari rezerve:

— Se vede, doamnă, zice el cu un ton ironic, că sînteţi în curent cu toate ştirile artistice şi cu toate informaţiunile teatrale!...

Pe Florentin Garaudel îl plictisesc convorbirile de acest fel, deoarece nu le înţelege şi îşi arată nemulţumirea prin mişcări nervoase. Doamna du Val-Clavin observă aceasta, iar ironia lui Silmont o pune pe gînduri. Îi este teamă că s-a dat prea pe faţă şi cu dibăcie caută să-şi dreagă vorba:

— Da, altă dată îmi plăcea teatrul la nebunie, dar de cînd am văduvit l-am dat uitării; mai aflu cîte ceva din ziare pe care le citesc din cînd în cînd!

Apoi adaugă întorcîndu-se spre Flo:

— Acum, singura mea mîngîiere este călătoria. Îmi place foarte mult privelişte a munţilor... După cum se vede şi domnului Garaudel îi plac munţii?

— O! eu, răspunde Flo, mie îmi plac mai ales dintr-un punct de vedere ştiinţific, dar — cu un surîs curtenitor — de cînd am avut fericirea să vă întîlnesc, frumoasă doamnă, munţii îmi sînt şi mai dragi!

— Foarte amabil! zise Hermina du Val-Clavin lăsînd sfioasă ochii în jos... Vă îndreptaţi, negreşit, spre *Culmea de Miazăzi?*

— Am plecat de acolo azi dimineață și sperăm să dormim diseară la Bagnères... Dar dumneavoastră, doamnă, care vă sînt proiectele?... Dacă nu îndrăznesc prea mult!...

— A! nici de cum domnule! Avem mai întîi, ca și dumneavoastră intenția să mă opresc la Bigorre; dar m-am răzgîndit și aș dori să mă duc la Luchon!...

— Luchon? repetă Flo gînditor, am auzit vorbindu-se... E cam costisitoare viața acolo... Este un oraș de lux și petreceri!...

— A, nu! stăruie doamna Hermina du Val-Clavin; negreșit, Luchon este o localitate modernă, frecventată de o lume aleasă, dar cînd e cineva econom nu-i mai scumpă decît cea din Couterets sau cea din Saint-Sauveur... Apoi unde mai puneți că de acolo se pot face cele mai frumoase excursii pe munți; Valea Crinului, izvoarele Garonei și Culmile Maladetei. Pentru un savant ca dumneavoastră, domnule Garaudel, localitatea aceasta nu e de disprețuit. Dacă v-ați hotărî să veniți, urmă ea cu un surîs ispititor, am avea plăcerea să facem excursii împreună...

Cuvintele din urmă ating coarda simțitoare a lui Florentin Garaudel. Ridică spre vecina sa o privire recunoscătoare și fermecată, și adaugă curtenitor:

— Doamnă, ar fi o mare plăcere pentru umilul dumneavoastră servitor!

La desert, Flo șoptește cîteva cuvinte servitoarei care dispare și vine repede cu o sticlă de șampanie pe care o pune în fața botanistului.

— Ei bine! zice Flo, după ce sticla fu destupată și paharele umplute, iată-mă convertit!... Vom trece prin Bagnères și ne vom instala la Luchon... Dați-mi voie, scumpă doamnă, să beau pentru viitoarele noastre excursii.

— De minune! răspunde doamna du Val-Clavin, ridicînd paharul foarte sus ca să i se vadă brațul alb și rotund; să bem acest pahar, căci după cîteva clipe plec călare... Dar dumneavoastră cînd plecați?...

— O! noi, strigă Flo cam stînjenit; noi călătorim pe jos ca niște turiști modești...

— În cazul acesta voi fi la Luchon înaintea dumneavoastră... Voi trage la hotelul Băilor pe aleea Etigny, și dacă doriți vă pot reține odăi... Ne-am înțeles?...

În același timp hangioaica vestește că a sosit călăuza cu caii. Hermina se suie în odaia ei ca să se pregătească de plecare, iar unchiul și nepotul o așteaptă în pragul ușii. Ea se întoarce repede, spilcuită, ținîndu-și rochia cu mîna. Călăuza, împrumutată de domnul Egrefeuil, așează geamantanul clientei sale pe calul său. Dintr-un salt doamna du Val-Clavin se suie pe cal:

— La revedere, domnilor, în curînd!... zice ea salutînd cu mîna.

— V-a căzut trandafirul!... zice Florentin Garaudel plecîndu-se spre a ridica floarea de jos.

— Păstrați-l, domnule Garaudel, răspunde ea zîmbind ispititor.

Atinge calul cu sfîrcul cravașei și pleacă în trap. Într-un nor de praf, călătoarea și călăuza dispar la cotitura drumului, pe cînd Flo turburat își pune la chiotoare trandafirul veștejit al frumoasei Hermina...

XIX

Silmont și Florentin Garaudel fiind siliți să doarmă la Bagnères n-au sosit la Luchon decît a doua zi. Doamna du Val-Clavin, după cum făgăduise, le-a reținut două odăi la hotelul Băilor.

Cînd văzu înfățișarea arătos înstărită a odăilor, cu mobila în mătase albastră, Flo găsi că frumoasa lui prietenă rînduise lucrurile prea din cale afară. Bănuind că socoteala va fi cam sărată, fruntea i se întunecă, dar nu îndrăznește să zică nimic de frică să nu treacă drept un zgîrcit în ochii doamnei Hermina. Și-ar scoate necazul pe nepotul său dacă acesta i-ar da cel mai mic prilej de ceartă. Din nefericire însă, Michel Silmont tace și privește totul cu o filozofică nepăsare. Este stă-

pînit de alte gînduri mai serioase. Înainte de a pleca din Bagnères s-a dus la oficiul poştal cu o fărîmă de nădejde că va găsi vreo scrisoare de la Denisa Suzor. Dar neprimind nici o veste îşi închipuie, pentru a-şi potoli neliniştea, că domnişoara Suzor, plecată de abia din ajun nu avusese timpul să-i scrie; cu toate acestea e îngrijorat. După ce a rugat pe funcţionarul poştei să-i reexpedieze corespondenţa la Luchon, Silmont se simte frămîntat de chinul nerăbdării. L-ar lăsa acolo pe Florentin Garaudel spre a se duce la Luz ca să se lămurească, dar cugetul nu-i îngăduie să părăsească pe unchiul său tocmai în ceasul cînd acest bătrîn neştiutor este expus să cadă în laţurile întinse de o curtezană iscusită. Inima lui de nepot se înduioşează cînd se gîndeşte la primejdiile ce ameninţă pe acest unchi vanitos, încrezător şi neîncercat. Cu toate apucăturile şi ciudăţeniile supărătoare ale bătrînului, nepotul ţine foarte mult la el, şi l-ar mustra conştiinţa dacă n-ar face tot ce-i stă în putere spre a-l scăpa din ghiarele catifelate ale doamnei Hermina du Val-Clavin. Din această pricină l-a urmat pînă la Luchon, însă gîndul îi este în altă parte; flutură stăruitor pe drumurile necunoscute unde Denisa Suzor a fost dusă cu sila de cîrmuirea despotică a domnului Egrefeuil.

După amiază, doamna du Val-Clavin a trimis să întrebe pe noii veniţi dacă sînt mulţumiţi de odăile lor şi de sînt dispuşi s-o însoţească la o preumblare la parc. În cazul afirmativ, îi aşteaptă în salonul de lectură. Această curtenitoare invitaţie măgulеşte covîrşitor pe Florentin Garaudel. Se grăbeşte să se spilcuiască cu multă îngrijire şi Michel se hotărăşte să meargă cu ei.

Intrînd în salon, Flo se simte întinerit. Văzînd pe doamna Hermina du Val-Clavin îmbrăcată într-un costum alb de lînă, purtînd o cochetă pălărie de paie împodobită cu maci, uită impresia pricinuită de luxul îngrijorător al mobilierului odăii sale. Nu se mai gîndeşte la nimic altceva decît numai la faptul că va locui sub

același acoperiș cu această elegantă «patriciană», că o va vedea în fiecare zi și că va pătrunde puțin cîte puțin în inima ei. Înaintează umflîndu-și pieptul și salută cu zîmbetul pe buze. Cu un gest de ducesă, Hermina îi întinde o mînă împodobită cu inele pe care Flo depune cu lăcomie un sărut. Iar lui Michel Silmont, îi ajunge o ușoară strîngere de mînă.

— M-am gîndit, zise ea, că ați dori să cunoașteți curiozitățile Luchonului și mă ofer să vă conduc... Dacă sînteți gata, domnilor, să profităm de frumusețea aleei și de răcoarea vremii.

Iată-i umblînd sub teii aleei Etigny. Doamna du Val-Clavin a luat brațul lui Florentin. Lîngă această frumoasă persoană, unchiul simte o fericire tulburătoare. Aspiră voluptuos parfumul *„peau d'Espagne"* în care acest trup mlădios s-a scăldat. Se întreabă dacă nu visează, și nu-i vine a crede că, el, Florentin Garaudel, se plimbă la braț cu această tînără și fermecătoare femeie. Se simte în culmea fericirii, privește cu un aer triumfător pe călăreți și amazoane ai căror cai pășesc cu mîndrie pe pietrișul aleii. Ca și Ruy Blas: *„Visul și-l vede aievea cu ochii!"*

Hoinăresc toți trei în alee, intră la Cazino și vizitează sala unde e locul ruletei. La vederea celor aplecați împrejurul mesei, Flo tremură gîndindu-se la punga lui. Vorbește împotriva imoralității jocurilor de noroc și se grăbește să atragă pe tovarășii săi în umbra boschetului, ale cărui alei înverzite șerpuiesc la poalele munților.

— Aici, zice dînsul, cel puțin e aerul curat și poți avea norocul să găsești plante curioase.

Prefăcîndu-se că o interesează cercetările botanice ale lui Florentin Garaudel, doamna du Val-Clavin își înăbușe oscatul. Cînd ajung aproape de „Valea-Albă", — se plînge de oboseală și se oprește sub o boltă a hanului, pentru a bea ceva răcoritor.

Popasul e o casă cu acoperișurile țuguiate în chip de pîlnie răsturnată, are o priveliște frumoasă și vederi

minunate. Jos, valea răsună de volbura apei care colcotă grămădită ca într-o vîltoare. E săritoarea „Spuma Pirineilor" care se prăvălește rapăitoare, vijeloasă, neostoită pe lespezi uriașe și coboară clăbucită din treaptă în treaptă în adîncimile noptoase ale văii. Sus, margini de codri, și mai departe țancuri poleite de lumini trandafirii cunună văzduhul într-un cuprins de măreție. Cu toate astea. Flo nu are ochi decît pentru doamna du Val-Clavin și pare fermecat de mofturile ce le face sugînd băutura răcoritoare din două fire de paie. Michel care rămîne rece la iscusitele ei lingușiri, încearcă s-o facă să vorbească despre timpul petrecut în Anglia. Îi pune întrebări viclene despre agenții diplomatici pe care răposatul domn du Val-Clavin trebuie să-i fi cunoscut, și despre atracțiunile Londrei. Dar doamna Hermina e foarte șireată. Ea simte că nepotul vrea s-o facă să cadă în laț și nu răspunde decît prin fraze cu ocol. Acest interogatoriu o enervează. Bănuind că Michel Silmont îi percepe jocul și că-i va fi potrivnic, se hotărăște să se scape iute de acest însoțitor pătrunzător și supărător din cale afară. Pentru un bun început ea propune lui Florentin o mică preumblare pînă la lacul numit *„Fîntîna dragostei"* — unde priveliștea e și mai deschisă, mai largă — o sută de pași mai sus de unde se opriseră. Apoi, întorcîndu-se spre Silmont adaugă:

— Îmi dai voie să mă plimb puțin cu unchiul dumitale!... Ți-l voi înapoia după vreo douăzeci de minute

— Da, strigă Flo încîntat, bea-ți vinul liniștit și plătește consumația, așteptîndu-ne...

Perechea se pierde într-un hugeag de frunze și nu se întoarce decît după mai mult de o jumătate de oră. Doamna Hermina se arată plină de vrednicie, albă și măreață ca o lebădă. Flo își are urechile roșii și ochii aprinși Nu se știe din ce-o fi gustat la Fîntîna Dragostei, dar este înviorat și totdeodată plin de respect, — stăruitor, cu băgare de seamă la cele mai mici gesturi ale tovarășei lui, extaziat, ca și cînd printr-o ușă întredes-

lisă ar fi zărit grădinile raiului pămîntesc. În schimb, runcă o privire rece și neîncrezătoare asupra nepotului ău și pare că vrea să-l ție la distanță.

Se scoboară cîteșitrei spre oraș. La intrarea aleei Ligny un brec plin de turiști se oprește în fața mesagerilor, pe pereții căruia stau lipite niște afișe roșii

„*Excursii la Portillon și la Bososst! Plecarea în fiecare dimineață, la ora unsprezece!* . . .“

— Ce este Portillon? întrebă Flo . . .

— Un cazino situat dincolo de graniță, răspunde doamna du Val-Clavin, iar Bososst este primul orășel spaniol pe drumul Aragonului.

— Cum! exclamă Florentin Garaudel, sîntem atît de aproape de Spania? . . . Țara mirtului și a portocalului! . . .

— Da, răspunde tovarășa lui. Mulți vizitatori se duc dimineața și se întorc seara . . . Dacă doriți o asemenea excursiune . . .

— Ei, întrerupe el ademenit, m-aș duce cu plăcere, scumpă doamnă, dacă ați binevoi să mă însoțiți! . . .

— Domnul Silmont vine cu noi? întrebă Hermina du Val-Clavin, întorcîndu-se spre Michel cu un aer puțin sfătuitor . . .

— A, eu, răspunde sarcastic romancierul, voi veni ori nu, după cum va hotărî unchiul meu.

— Bine, încheie doamna du Val-Clavin cu o mică încruntătură de sprîncene, despre aceasta vom mai vorbi la diseară . . .

Se înserează puțin cîte puțin. La hoteluri, sunetele clopotelor și trîntelile ușilor vestesc ora mesei.

— Sosim tocmai la timp, zise Florentin vesel și înfometat; vom mînca la masa obișnuită? Sau mai bine, adaugă dînsul aplecîndu-se spre vecina sa, să cinăm deosebit, într-altă încăpere?!

— Cum se poate? se împotrivește dînsa lăsînd cu nevinovăție ochii în jos; uiți dragă domnule Garaudel, că în situația mea trebuie să fiu foarte rezervată! . . . Nu . . .

nu, să mîncăm cinstit și simplu la masă, cu toată lumea...

— Negreșit, își zice în gînd Michel Silmont, e grozav de prefăcută!... Sărmanul meu unchi, pe ce mîini a încăput...

Comesenii sînt cosmopoliți: englezi, francezi și spanioli de două sexe se învecinează într-un chip familiar. Se vorbește despre politică și mai ales de răscoala carliștilor care pe zi ce trece se întinde mereu. Trupele lui don Carlos au pus stăpînire pe Navara, o parte din Aragon și din Cerdagne. Generalii Sabalis și Tristany, după spusele ziarelor e adevărat că n-au biruit la Puycerda, dar în schimb Dorregaray a luat Cuenca și amenință Teruel. Comeseni spanioli alcătuiți parte din familii de funcționari fugăriți de răscoală, și o bună parte de agenți ai pretendentului, sînt firește de opinii cu totul deosebite. Unii susțin pe regele constituțional Amedeu; alții laudă pe Carol al VII-lea și pe fratele său don Alphonse. Gîlceava se înteține și cuvinte aspre și provocătoare se schimbă între două tabere.

— Tot răul, zice un basc cu mustățile albe și cu aerul milităresc, tot răul vine din faptul că s-a impus Spaniei un rege străin, un necunoscut italian!

— Da ce tot spui, domnule, răspunde o doamnă bătrînă, Carlos al vostru e un răzvrătitor și nu are ce căuta în Spania... Acela să fie rege?... Un șef de bandiți, domnule!... Soldații lui se poartă ca niște tîlhari!...

— Ei senora, Carlos e un om de ispravă și nu va îndrăzni să-l răstoarne nimeni. Cît despre Amedeu... Iată-i se va da un bilet de clasa întîia ca să se întoarcă în Italia.

— Cu toate acestea guvernul din Madrid a pus la Pampelune, pe don Alphonse pe fugă.

— Se zice că faimosul șef de bandă, Telarana, este la Viella, în valea Aranului!

— Nu-i adevărat! Telarana, a fost prins acum două săptămîni și împușcat... de altfel aceleași consecințe va suferi și confratele său, Carlos!... Nu ești de părere

caballero? întrebă doamna cea bătrînă, pe Michel Silmont, vecinul ei.

— A, eu! răspunde romancierul dus pe gînduri, nu mă amestesc în politică...

Unchiul Flo tăcea liniștit. Don Carlos și Amedeu îi sînt indiferenți și nu pricepe nimic din această gălăgioasă discuție. Dar iată că, deodată doamna Hermina du Val-Clavin se bagă în vorbă. Ea spune că aparținînd unei vechi familii regaliste, admiră vitejia lui don Carlos, care se luptă pentru dreptul divin și religie... „Aceasta era și opinia răposatului meu bărbat du Val-Clavin". La aceste cuvinte, Florentin Garaudel se înflăcărează și el — crezînd că prin aceasta își dă un lustru aristocratic — își arată stima pentru tînărul și curajosul apărător al legitimității:

— Don Carlos, spune dînsul cu vocea sa de psalt, este cel mai aprig reprezentant al dreptății. Lumea inteligentă nu poate decît să dorească izbînda lui. El va pune temelii trainice, iar societatea modernă nu-și va regăsi cumpănirea decît atunci cînd va fi supusă suveranilor ei legitimi!... Închin acest pahar pentru onoarea victoriilor armatei carliste și le trimit peste Pirinei omagiul credincioasei mele simpatii!

Jumătate din comeseni îi aplaudă pe cînd ceilalți îl osîndesc. Discuția devine zgomotoasă. Desertul fiind servit, Silmont plictisit de gălăgia aceasta lasă pe Flo să se înfășoare în cutele drapelului alb și se duce afară să fumeze o țigară. Deși s-a înnoptat, animația pe stradă n-a încetat încă. Vizitatorii și turiștii se întîlnesc pe aleele luminate de vitrinele prăvăliilor. Vînzătorii de ziare strigă alergînd printre mulțime: *Figaro-Gaulois-Gil Blas!*... Colo, după frunzari, se zărește cazinoul luminat, și s-aud clîmpeie de valsuri, executate de orchestră în fața așezămîntului băilor. În mijlocul acestei mulțimi gălăgioase și fără ocupații serioase, Silmont se simte stingher și trist. După o oră se îndreaptă spre odaia lui și găsește pe unchiul său răsfoind o călăuză nouă pe care și-a cumpărat-o puțin înainte de a se întoarce la hotel

— Doamna Hermina du Val-Clavin era obosită, zise nepotului său, și am condus-o pînă la dînsa. A, scumpul meu, ce femeie cuceritoare!... Cu cît o cunosc, cu atît mai mult o prețuiesc. Pe lîngă frumusețea chipului ei nobil, ea are un spirit ales, o curățenie sufletească desăvîrșită, o inimă de aur... Simțitoare, devotată și de o distincție înnăscută, vorbește, umblă, mănîncă chiar, într-un fel care nu aparține decît ei!!...

— Da, îngînă ironic Michel, vorbește, umblă și mănîncă, tocmai ca la teatru. Îmi face impresia unei artiste pe scena teatrului.

— Nerodule! N-ai vrea să-mi spui că a fost actriță?!.. Pentru un romancier, băiete, n-ai destul spirit de observație!... Și, pot să știu, de ce ești așa pornit pe dînsa?.. Ar crede cineva că ești gelos!...

— Liniștește-te, unchiule, nu vreau să-ți urmez pildele și nici n-aș vrea să fiu în locul tău.

— Negreșit!... Strugurii sînt prea acri!... Oricum ar fi, dar ca să asemuiască cineva pe doamna du Val-Clavin cu o actriță, trebuie să fie sau prost sau nedrept!... Slavă Domnului, ea nu are nici apucăturile nici năravurile unei jucăușe, cum îți place s-o crezi... Dacă ai fi stat ca mine, un ceas între patru ochi cu această virtuoasă femeie, n-ai mai fi spus nimic... Crede-mă! I-am făcut o curte înflăcărată, dar eram într-adevăr tulburat de rezerva și seriozitatea cu care își arăta statornicia cinstei!...

— Ei, drace!!... Păi își cunoaște meseria și se poartă așa cu cei ce se aprind prea repede; cu cît te va momi mai mult, cu atît va face ce va vrea din tine!...

— Cine! vom vedea aceasta, și chiar de mîine, răspunde Florentin necăjit... Tocmai pentru asta am hotărît ca mîine să ne ducem la Portillon, și am să te rog să nu vii cu noi.

— Am înțeles! Vrea să te ducă la tripoul din Portillon? Ți-ai schimbat deci opinia în ceea ce privește imoralitatea jocurilor de noroc?!...

— N-a fost vorba să jucăm la ruletă!... Această că-

torie e pentru mine un prilej de a o pune la încercare; și de aceea vreau să fiu singur ca să nu mă feresc de ameni...

— Foarte bine! Nu te voi stînjeni, și voi rămîne la uchon!... Dar bagă bine de seamă, unchiule, locul unde te duci este primejdios și nu te lua după vorbele doamnei ermina du Val-Clavin!!...

— Îți spun din nou că aceasta este o simplă încercare, repetîndu-ți în același timp că nu mă voi băga în ocul ruletei! Nu mai sînt copil, ce dracu?!!...

— Nu mi-e frică de ruletă, cît mi-e teamă de prefăcuta aceea care te va duce mult mai departe decît crezi!!!

— Ești un obraznic, și pornirea ta neîntemeiată împotriva acestei nevinovate femei te face să uiți buna cuviință!... Să taci, că m-am săturat de prostiile tale!...

— Eu tac... Dar cît mai e timp, în loc de călăuza Joanne, te sfătuiesc să citești unele capitole din Balzac, intitulate:

„Cîți bani costă amorul pe bătrîni"!...

Flo sare ca împins de un resort, și pornit pe gîlceavă rîntește mîniat călăuza pe masă:

— Bătrîn! repetă el, bătrîn!!!... Da ce, sînt râmoit?!... Află, domnule nepot, că dau cîteodată sfaturi dar u le primesc niciodată... mai ales din partea unui muos!... Destul!... Ajunge... Noapte bună!

Și printr-un gest violent silește pe nepotul său să părăsească încăperea, însoțindu-l amenințător pînă la ieșire. Apoi închide ușa odăii sale și, singur, cam tulburat de mînie, își cercetează din nou călăuza trîntită pe masă.

XX

Florentin Garaudel și doamna du Val-Clavin au luat masa mai devreme, astfel ca la orele unsprezece să poată pleca cu brecul spre Portillon. Cu toată cearta din ajun, Michel Silmont a găsit de cuviință să însoțească pe unchiul său pînă la locul hotărît de plecare. Îi pare rău că s-a purtat prea aspru cu dînsul și că în loc să-i deschidă

ochii, l-a întărîtat mai mult. De dimineaţă auzindu-l um blînd mereu prin odaie, a deschis încet uşa de comunicaţie şi i-a cerut iertare:

— Ieri am fost prea iute; îmi pare rău şi nu vreau să ne despărţim cu această supărare pe suflet... Haide unchiule, uită vorbele supărătoare care mi-au putut scăpa în focul discuţiei... să ne împăcăm.

Flo, la început, s-a arătat nepăsător: fruntea îi rămîne întunecată şi buzele îi sînt strînse; cu toate acestea s-a simţit măgulit de fapta nepotului său şi i-a întins mîna Michel asistă deci la dejunul călătorilor. Florentin Gi raudel şi-a îmbrăcat jacheta uşoară şi jiletca gălbui doamna du Val-Clavin poartă un costum nou care îi scoate la iveală mlădierea mijlocului şi rotunjimea for melor ei; ştiindu-se frumos gătită, se simte foarte veselă Avînd în vedere că diseară se vor întoarce la mas n-au luat cu dînşii decît o haină de drum şi o pătură strînsă într-o curea. După cafea se îndreaptă voioşi spre aşezămîntul mesageriilor unde brecul, plin de ex cursionişti e gata de plecare. Doamna du Val-Clavin se suie cu uşurinţă. În clipa cînd era să puie piciorul pe scară, Flo se opreşte gînditor, se întoarce spre nepo tul său şi îl ia la o parte:

— Voi trece graniţa, şopteşte el cu aerul unui om de afaceri care s-ar duce la Sevilla sau la Grenada, şi mă gîndesc că ar fi bine să nu iau cu mine decît banii trebuincioşi. Îţi încredinţez deci portofelul meu în care se găseşte o scrisoare de credit asupra Contuarului de Scont. Păstrează-l cu sfinţenie; mi-l vei înapoia la în toarcere...

În acelaşi timp scoate preţiosul portofel şi îi dă lui Michel Silmont, şi, cum călătorii începeau să-şi piardă răbdarea, se suie repede în poştalion după ce mai aruncă nepotului său o privire de bună înţelegere. Uşa brecului se închide şi cei şase cai pornesc în trap pe drumul spre Pique.

Poştalionul fuge vesel în faţa turnului de Castelviel, trece prin Saint-Marnet, străbate o vîlcea împodobită

u păşuni şi pe-alocurea împădurită... Flo, fericit că va putea mai tîrziu să se laude că a vizitat Spania *„în povărăşie plăcută“*, priveşte cînd pe doamna Hermina care-i surîde, cînd drumul înveselit de şopotul argintiu al săritoarelor ce clocotesc în văile umbroase şi verzi. Din ce în ce urcuşul dealului devine mai greu, ţinutul se întinde pietros şi cuprinsul întreg al munţilor apare impunător. Stînci aninate de pereţii trecătoarei strejuiesc parcă meleagurile a două ţări.

— Iată-ne la hotarele Franţei şi ale Spaniei!...

Flo îşi deschide urechile, cască ochii mari, aspiră cu putere aerul tare şi găseşte că priveliştea ia o înfăţişare spaniolă. Vederea carabinierilor de la vamă, tonul limbii aragoneze pe care o aude pentru prima oară, îl fac voios, şi după un coborîş, poştalionul oprindu-se, îşi scoate pălăria ca să salute priveliştea ce se desfăşoară la poalele drumului: — valea Aranului cu păşunile-i de un verde deschis, unde soarele presară pulbere de argint pe apele şerpuitoare ale Garonei, vecină cu locul de unde izvorăşte. Mai jos, la stînga, orăşelul Bosost îşi arată învelitoarele de ardezie...

— *Estamos à Portillon!* strigă conductorul; turiştii se dau jos din trăsură.

Călătorii se găsesc în faţa unei clădiri pătrate, spoită cu var. Tinda ei boltită o împarte în două părţi neprivite. În corpul din stînga, se află o cafenea şi un restaurant. Îl cel din dreapta, mai cuprinzător, se deschide sub-boltă o uşă cu inscripţia următoare în limba franceză: *„Cercul din Portillon“*. Cei mai mulţi din călătorii sosiţi cu poştalionul se îndreaptă în această direcţie.

— Unde se duc? întreabă Florentin Garaudel curios.

— În sala de joc, răspunde doamna du Val-Clavin, cu un zîmbet ispititor pe buze; vrei să mergem să privim şi noi?...

Florentin Garaudel stă pe gînduri: n-are încredere; şi o instinctivă împotrivire îl ţine pe loc.

— Nu! stăruie prietena lui, nu ne va costa nimic...

Şi deschizînd cu îndrăzneală uşa intrării, droghistul se hotărăşte în sfîrşit a o urma.

Intră deci în vestibul ce slujeşte şi ca vestiar; pe urmă un servitor îmbrăcat într-o livrea învechită deschide vizitatorilor o uşă care dă în salonul jocurilor. Această încăpere lungă, luminată de două ferestre, este îmbrăcată cu tapete de pînză roşie şi foarte sumar mobilată: o masă pentru ruletă, formează un T cu o altă masă pentru jocuri de cărţi; între ele se găseşte un divan circular îmbrăcat în catifea roşie, plin de praf şi cu faţa stricată. La extremităţi şi la centru stau crupierii cu chipurile somnoroase, îndobitocite şi veştejite în tripourile din Franţa sau din străinătate, trăgînd mereu cu lopăţica. Ca şi cînd n-ar mai fi aşteptat decît sosirea călătorilor din Luchon, crupierii după ce au desfăcut fişicuri cu aur şi au numărat teancuri de hîrtii, strigă cuvintele sacramentale;

— «Face-ţi jocul, domnilor!»

Piesele de cinci franci şi ludovicii, se şi aşază pe pătrăţele sau pe numerele alese la noroc de jucători . . .

Flo, dînd braţul tovarăşei sale s-a oprit în faţa ruletei şi priveşte dispreţuitor piesele de aur şi argint frecîndu-se pe masa verde cu un uşor sunet metalic.

— Nu te-ndeamnă să joci? şopteşte doamna du Val-Clavin . . .

— Nu, scumpă doamnă, răspunde el; găsesc imoral aceasta şi pentru prima oară calc într-o casă de jocuri de noroc.

— Adevărat, n-ai jucat niciodată?

— Niciodată!

— Atunci eşti cu norocul neîncercat încă, şi vei cîştiga negreşit! . . .

— E cu totul contrariu principiilor mele, spune fostul droghist.

Cu toate acestea, jocul scuţilor şi al ludovicilor îl amuţesc pe nesimţite. Ca toţi nedeprinşii, atenţia îi este atrasă de cîştigurile persoanelor norocoase; tîmplele-i zvîcnesc şi simte fiori în spate, între clipa cînd bila se învîrteşte

și pînă se strigă numărul cîștigător. Încetul cu încetul îndoiala scade și voința i se slăbește.

— Trebuie neapărat să-ți încerci norocul, stăruie Hermina cu o privire mîngîioasă... Vino, îți voi arăta...

Îi explică sumar diversele combinațiuni; transversalele simple sau duble, pătratele, căișorii, numerele pline, cele fără de soț; pe urmă îl silește să se așeze lîngă un crupier.

— Iată, adăugă ea cu vocea-i dezmierdătoare, joacă pe cinsprezece din mijloc.

Flo scoate cu greutate din buzunar cîteva piese de cinci franci, aruncă una pe locul indicat și așteaptă; cu inima cît un purice.

— Cincisprezece, strigă șeful jocului, negru, fără soț, și manco!

— Ce-ți spuneam! exclamă Hermina triumfătoare... Dacă vrei să mă asculți lasă miza și cîștigul pe loc.

Florentin Garaudel ascultă fără să priceapă și, de data aceasta cele cincisprezece din mijloc cîștigă iarăși.

— Ai noroc și profită, îi șoptește povățuitoarea sa; joacă un ludovic pe șaptesprezece.

Supunîndu-se cu părere de rău, el urmărește cu privirea pe cei douăzeci de franci pe care îi crede primejduiți. Învîrtirea ruletei îl ametește; îl trec nădușelile. După două sau trei ricoșări care fac să tremure inima jucătorilor, bila, printr-o diabolică întîmplare, cade în sfîrșit pe numărul șaptesprezece. Flo orbit, uluit, vede venind spre el, împinși de o magică lopățică, șapte sute de franci în aur... Treizeci și cinci de ori miza lui. Crupierul, vecinul său, ridică pleoapele îngreunate și îl privește binevoitor, pe cînd jucătorii nenorocoși aruncă priviri de invidie asupra bucăților de aur pe care Flo le adună în mîna tremurătoare.

Din clipa aceea el se avîntă cu îndrăzneală în vîltoarea jocului; stăpînit de o încredere oarbă, pontează după cum îi vine; încearcă transversalele, numerele cu soț sau fără de pereche, extremele și toate fanteziile jocului, și de multe ori cîștigă. Este atît de emoționat, așa de adîn-

cit în combinațiunile lui, încît nu aude o detunătură de pușcă ce răsună în depărtare.

Servitorii așezămîntului tresar îngrijorați. O doamnă spaniolă aleargă la una din ferestre și bîlbîie cu glasul sugrumat de spaimă:

— *Santa Maria, los guerilleros!*

În același timp s-aude fuga vameșilor atacați prin surprindere, înspăimîntați, jucătorii și bancherii caută să ascundă casa și mizele; dar e prea tîrziu...

Lovituri de paturi de puști răsună în vestibul, ușa din fund se dă de perete și un străin cu revolverul în mînă apare pe prag:

— Ne-am ars, șopti un crupier, este chiar Telarana!

Tulburătorul petrecerii este un bărbat scund, smead la față, cu privirea semeață și vicleană, cu un surîs batjocoritor pe buze sub o mustață neagră. Poartă costumul țăranilor aragonezi: pantaloni scurți de catifea cafenie, jambiere ce-i strîng pulpele pînă la genunchi, vestă de postav cafenie, o batistă roșie legată în jurul capului și, pe deasupra, o pălărie de pîslă: numai că această pălărie este împodobită cu un găitan de fir de argint și cu un fionc de panglică; iar brîul care se încolăcește în jurul unui pîntece voluminos, lasă să se vadă prășelele unui cuțit și cocoșul unui al doilea revolver.

— *Caballeros, que salga ninguno!* (Nimeni să nu iasă!). De altfel casa este împresurată și împrejurimile sînt păzite...

Pe urmă adăugă zîmbind:

— Fiți liniștiți... Nu vi se va face nici un rău... Sîntem aci ca să slujim pe regele nostru *Carlos Septimo*. Casa regelui este săracă și ne vom permite să punem un impozit asupra plăcerilor dumneavoastră... Faceți bine, mă rog, și goliți-vă buzunarele, și mai ales, nu căutați să ne înșelați nici cu o *peseta* măcar! Pe cuvîntul lui Telarana, cei ce vor căuta să ne înșele, pe mine și pe agenții mei, vor fi aspru pedepsiți!...

Isprăvind acest galant discurs se dă la o parte ca să

lase să treacă vreo zece *guerilleros* zdrențăroși și murdari. Ei întind cu o mînă soioasele lor *sombrero,* iar cu cealaltă un revolver. Succesiv, golesc casa bancherilor, strîng cu iuțeală piesele uitate pe masa de jocuri, pe urmă buzunăresc pe jucătorii înspăimîntați care se lasă a fi despuiați de averea lor fără a zice nici un cuvînt. Cîteva femei sînt cuprinse de atacuri de nervi și atîta tot. Doamna du Val-Clavin, cu sînge rece și surîzătoare, oferă de bună voie cele cîteva piese de cinci franci pe care le are. Dar Florentin Garaudel nu se lasă. Temperamentul său de loren se răzvrătește gîndindu-se că întreagă această sumă, cîștigată cu atîta trudă și bătaie de inimă, va deveni proprietatea lui Telarana.

Se înfige-n coapsă cu dîrzenie, își bagă mîinile în buzunar și încearcă o eroică împotrivire:

— Voi nu vă purtați ca soldații, ci ca bandiții! strigă el agresorilor lui; nu-mi veți smulge banii decît odată cu viața... Sînt francez, prieten cu don Carlos... și protestez!...

Țipetele lui atrag atenția căpitanului!

— *Hombre!*... Ce vrea acest guraliv?... Puneți mîna pe el și duceți-l la lagăr; mă voi răfui eu cu dînsul cînd vom fi la Bososst.

Cît ai clipi din ochi, sărmanul Flo, este dezbrăcat, legat și ținut în respect de patru zdraveni munteni cu fețele posomorîte. Sînt gata să-l pornească, dar doamna du Val-Clavin foarte emoționată mijlocește, și caută a îndupleca pe Telarana:

— Căpitane, se roagă ea, fie-ți milă; nenorocitul își pierduse mințile, nu știa ce spune...

Șeful bandei fixează ochii săi mari și negri pe această tînără și ispititoare femeie; o găsește fără îndoială pe placul lui căci se înclină și o întreabă curtenitor:

— Acest caballero este prietenul dumitale?

— Este unchiul meu, răspunse doamna du Val-Clavin, aruncînd spre Flo o privire înțelegătoare.

— Regret, *senora,* dar ruda dumitale a făcut scandal

și sînt silit a-l pedepsi cu asprime. Pe urmă adresîndu-se excursioniștilor înspăimîntați:

— Cît pentru dumneavoastră, *cabballeros y senoras* nu vă mai reții, sînteți liberi...

Apoi își scoate pălăria:

— *Viva Carlos setimo y la religion!!*...

Jucătorii speriați caută să plece cît mai repede. Numai doamna Hermina du Val-Clavin stă nemișcată... Ea chibzuiește că arătîndu-se curajoasă și stăruitoare față de Florentin Garaudel va putea trage multe foloase și cu cît fostul droghist va fi mișcat de solicitudinea ei, cu atît mai ușor ea își va întemeia viitorul.

— Senora, reluă Telarana, și dumneata ești liberă!

— Nu, domnule căpitan, răspunde ea hotărîtă să înfrunte toate, și, ridicîndu-și ochii rugători și scăldați în lacrimi spre șeful bandei; deoarece ești fără milostivire, dă-mi voie cel puțin să împărtășesc și eu soarta nefericitului meu unchi!

După cum crezuse, aceste generoase cuvinte pătrund în inima nenorocitul Florentin, ai cărui ochi se umple de lacrimi. Șeful carlist surîde și salută:

— Dorințele dumitale, sînt ordine pentru mine, *hermosa senora*... Află că noi nu facem război femeilor. Sînt fericit că am prilejul a-ți da o modestă ospitalitate în tabăra mea și pun un cal la dispoziţiunea dumitale pînă la Bososst...

În același timp dă poruncă de plecare. Coloana se formează din nou în fața porții. Florentin Garaudel, foarte abătut, se lasă să fie suit și legat pe spatele unui cătir care duce și banii luați de la casa de joc. Păzit de un pluton de guerileri armați pînă-n dinți nu mai zice nimic și se supune amărît. Convoiul înaintează în bună ordine în lungul drumului care duce spre Bososst; pe cînd la urmă doamna du Val-Clavin călărește alături de căpitanul Telarana, care într-o franțuzească stricată se silește să facă pe galantul cît poate mai bine față de încîntătoarea nepoată a lui Florentin.

La Bososst, unchiul este dus spre corpul de gardă al

orășelului unde căpitanul și doamna Hermina du Val-Clavin îl întovărășesc. Adăpostul este mizerabil, — un fel de chelărie boltită, luminată printr-o deschizătură cu gratii de fier ce dă pe piață. — Drept mobilier, un pat de scînduri, o masă și un scăunel. Doi soldați dezleagă mîinile și picioarele celui robit, apoi se retrag.

— Ești prizonierul meu, zice cu asprime Telarana. Dacă vrei să fi bine tratat caută de-ți ține gura și fii pe viitor mai ascultător. Aș putea să-ți aplic legile războiului în toată strășnicia lor; dar, mai mult de hatîrul frumoasei dumitale nepoate «*bonita sobrina*», mă voi mulțumi să pretînd o cuvenită răscumpărare.

Oricît ar fi Garaudel de abătut, acest cuvînt de «răscumpărare» are darul să-i redeștepte caracterul arțăgos, și cu toate semnele ce-i face doamna du Val-Clavin, el se răzvrătește și necăjit rostește:

— După ce m-ați despuiat, vreți să mă și sechestrați?! ... Bagă de seamă, domnule căpitan, eu nu sînt un om de rînd; sînt ofițer de Academie și membru al mai multor societăți savante! Am în Franța prieteni influenți și guvernul țării mele te va face să plătești scump abuzurile nesocotite ...

— Adevărat?! întrerupse Telarana, grăbindu-se să răspundă: îmi pare foarte bine că am în mîinile mele o persoană ce prețuiește ceva! Îmi place și mie știința fiindcă am studiat la Universitatea din Salamanca, și știu ce însemnătate au oamenii iluminați în țara lor ... Guvernul francez, adaugă el cu aceeași ironie, nu va putea să se lipsească de serviciile dumitale. Iată deci pentru ce urc prețul răscumpărării dumitale la cinci sute de pesetas ... Chiar acum vei scrie prietenilor dumitale influenți să-ți trimeată această sumă în patru zeci și opt de ore ... Contrariu, vei fi impușcat!! ...

— Cinci sute de pesetas? îngînă unchiul crăpat de necaz. Nu ți-e rușine?! ...

— *Caramba!!* ... Injură căpitanul; destul! ... Te las să te gîndești ... Chiar acum *senora* se va înapoia cu hîrtie și cerneală, apoi vom găsi un țăran care va duce tele-

grama dumitale la Luchon... *Buenas tardes, caballero!*

Se pleacă în fața doamnei du Val-Clavin și iese cu dînsa. Copleșit de durere, pe patul de scînduri, Florentin Garaudel, păgubaș și globit, aude cum căpitanul încuie ușa temniței de două ori... După un sfert de oră ea se deschide, doamna Hermina apare însoțită de un băiat, care aduce cele trebuincioase pentru scris și un coș cu merinde. La vederea ocrotitoarei sale, Garaudel simte cum i s-astîmpără nervii, și inima i se înduioșează:

— Scumpă doamnă, se vaită el plîngînd, în ce cursă am căzut?!... Cît îți sînt de recunoscător că nu m-ai părăsit. Ai fost providența mea, ești un înger!...

— Sărmane prietene, răspunde ea cu un surîs compătimitor, dacă eu sînt un înger, dumneata ești un mare stîngaci!... Ai făcut prostii peste prostii și ar trebui să te simți fericit că ai scăpat numai cu atîta...

— Ce nenorocită ideie de a fi venit la Portillon! Nu mai știu ce să fac!...

— Acum, trebuie să te hotărăști și să scrii nepotului dumitale să vie fără întîrziere cu banii la Bososst... Băiatul acesta va pleca chiar acum spre a duce scrisoarea la Luchon. Nu mai sta la îndoială; cu cît te vei hotărî mai repede, cu atît mai repede vei scăpa de aci.

În sfîrșit după multe împotriviri, Florentin Garaudel ia condeiul și scrie un bilet tot atît de deznădăjduit cît este de grabnic, către Michel Silmont; apoi îl pune într-un plic și îl dă frumoasei lui prietene, sărutîndu-i mîna.

— Băiatul acesta se va duce într-o fugă, urmează doamna du Val-Clavin; în coș vei găsi cîte ceva de ale mîncării: mănîncă și caută să dormi fără să mai duci grijă de nimic, căci eu fiind silită să prînzesc cu acest turbat de Telarana, voi căuta pe cît pot să te apăr. Punîndu-mă bine pe lîngă el, poate că voi căpăta un oarecare scăzămînt din ceea ce pretinde...

— Ești un înger! repetă mîhnit Florentin Garaudel.

— Haide, curaj prietene... Gîndește-te că sînt aci și că nu te voi părăsi. Mîine dis-de-dimineață voi veni să te

văd, adăugă ea, plecîndu-se cu duioșie spre nenorocitul prizioner și sărutîndu-l pe frunte...

Apoi pleacă, și ușa masivă din nou rămîne zăvorită... Flo își rezemă coastele pe masă, își vîră pumnii în ochi și mormăie:

— Nenorocită idee venirea noastră la acest blestemat Portillon!

Mașinalicește face inventariul coșului: un *chiorizo* (cîrnat), o pîine uscată și prost dospită, cîțiva struguri și o sticlă cu apă limpede. Inghite două-trei îmbucături din *chiorizo*, dezgustător de rînced, și pe urmă scuipă cu scîrbă; apoi ia puțină pîine și cîteva boabe de struguri; după această masă sumară, umblă furios pe pardoseala de lespezi a închisoarei sale. Dar aceste mișcări de urs robit îl obosesc și se aruncă văitîndu-se pe patul temniței, căutînd să adoarmă.

... Amurgul se lasă încetul cu încetul pe Bososst; celula se întunecă.

Un străjăr se plimbă mereu în fața corpului de gardă. În depărtare se aude o arie de chitare și un glas răgușit cîntă un vechi cuplet pe aria din *Jeta Aragonesa*.

Las mujeres y las gatas
Son un misma familia,
Que en haciendoles caricias
A lo mejor nos aranan!...[1]

1) Femeile și pisicile se trag din același neam; — dacă le mîngîi ele te zgîrie cînd ți-e lumea mai dragă.

INSEMNĂRILE LUI SILMONT

După ce am văzut pornind brecul, care duce pe unchiul meu la Portillon, m-am dus și eu la poștă cu nădejdea că voi găsi vreo scrisoare sau vreo telegramă de la Denisa Suzor. Dar, zadarnică oboseală! ... Mă înșelasem și am fost silit să-mi tîrăsc necazul prin aleele parcului. Rătăcind la întîmplare sub copaci, nebăgînd în seamă pe trecătorii ce se-ndreaptă grăbiți spre petrecerile sau afacerile lor, mă frămînta stăruitor gînduri triste, copleșitoare.

Sînt trei zile de cînd domnișoara Suzor m-a părăsit în pragul hanului de la Hourque; sînt numai trei zile, și îmi pare că-mi lipsește de mai multe săptămîni Deși fac socoteală că domnul Egrefeuil ducîndu-se să caute pe Solange la Saint-Sebastien n-a putut ajunge acolo decît luni seara și că, scrisoarea prietenei mele adresată la Bagnères din Bigorre, marți, nu-mi va putea fi trimisă aici decît diseară sau mîine dimineață, totuși, cu toată chibzuiala mea, nu mă pot liniști de fel. Numai gîndindu-mă la această călătorie de douăzeci și patru de ore în tovărășia industriașului, mă cuprind fiori de ciudă și nu știu cum să mă mai lămuresc. Nu mai pot suferi această situație nehotărîtă care mă chinuiește, și am de gînd, la întoarcerea unchiului Flo, să-i spun că doresc să mă înapoiez la Paris. La urma urmei, după cum spune și el, e destul de copt la minte ca să mai aibe nevoie de un sfetnic; găsesc că am ceva mai bun de făcut decît să-i arăt zadarnic cursele întinse de această intrigantă și dibace Hermina du Val-Clavin ...

Pe cînd eu mă adîncesc în necazurile mele, lumea petrece împrejurul unei orchestre, în aer liber. Această muzică gălăgioasă mă întristează și mai mult; ca să

omor timpul pînă la întoarcerea excursioniștilor din Portillon, mă duc la hotel și mă apuc de scris.

La orele șase mă îndrept spre aleea Etigny și stau în fața mesageriilor, ca să văd defilînd călătorii brecului. Dar la sosire, nu văd nici pe unchiul Florentin nici pe doamna du Val-Clavin; în schimb aud pe turiști, foarte întărîtați, istorisind în gura mare, îndrăzneața lovitură dată de Telarana la casa de joc; unul din ei adaugă chiar că au fost jucători luați cu sila de Carliști, și iată-mă din nou îngrijorat constatînd lipsa fostului droghist din Villotte și a frumoasei sale curtezane... Cu toate astea însă, crezînd că s-au strecurat fără să-i văd în vreo lăturalnică alee, mă întorc la hotel spre a întrebă de ei. Dar, tocmai în aceiași clipă, un copil de țăran întreabă pe portar în limba spaniolă de Senor Michel Silmont, ținînd în mînă o scrisoare adresată mie. Recunosc scrisul lui Florentin Garaudel, rup plicul și citesc cu nerăbdare următoarea scrisoare:

Iubite Michel, Portillon este un loc foarte primejdios și carliștii pe care îi credeam cavaleri nobili, sînt niște bandiți. Am căzut într-o capcană de Guerilleros care ne-au jefuit mișclește. Și culmea tîlhăriei, fiindcă am protestat împotriva acestui atentat la dreptul oamenilor, șeful bandei m-a legat în lanțuri și m-a dus în vizuina lui din Bososst unde zice că mă va ține închis pînă ce voi plăti suma de cinci sute pesetas. Îndată ce vei primi prezenta scrisoare du-te iute la sucursala Contuarului de Scont, arată scrisoarea mea de credit, ridică șase sute de franci și — fără întîrziere — vino să scapi pe nenorocitul tău unchi.

„Florentin Garaudel"

«P. S. În mijlocul nenorocirilor mele, doamna du Val-Clavin s-a purtat eroic și nu m-a părăsit, dîndu-și oboseală să mă scape din ghiarele acestor pretinși apărători ai dreptului divin... (E un înger această femeie!)»

Ghișeurile sucursalei sînt acum închise și de altfel nu cred că va fi cu putință să încasez suma fără chitanță în regulă iscălită de creditor. Din fericire însă, editorul meu mi-a trimis la aceiași bancă o sumă egală de franci; dar, trebuie să aștept pînă mîine. Dau aducătorului un bilet prin care fac cunoscut lui Flo, că sosesc mîine cu banii; sînt darnic cu tînărul trimis și îl silesc să plece repede la Bososst. Pe urmă mă duc sus în odaia mea, foarte tulburat de această neferică întîmplare.

Noaptea, după cum își poate închipui oricine, mi s-a părut lungă și am dormit foarte rău. De dimineață într-un landou tras de niște cai frumoși, mă îndrept spre Sucursală unde-mi scontez cecul și încasez banii. Cînd era să ies din vestibul, în mulțimea clienților, recunosc pe domnul Egrefeuil; și el m-a zărit; surprinderea noastră a fost mare dacă nu plăcută. Cea dintîi mișcare a industriașului a fost de a trece nevăzut și aș fi făcut și eu la fel, dacă dorința de a afla ceva despre Denisa Suzor nu m-ar fi impins să-mi stăpînesc dezgustul. Mă îndrept deci spre Egrefeuil și, fiindcă nu mă poate ocoli, vine spre mine fără entuziasm:

— Ei, zice dînsul cu glasul său dulceag; este domnul Michel Silmont!... Iată-vă la Luchon, regina stațiunilor termale din Pirinei!... Frumos oraș, nu?!...

O mică tăcere în răstimpul care ieșim afară și umblăm unul lîngă altul sub umbra copacilor. Caut un motiv spre a afla ceva despre Denisa. Industriașul pare tot atît de stînjenit ca și mine. El crede că-l voi întreba despre urmările fugii lui Ternat și a Solangei și găsește de cuviință să înceapă cel dintîi:

— Ne-am despărțit la Hourque, începu dînsul, în condițiuni foarte neplăcute. Dar totul s-a îndreptat; am ajuns la Saint-Sébastien tocmai la timp, ca să pun mîna pe fugarii mei. Erau foarte mîhniți și regretau prostia ce-au făcut... Ce vrei?... I-am iertat. Amorul și plînsetele lor m-au mișcat; dragostea părintească nu mă putea lăsa să-i blestem. În interesul moralei și pen-

tru buna înțelegere ce a domnit întotdeauna în casa mea, am crezut înainte de toate că trebuie să înlăturăm scandalul. Am deschis deci brațele mele acestor copii nevinovați și peste o lună facem nunta la Bordeaux.

— Felicitările mele, v-ați purtat ca un om înzestrat cu bun simț... Dar domnișoara...

Deodată îmi taie vorba ca și cînd ar fi bănuit unde vreau să ajung și mă întrebă:

— Dar domnul Garaudel, este negreșit cu dumneavoastră... ce mai face?!...

— Hm! Nu tocmai bine, deocamdată!

Istorisesc întîmplarea din Portillon și intenționea mea de a pleca numaidecît ca să scap pe Flo și pe Hermina din temnița carliștilor.

— Sărmanul! îngînă domnul Egrefeuil compătimindu-l. A căzut într-o cursă primejdioasă... Dar, ia spune-mi, a găsit pe doamna du Val-Clavin aici?

— Da... Și după mine această cursă este și mai primejdioasă decît cea din Portillon! Îl voi scoate din mîinile Carliștilor, dar va fi mult mai greu să-l smulg din ghiarele acestei femei... El nu mai poate trăi fără ea și ar fi în stare să facă o însurătoare cu totul nepotrivită și ridicolă.

Industriașul pufnește în rîs:

— Glumești?... Unchiul dumitale poate fi așa de naiv?!... Nu se însoară cineva cu doamna du Val-Clavin.

— Își închipuie că e femeie cinstită. L-a făcut să creadă că a trăit la Londra în lumea cea mai bună și că este văduva unui ambasador!...

— Și a crezut una ca asta? Ea a fost la Londra într-adevăr, într-un music-hall unde cînta foarte bine; tot acolo am cunoscut-o și eu!... De atunci am mai văzut-o la cazinoul din Arcachon unde juca în operetă. Își pricepe meseria... și este o ființă plăcută...

Mă uit drept în ochii lui Egrefeuil și îl întreb prietenește:

— Haide! fie între noi, mărturisește că ți-a fost amantă!!...

Dă din cap, surîde cu un aer îngîmfat și răspunde:

— Ei, Doamne!... Dumitale, care cunoști viața pariziană și ești atît de îngăduitor pentru slăbiciunea omenească, îți pot mărturisi un așa fleac... Da, am petrecut un timp cu Hermina și am fost foarte buni prieteni aproape două săptămîni. Și iată totul. La vîrsta mea, nebuniile se iartă numai cînd sînt de scurtă durată. Acum am intrat în rolul meu de soț și de tată... Familia, vezi domnule Silmont, numai aceasta este singura bucurie în viață!...

— Îți mulțumesc foarte mult că m-ai lămurit. Bănuiam eu că doamna Hermina du Val-Clavin este așa ceva!... Dar nu știu cum aș face să pot dovedi unchiului meu adevărul...

— Doar nu e copil... ce dracu?... Nu vreau să abuzez de timpul dumitale... Complimentele mele domnului Garaudel și caută a-l dezmetici... La revedere, scumpul meu!...

Ne despărțim și încă n-am îndrăznit să-i pun singura întrebare ce mă roade la inimă; pun mîna pe brațul său și îi reținː

— Scuzați-mă..., încă un cuvînt!!... Spuneți-mi vă rog... domnișoara Suzor ce mai face? Îmi închipui că ați luat-o cu dumneavoastră?

Industriașul roșește și înfățișarea lui prietenoasă și glumeță se încruntă din senin:

— Negreșit, răspunde el cu părere de rău, însoțește pe nevasta mea la Bagnères, unde vom mai sta o săptămînă... Dar înțelegeți că după toate cele ce s-au întîmplat — și numai din nebăgarea ei de seamă s-a făcut vinovată — sînt silit s-o îndepărtez. I-a lipsit prevederea și tactul. Diseară, imediat ce voi ajunge la Grand Hotel, o voi concedia. Îmi pare rău, dar convenienţele familiare mă obligă!...

Apoi își scoate repede pălăria și îmi zice:

— La revedere, domnule Silmont, servus!...

Și se depărtează în direcția parcului.

Rămîn o clipă nemișcat sub platani, frămîntînd ceea ce auzisem. — Așadar mîine, Denisa Suzor se va găsi azvîrlită pe străzile unui oraș necunoscut, neștiind măcar unde se găsește logodnicul ei! — Dacă aș putea să fac ceea ce inima îmi cere — m-aș duce cu cel dintîi tren s-o întîlnesc la Bagnères, dar o ultimă datorie mă reține aici. Nu pot lăsa pe bietul Flo să putrezească în închisoarea din Bososst. În sfîrșit, diseară îl voi pune în curent cu antecedentele doamnei du Val-Clavin și de-o vrea sau nu să-mi urmeze sfaturile, eu voi pleca cu cel dintîi tren . . .

Nu-mi mai rămîne decît să mă văd în trăsura ce mă așteaptă în fața hotelului . . . Iată-mă și în trăsură și, mînă vizitiu . . . Sînt atît de neliniștit și așa de îngrijorat cu privire la Denisa, încît gîndurile nu-mi dau răgaz măcar să-mi dau seamă de lungimea drumului . . . Intrăm în Bososst. Trăsura se oprește chiar în piața orășelului și mă găsesc în fața unui han — o clădire spoită cu var care în loc de firmă are un pitpalac într-un ciur aninat deasupra intrării.

Intru deci repede și întreb de șeful bandei carliste și despre locul unde Florentin Garaudel se află închis . . . Hangiul salută și zîmbește glumeț:

— *Senor,* zice el, căpitanul Telerana și *guerilla* sa au părăsit Bososst azi de dimineață; iar *caballera* de care întrebați *aqui esta* (este aici) . . .

XXII

Tot salutîndu-mă și surîzînd, hangiul deschide o ușă laterală, mă introduce într-o sală de mîncare și eu care mi-l închipuiam pe Flo culcat pe paiele jilave ale unei temnițe, îl zăresc stînd la masă cu doamna du Val-Clavin în fața unui pilaf și a unui mușchi de porc cu *garbanzos* (năhut). Cînd te-ai trudit pentru oameni ce-i credeai într-o stare de plîns și îi găsești la masă veseli, te simți fără voie, supărător surprins. Nu pot să-mi ascund o miș-

care de ciudă, gîndindu-mă că pentru a elibera un pretins captiv, am pierdut un timp prețios, amînînd cu douăzeci și patru de ore plecarea mea.

— A, tu ești? zice Florentin Garaudel, cu gura plină, sosești la timp și vei mînca cu noi! . . .

Felul acesta de a mă primi și a nu-mi lua în seamă calvarul călătoriei, îmi mărește necazul. Mă așez și răspund cam sarcastic:

— Îmi pare bine, unchiule, că mă neliniștisem degeaba; imaginația dumitale a exagerat primejdia!

— N-am exagerat nimic, răspunde Flo repede . . . Fără devotamentul doamnei du Val-Clavin mă puteam găsi în cea mai mare primejdie . . . Poți să-i mulțumești prietene, că a fost providența mea și grație ei mă găsești teafăr . . . După ce mă osîndise douăsprezece ore lăsîndu-mă cu apă și cu pîine într-o temniță de te apuca groaza, azi dimineață, nemernicul acela de Telerana, fiindu-i frică de jandarmi, a fugit. Ar fi vrut să mă pornească legat cobză după trupa lui, dar doamna du Val-Clavin a fost vrednică de admirat; ca să plătească răscumpărarea mea și-a dat toate giuvaerurile și închipuiește-ți, tîlharul acela le-a luat fără rușine . . . Dar voi ști să-i răsplătesc mărinimoasa jertfă iar recunoștința mea va fi fără margini! . . .

Mă plec; privesc pe doamna du Val-Clavin care lasă ochii în jos cu modestie și bag de seamă, că într-adevăr, inelele ce-i împodobeau degetele au dispărut. Jertfa a costat-o, negreșit! . . . Dar îmi pare că această șireată Hermina s-a supus unui gînd ascuns mult mai chibzuit decît s-ar putea presupune, și, odată cu această bănuială, care din ce în ce mă încredințează de jocul viclean al curtezanei, mă simt din ce în ce mai puțin recunoscător . . . Cînd unchiul meu vorbește despre dînsa, devine liric și emoționat de-i dă lacrimile. Cît ține masa îmbelșugată în sosuri cu usturoi și vinuri de Aragon, Flo, nu mai tace aducînd laude neuitatei abnegații a «îngerului său păzitor», iar eu închei în gînd că acest înger are darul speculațiunii și că a știut să-și plaseze bunurile cu dobîndă mare.

În sfîrșit, ne sculăm de la masă.

— Să ne gîndim acum la plecare, strigă Florentin Garaudel, sînt nerăbdător să mă văd pe pămîntul francez!!

Doamna du Val-Clavin, însoțită de unchiul meu s-au suit sus ca să-și facă pregătirile plecării. Rămîn singur iar hangioaica venind să strîngă masa îmi trece prin gînd s-o întreb despre lovitura din Portillon și supărătoarea întîmplare a lui Florentin Garaudel.

— Acest Telerana, zic, are o ciudată îndemînare de a stoarce banii oamenilor, ceea ce seamănă foarte mult a tîlhărie... Astfel se poartă, de obicei, Carliștii?...

Hangioaica dă din cap și răspunde înțelepțește:

— Ce vreți, senor? așa-i războiul!

— Curios fel de a se lupta!... După ce a jefuit pe unchiul meu, Telerana al vostru amenință să-l ție și prizonier, și, fără devotamentul doamnei care a plătit răscumpărarea..

Hangioaica dă din umeri:

— Ei! căpitanul e om galant!...

Pe urmă cu un surîs în doi peri, îngînă spaniolește.

— *Bonitas mujeres tienen varios medios de pagar*

(Femeile frumoase au darul de a plăti în multe feluri!)

Sîntem întrerupți prin întoarcerea lui Florentin și a prietenei sale... Pe cînd unchiul plătește socotelile, trăsura ne așteaptă la scară.

Fostul droghist și doamna du Val-Clavin se așează în fund, iar eu, pe scăunelul trăsurii; după cîteva clipe caii porneso, și, fără părere de rău, ne luăm rămas bun de la Bososst. Din orășel pînă-n strîmtoarea munților drumul deluros este greu de suit. Obosit de nesomnul nopților petrecute în temniță, Garaudel nu întîrzie de-a adormi. Somnul său mă lasă între patru ochi cu doamna Hermina. Cuvintele subtile ale hangioaicii îmi vin în gînd, și nu pot răbda unei plăceri răutăcioase care mă îndeamnă stăruitor să fac acestei doamne, cîteva întrebări indiscrete:

— Unchiul ne-a lăsat singuri... Sărmanului om i se iartă după emoțiunile din ajun. Cine știe ce noapte urîtă

a petrecut... Dar dumneavoastră, doamnă, cum aţi dormit?...

— Da, şi eu nu am putut închide ochii... Eram singură într-o odaie cu geamurile sparte, şi îmi era o frică grozavă!

— Şi mai ales cînd Telerana locuia şi el la han!

— Nu mă pot plînge de dînsul! Se purta cuviincios cu mine, şi foarte respectuos.

— Un *„Fra Diavolo"* amabil!... De altfel, este şi tradiţional: şefii de bandă sînt întotdeauna galanţi şi curtenitori cu doamnele.. Aţi luat masa cu dînsul, îmi pare...

Necăjită de bătaia mea de joc, doamna du Val-Clavin răspunde înţepată la vorbă:

— Silită de împrejurări; mîncam în acelaşi sală în care nu era decît o singură masă!..

— Aide!... Văd cu plăcere că nu v-aţi plictisit prea mult!...

Drept răspuns, se mişcă enervată şi se înfundă în colţul trăsurei.

— Vă rog, şopteşte ea, şi eu mă simt obosită!...

Pleoapele i se închid şi se preface că doarme. Dar e deşteaptă şi, din cînd în cînd, pe furiş, surprind privirea-i cercetătoare care mă pîndeşte duşmănos printre genele lăsate.

Jocul acesta continuă pînă-ce ne apropiăm de Luchon. Cînd vizitiul aţîţă caii şi plesneşte din biciul său, unchiul Flo se deşteaptă iar tovarăşa lui găseşte de cuviinţă să-şi deschidă şi ea ochii, trezindu-se astfel din somnoroşia ei prefăcută. Îndată ce ajungem la hotel, ea ne părăseşte ca să se gătească şi să se dichisească după un drum cam obositor. Urmez pe unchiul meu în apartamentul nostru comun pentru a-i înapoia scrisoarea de credit, explicîndu-i de ce n-am întrebuinţat-o.

— Foarte bine, zice Florentin Garaudel; aşa dar eu sînt debitorul tău! Să ne facem socotelile...

După aceasta, Florentin Garaudel se plimbă nervos în odaie, cu aerul unui om stăpînit de o frămîntare

lăuntrică și de un îndemn stăruitor de a-și destăinui toate ce are pe suflet, dar care nu știe de unde să înceapă:

— Acum, dragul meu nepot, îmi zise el după ce și-a dres glasul, stai jos și ascultă-mă. Am să-ți vorbesc despre lucruri foarte serioase și în loc de precuvîntare dă ascultare la cele ce urmează: La Villotte, sînt cîteva luni de atunci, a murit unul din confrații mei de la Societatea de Horticultură. Era ca și mine un celibatar voinic și om în toată firea. Se credea nemuritor și tot amîna facerea testamentului său. Dar, într-o bună dimineață, acesta muri, iar averea lui trecu la niște nepoți pe care de abia dacă îi cunoștea. Am fost față la înmormîntarea lui, — un convoi ticălos, fără flori, fără lacrimi; cîțiva cunoscuți nepăsători urmau carul, și atîta tot. — Rudele, moștenitorii lipsiți de simțul recunoștinței, — făcură și ele cheltuieli și, de milă de silă, pe cosciug se afla o coroană artificială, sărăcăcioasă, neagră și viorie, cu o inscripție rece din margarete albe: „Unchiului nostru". Acest amănunt mi s-a întipărit în minte și m-a turburat grozav; de atunci încă mă urmărește gîndul că la înmormîntarea mea o coroană, la fel îmi va împodobi cosciugul... În aceiași zi întîlnii și pe nepoți; aveau chipul voios și discutau fumînd țigări mai scumpe ca de obicei... De multe ori atunci m-am gîndit la aceasta, zicîndu-mi că poate și mie tot așa mi se va întîmpla. Înțelegi poate epilogul... Nu vreau să mor *ce-li-ba-tar* și m-am hotărît să mă însor... Dar fi pe pace, dragă nepoate; orișice s-ar întîmpla, nu te voi uita și îți voi păstra un loc de frunte în testamentul meu...

— Fii liniștit, unchiule, eu nu alerg după moștenire... Fără nici o mustrare de cuget îți poți urma proiectele de căsătorie, dimpotrivă, voi fi foarte fericit văzîndu-te unit cu o femeie bună, iubitoare, cinstită și vrednică de a intra în familia noastră!

— Negreșit, este vrednică, zice Florentin Garaudel cu mîndrie... și nu poate decît să ne facă onoare!!...

Îl las să vorbească și îl întreb cu o prefăcută nevinovăție:

— A!... Ai și ales-o?...

— Da, dragul meu... Este vorba de doamna du Val-Clavin...

— Vrei s-o iei de nevastă... legitimă?!

— Dar negreșit!... Am față de această făptură îngerească o datorie de recunoștință, o datorie sfîntă!... De altfel o și iubesc după cum merită să fie iubită!...

— Ei! nimic nu te oprește... Mare curaj trebuie să ai!

— Curaj?... Și pentru ce, mă rog nerodule?

— Fiindcă, răspunsei eu pufnind în rîs, te expui să fii un soț ridicol și batjocorit... Nimeni nu se însoară cu o aventurieră!!!...

— Cum? strigă fostul droghist înfuriat, ce înseamnă asta?

— Da, o aventurieră! Ea nu este du Val-Clavin cum nici eu nu sînt de Batignolles!... Și nici văduva vreunui ambasador n-a fost! O jucăușă după ce a petrecut din cazino în cazino, joacă pentru dumneata o piesă de teatru, nădăjduind că totul se va sfîrși printr-o căsătorie, cum se obișnuia pe vremuri în vodevilurile de rînd...

Cu cît vorbesc, fizionomia lui Florentin Garaudel devine ciudată. Obrazul se roșește, se îngălbenește și apoi se aprinde din nou; chipul i se lungește, ochii îi ies din orbite, cuvintele i se împiedică de buzele-i încleștate și le rostește cu greu, ca apa ce se scurge dintr-o sticlă prea strîmtă la gură.

— Nerușinare!... Răzbunare lașă!... Minciuni!... bolborosește el amenințînd cu pumnul.

Urmez, păstrîndu-mi sîngele rece:

— Dacă nu mă crezi, întreabă și pe prietenul dumitale, domnul Egrefeuil; el o cunoaște bine și te va lămuri în ceea ce privește trecutul acestei femei...

— Egrefeuil?!... În loc să huleaască pe apropapele său, ar face mai bine să-mi dea cei șaizecî de franci ce-am plătit pentru el, la Hourque!!...

— Așta-i un amănunt fără nici o însemnătate și nu împiedică întru nimic mărturia lui!...

Apoi îi spun că m-am întîlnit cu industriașul și în cîteva cuvinte cuprinzătoare îi istorisesc convorbirea ce-am avut cu dînsul. Unchiul meu mă ascultă uluit, își mușcă buzele, încruntă sprîncenele și fruntea, dar nu zice nici un cuvînt. În clipa cînd isprăvesc, cineva bate la ușă, și doamna Hermina du Val-Clavin apare surîzătoare...

— Nu vă deranjez, nu?... șoptește ea cu glasul tremurat; v-ar plăcea să facem o mică preumblare înainte de masă?

— Pleacă, îmi zise poruncitor unchiul Flo; am ceva de vorbit cu doamna...

Trîntește furios ușa după mine, dar în mînia lui a uitat că ferestrele noastre sînt deschise și dau pe un balcon circular; așadar, mărturisind că am indiscreția de a trage cîteodată cu urechea, am putut asculta tot ce se vorbea în învecinata încăpere:

— Ce ai? începe doamna du Val-Clavin; pari a fi foarte supărat!

— Și am de ce, răspunde mîniat fostul droghist; sînt indignat de învinovățirile pe care nepotul meu a îndrăznit să le aducă împotriva dumitale...

— Împotriva mea?... Vai, sărmanul băiat, crede că rîvnesc la averea dumitale. Nu mă poate suferi, am observat și eu aceasta și caută să mă ponegrească...

— Mi-e rușine să repet stupidele lui calomnii, zice Florentin și mă grăbesc să-ți declar că nu cred nici un cuvînt din cîte am auzit...

— N-are a face, stăruie Hermina; odată ce ți-au pricinuit atîta supărare, am dreptul să le cunosc și eu.

— Da, ți le repet și chiar dacă îmi îngădui să te întreb, nu o fac fiindcă te bănuiesc ci numai ca să-ți dau prilejul să te justifici față de defăimător!...

— În sfîrșit, spune-mi cu ce se mă învinuiește?

— Zice că n-ai fost niciodată nevasta domnului du Val-Clavin!...

Tăcere. Aud un geamăt înnăbușit...

— Ei, ce? mormăi Flo, nu-mi răspunzi?!

— Ah! se tîngui vinovata, domnul Silmont este rău şi ştie să mă lovească unde mă doare mai mult...

— Cum adică?... Să fi spus adevărul?...

— A avut cel puţin priceperea să amestece minciuna cu adevărul spre a-mi vătăma cinstea

Trăgînd cu urechea îmi zic:

«Mă prind că-i va lua înainte... Negreşit!... Dacă îl va face să se căsătorească cu dînsa, va trebui să-şi arate starea civilă şi deci minciunea i se va da pe faţă... Şi ca să scape de încurcătură şi piedici, socoteşte că e bine să desfiinţeze pe legendarul domn du Val-Clavin... Ah! e dibace, prea dibace pentru sărmanul meu unchi!»

Acesta din urmă măsoară cu paşii dușumeaua odăii sale şi spune:

— Te rog, lămureşte-mă!...

— Am cunoscut pe domnul du Val-Clavin la Londra... M-a iubit cu patimă; eram tînără, nu ştiam ce este viaţa: ne-am căsătorit în taină, numai cu un pastor al bisericii scoţiene... Din punctul de vedere al codului francez, această legătură nu era valabilă, dar la întoarcerea noastră în ţară ne pregăteam a-i da întărirea cuvenită... Moartea însă n-a lăsat bărbatului meu timpul trebuincios. Am rămas văduvă la douăzeci de ani, fără sprijin, fără avere... Iată care sînt greşelile mele. Trebuia să-ţi fi mărturisit aceasta îndată ce mi-ai vorbit de simţămintele dumitale, ca să nu dau răgaz domnului Silmont să primejduiască adevărul!

— Nepotul meu e un nebun! declară Florentin Garaudel potolindu-se.

— Şi, din nenorocire, nu este numai atît... Negreşit că m-a învinuit că am jucat şi pe scenă?

— Într-adevăr, a avut nesocotinţa de a mai adăuga şi minciuna asta!...

— În adevăratul sens al cuvîntului, nu era minciună dar şi aci domnul Silmont a tălmăcit răutăcios adevărul... Judecă dumneata..., După moartea domnului du Val-Clavin, am rămas singură, în ţară străină şi a trebuit să-mi cîştig pîinea... Aveam un glas frumos de con-

tralto și cîntasem cu succes prin saloane. Am fost sfătuită să-mi întrebuințez talentul. Mi s-a oferit un angajament pe o scenă de operă și m-am hotărît să primesc... Altele, înaintea mea, au făcut tot așa și au devenit celebre fără a înceta de a fi cinstite. De altfel, îndată ce mi-a fost cu putință, am părăsit teatrul... Nepotul dumitale, ce greșeli îmi mai impută?...

— A mai îndrăznit să-mi spuie, — și aceasta este ceea ce m-a exasperat mai mult — că ai fost amanta domnului Egrefeuil...

— Ce infamie?!!... exclamă doamna du Val-Clavin într'un chip teatral; cu ce înverșunare caută să-mi primejduiască cinstea, cu cîtă patimă găsește atîtea învinuiri mincinoase!... Eu?... Amanta domnului Egrefeuil!!... De unde a mai născocit netrebnicia asta?... Cu ce o dovedește?... Ce știe el?!!...

— Spune că însuși Egrefeuil i-a destăinuit aceasta!...

— Asta-i prea de tot!!... protestează doamna Hermina du Val-Clavin al cărei necaz de data aceasta nu e prefăcut; recunosc uneltirile acelui burghez fățarnic care face pe virtuosul tată de familie și, îndată ce soția lui nu-l vede aleargă după aventuri!... Adevărul e, că a îndrăznit să-mi facă curte și l-am respins făcîndu-l de rușine. Ca să se răzbune, — cum fac toți bădăranii de teapa lui — se laudă, căutînd mișelește să mă defăimeze... Dar, nu-l vei crede, nu e așa?... Vai! ce nemernicie!... Doamne! Cît sînt de nenorocită!...

Aici o izbucnire de plîns cu hohote, curmată de comicele și nevinovatele porniri de dragoste ale lui Florentin Garaudel. Pe urmă, iscusita și amărîta curtezană, continuă cu glasul lînced și plîngător:

— Domnule Garaudel, nu mă îndoiesc de simțămintele dumitale... Dar, după această înjositoare încercare, mă întreb dacă nu ar fi mai bine să ne oprim aici; să renunțăm deci la un proiect de căsătorie care naște atîtea tulburări supărătoare, precum și pornirea răuvoitoare și dușmănoasă a nepotului dumitale împotriva mea...

— Scumpă și nobilă prietenă, răspunde Florentin Ga-

raudel înflăcărat, nici un cuvînt mai mult! ... Te iubesc şi nu voi fi fericit decît atunci cînd vei fi soţia mea ... Cît despre nepotul meu, mă duc chiar acuma să-i trag o ocară, şi, ţi-l voi aduce îmblînzit ca un miel, să-ţi ceară iertare! ...

Într-adevăr, uşa mi se deschide deodată şi Flo intră cu obrajii aprinşi, şi cu privirea solemnă:

— Michel, începe el cu un ton serios, am avut o deslu-şire hotărîtoare cu doamna du Val-Clavin şi vin să-ţi fac cunoscut rezultatul ...

— Nu-i nevoie, unchiule, îl cunosc! ...

— Cum? ai început să asculţi la uşi!! ...

— Nu, dar vorbeaţi prea tare şi ai uitat să-ţi închizi fereastra ... Convorbirea era atît de interesantă încît nu m-am putut abţine de a trage cu urechea.

— Atunci ştii că doamna Hermina du Val-Clavin s-a dezvinovăţit cu totul de neruşinatele dumitale învino-văţiri?

— Esenţialul este că te-a convins ...

— Ştii, urmează el înflăcărîndu-se, că Egrefeuil a minţit ca un gascon ticălos ... Dacă doamna Hermina a cîntat la operă, ea a trăit în chip cinstit cu ceea ce cîş-tiga, nepătată, neprihănită! ...

— Ca şi numele ei, unchiule ...

— Aşadar nu te poţi mira de ce vreau să mă căsă-toresc cu dînsa ... Şi dacă ţii la unchiul tău, vei veni ime-diat cu mine spre a cere respectuos iertare onorabilei doamne du Val-Clavin.

— Asta nu!! ... Sînt tot atît de încăpăţînat cît eşti de încrezător; dă-mi voie să-mi păstrez convingerile ...

— Nu vrei?! ... strigă Flo cu glas ascuţit.

— Hotărît! ...

— Eşti un îngîmfat şi un prost! ... S-a sfîrşit totul între noi, înţelegi?! ... Nu mai vreau să te ştiu de ne-pot! ...

— Şi eu te plîng, sărmanul meu unchi! ...

Accentul meu compătimitor îl întărîtă şi mai mult.

— Pleacă! strigă el, fugi din faţa mea, mi-e scîrbă să

te mai văd!... Du-te la acel sicofant de Egrefeuil și însoară-te cu domnișoara lui de companie, dacă îți cere inima!!...

— Chiar aceasta este și dorința mea!

Și cu aceste cuvinte, nepăsător, îmi iau geamantanul din colț, îl deschid și rînduiesc într-însul rufăria și toate lucrurile ce luasem cu mine.

Unchiul Flo iese, trîntește ușa și se duce cu pasul hotărît în încăperea lui.

... Florentin Garaudel, fost droghist la Villotte — și cum îi place dese ori să spuie — membru al mai multor societăți savante, este — după cum am mai spus-o și eu — în vîrstă aproape de cincizeci de ani — și, la această vîrstă, cîte accidente nu-i se întîmplă omului?... Ori, în grelele clipe prin care trecem el, unchiul meu, cu toate pornirile lui ciudate de neîncredere și chibzuință, uită cu desăvîrșire un amănunt fatal, un val se așterne între conștiință și întipăririle duhului său, și încătușat de o dragoste tîrzie, călăuzit de un îndemn biruitor, amintirile lui dogorite de flacăra prea arzătoare a iubirii, cînd sub pragul tăinuit al cugetului și astfel se săvîrșește într-însul o hotărîre temeinică și nechibzuită întru înfăptuirea unui gînd — din nefericire încolțit într-o minte slăbită — și a unui simțămînt zăvorit într-o inimă cuprinsă pentru întîia și ultima oară în vultoarea cumplită a amorului.

XXIII

După ce mi-am făcut geamantanul, am plecat cu ultimul tren la Tarbes, și fiind silit să rămîn acolo n-am putut închide ochii toată noaptea. Grija că nu voi sosi la Bagnères decît după plecarea Denisei Suzor, ar fi fost îndestul spre a nu mă lăsa să dorm. Dar, la neliniștea mea se mai adaugă și trista despărțire de unchiul meu, — această învrăjbire iscată între noi pentru zădărnicii cu totul neprevăzute. Cu toată firea ciudată și extravagan-

ţele lui Flo, păstrez pentru el o curată şi temeinică dragoste.

Este singura mea rudă, şi după cum am mai spus, provincialismul său stăruitor şi exclusiv îmi reaminteşte duioasele impresiuni din copilărie şi din locul unde m-am născut. Despărţirea noastră definitivă îmi strecoară în inimă o părere de rău, o durere vie, o mîhnire fără margini: mi se pare că am frînt pentru totdeauna cătuşa blîndă dar puternică ce mă uneşte cu ţinutul nostru strămoşesc. Mă simt adînc tulburat şi am remuşcări care mă frămîntă gîndindu-mă că am zguduit prea tare arborele genealogic al Garaudelilor, şi îmi pare că aud căzînd împrejurul meu, amintirile scumpe din copilărie ca nişte poame trecute . . .

. . . . . .

A doua zi un tren de dimineaţă mă duse la Bagnères. Drumul îmi părea foarte lung. Mă urmăreau sîcîitor multe gînduri triste şi unul mai ales zăbovea şi îmi sfredelea mintea chinuitor: «voi mai vedea-o?» În sfîrşit, ajung tremurînd de nerăbdare; un omnibus mă duce la hotelul Frascati şi, după o masă sumară, mă îndrept spre Coustous.

Acolo, familia industriaşului locuieşte un apartament la Grand-Hotel. Intru repede la portar şi întreb dacă domnişoara Denisa Suzor mai însoţeşte familia Egrefeuil.

— Nu domnule, îmi răspunde uşierul; domnişoara şi-a trimis bagajul azi de dimineaţă la gară şi cred că a plecat cu primul tren!

Acest scurt răspuns mă loveşte deodată ca o izbitură drept în piept; rămîn uluit o clipă, apoi mă îndrept spre gară: în vestibul nu este nimeni: ghişeurile sînt închise. Trenul pentru Tarbes a plecat, şi spre Paris, înainte de orele patru după amiază, nu se îndreaptă nici unul.

Presimţiri negre mă copleşesc şi mă întorc abătut spre Coustous. Nu mai am decît o singură şi slabă nădejde, plăpîndă ramură de care mă mai agăţ: înainte de a părăsi hotelul, poate că Denisa, după cum ne înţelesesem, să-mi fi scris cîteva rînduri"? . . . Cu pasul rar, cu gîn-

dul la această plăcută probabilitate ce-mi amăgește deocamdată nerăbdarea — caut clădirea oficiului poștal.

O ceață ușoară se lasă și se potrivește cu gîndurile mele negre, iar orașul îmi pare îndoliat. În sfîrșit, aproape de Thermes, zăresc oficiul. Mă strecor înăuntru. O tăblie arată ghișeul scrisorilor rămase la poștă. Îmi arăt cartea de vizită și întreb dacă e vreo scrisoare pentru mine... Funcționarul pe jumătate adormit caută în caziere, apoi, în virtutea obișnuinței profesionale, cercetează amănunțit un teanc de plicuri împestrițate, pe cînd mie, îmi bate inima de nerăbdare.

— Da, aveți o scrisoare, zise acesta întinzîndu-mi-o.

Negreșit, este de la Denisa Suzor! Aruncînd doar ochii pe plic, recunosc scrisul hotărît ce observasem odinioară pe scoarța romanului englez, ce-l avea domnișoara Suzor cînd pentru întîia oară ne-am întîlnit. — Nu îndrăznesc încă să desfac plicul; aștept să mă găsesc singur, într-un colț, sub copaci — pe cînd nădejdea se strecura în sufletul meu cu un melodios fîlfîit de aripi. Orașul îmi pare primitor și vesel: negura chiar capătă însușiri atrăgătoare; găsesc un deosebit farmec în șopotul apei ce curge de-a lungul trotuarelor, în terasele împodobite cu floarea cărnoasă a leandrului, în fațadele albe încadrate cu marmură neagră și în zăbrele subțiri unde vița sălbatică se agață și se încolăcește urcînd pe balustrade. Simt în mine o înseninare ce se resfrînge zîmbitoare în cuprinsul întreg al firii, și îmi place să pipăi mica scrisoare ce stă necitită încă, în buzunarul meu.

Înaintez mereu sub castanii aleelor, aleg o bancă singuratică și desfac plicul; văd patru pagini pline de un scris des al căror conținut încep să-l citesc cu lăcomie:

„Scumpe domnule Silmont, ți-am făgăduit să-ți scriu și în clipa cînd părăsesc Pirineii doresc să mă țin de vorbă. După ce ne-am despărțit la Hourque, am întovărășit pe domnul Egrefeuil la Barèges, de unde am luat o trăsură pentru ca în aceeași noapte și a doua zi să urmărim pe cei doi fugari. Tristă călătorie... Dacă m-aș fi luat după

îndemnurile mele, m-aș fi împotrivit să însoțesc pe acest om care întotdeauna m-a dezgustat. Dar, mi-am stăpînit gîndurile; fără să fi vrut, înlesnisem răpirea domnișoarei Solange și deci mă simțeam datoare să dau ajutor industriașului să-și găsească fiica... Cu toate astea însă, am fost aspru pedepsită în îndeplinirea datoriilor mele: îndată ce ne-am găsit singuri într-un compartiment de tren ce ne ducea la Saint Sebastien, acest netăgăduit tată de familie s-a folosit de împrejurare spre a mă plictisi cu purtări nesăbuite de curtenie. N-am putut să-i înfrînez pornirile nelegiuite decît arătîndu-i tot dezgustul meu și amenințîndu-l că mă voi da jos la prima stație. Atunci și-a schimbat chipul de a vorbi; ca bărbat căruia nu-i poate sta nimeni împotrivă, m-a lăsat să înțeleg că disprețul ce i-l arăt nu se datorește decît iubirii ce ascund pentru dumneata. Cu un ton fățarnic a desplîns părintește încrederea mea oarbă și s-a prefăcut că-i este milă de soarta mea nenorocită: „Iubești pe domnul Silmont, a zis dînsul, fiindcă e tînăr și are un nume în literatură. Dacă toate acestea te-au amețit, te compătimesc! Michel Silmont, ca toți artiștii, s-aprinde repede și se satură și mai repede. Îți va primejdui cinstea și nu se va căsători cu dumneata. Și chiar dacă i-ar trece prin minte aceasta, unchiul său, de care depinde, nu i-o va îngădui niciodată. De altfel situația acestui tînăr e tot atît de precară cît este de strălucitoare; ea atîrnă de gustul nestatornic al publicului; și, prin urmare, un om care nu-și poate niciodată statornici un viitor, este silit să contracteze o căsătorie bogată; domnul Garaudel, pe de altă parte, îi pregătește o văduvă frumoasă și bine înzestrată pe care a cunoscut-o la Cauterets. Adevărații prieteni ai domnului Silmont n-ar trebui să dorească decît izbînda acestui proiect, căci o căsătorie cu o fată fără avere ar fi pentru el o nenorocire". Domnul Egrefeuil este în stare să mintă, o știu!... Cu toate astea, vorbele lui des repetate cuprindeau adevăruri ce-mi sfîșiau inima. Cuvintele lui mă umileau, mă urmăreau, și chinul acesta nu se sfîrși decît odată cu sosirea noastră la Saint-Sébastien, cînd m-am încuiat în

odăița mea, și cînd tiranul meu începu să caute pe Ternat și pe Solange. Îi găsi într-un hotel din vecinătate. A doua zi, după cum prevăzusem, se făcu împăcarea, consimțămîntul părinteso fu dat, și ne-am întors cu toții împreună. Pe drum domnul Egrefeuil încetă de a se mai interesa de mine, nu-mi iertă însă nici disprețul meu, nici neizbutirea lui. Vedea el, că i-am înțeles caracterul josnic și chibzui că nu mai am ce căuta în casa lui. Astfel că în seara sosirii noastre am fost izgonită. Mă așteptam la aceasta și fără întîrziere m-am pregătit de plecare. Pe cînd îmi strîngeam lucrurile, frămîntam în mine cuvintele pline de cruzime ce auzisem în răstimpul acestei supărătoare călătorii.

«Nu domnule Michel, nu vreau să fiu o piedică în fericirea viitorului dumitale. Dacă, acolo sus, în creștetul Culmii, într-o clipă de tulburare sufletească am pierdut simțul realității, pînă a consimți să devin soția dumitale, azi cînd sînt umilită și aruncată în trista proză a vieții, nu vreau să fiu pentru dumneata o povară, o piedică chinuitoare. Dacă m-aș supune unui avînt nechibzuit, te-ai crede dator să faci din mine așa cum spuneai «tovarășa zilelor bune și rele». Zilele rele veni-vor poate! Și poate atunci avea vei păreri de rău ce mi-ai ascunde, dar pe care la urma urmei voi sfîrși prin a le ghici; atunci ar fi pentru noi o durere sfîșietoare, o durere cumplită.

«Reia-ți libertatea și silește-te să mă uiți. Cît despre mine nu voi uita niciodată că ai fost timp de cîteva săptămîni, cel mai cinstit și mai supus dintre prieteni. Îți voi păstra amintirea în acel Paris unde voi începe din nou lupta pentru viață, și aceasta va fi singura și cea mai mare mîngîiere a micii dumitale prietene».

„Denisa"

* * *

După ce am citit această scrisoare ce-mi pricinuiește o adîncă durere, mă ridic de pe bancă în prada unei nespuse dezordini de idei. Blestemînd pe nerușinatul Egrefeuil care este pricina tuturor relelor; răsculîndu-mă

împotriva acestui fatal șir de fapte; regretînd nefericita hotărîre a Denisei, și nemaiștiind ce să fac pentru îndreptarea acestor împrejurări cu totul supărătoare, plec de sub aleea castanilor și rătăcesc pe străzi. Ah! acuma orășelul nu mai are grația zîmbitoare de adineauri! Aș dori să fiu departe, luat de trenul care m-ar duce la Paris, și în același timp un trist și tainic farmec mă reține în preajma acestor munți unde am simțit suferințele iubirii. Firul nădejdii de care mă agățam s-a rupt deodată, și cu toate acestea, nădăjduiesc mereu. Deși Denisa nu mi-a dat nici adresa ei, nici numele de familie al mătușei sale, totuși un gînd stăruitor mă îndeamnă cu îndărătnicie s-o caut, s-o revăd, și o voi găsi. Dar, cum s-o găsesc în acel haos în care stă Parisul și unde te pierzi atît de lesne?

Într-o cumplită frămîntare și nedumerire sufletească mă duc la hotel și intru în odaia mea. Orele sînt de abia douăsprezece și mai am încă patru nenorocite ore de plictiseală pînă la plecarea trenului.

Ca să-mi amăgesc nerăbdarea, mă hotărăsc să trimit o telegramă bătrînei mele servitoare anunțîndu-i întoarcerea mea.

Așezat în fața mesei încep să scriu cuvintele trebuincioase, dar sînt întrerupt cînd intră servitoarea: o fată frumoasă din părțile Bigorului, înaltă, mlădioasă, cu părul negru răsucit, cu o basma portocalie la ceafă. Surprinsă s-a oprit și îngînă:

— Iertați, credeam că domnul ieșise... Aduceam prosoape.

— Nu face nimic, îi zisei eu, am să te rog să dai o telegramă pe care o scriu acum.

Frumoasa fată surîde în semn că primește. Pune grămada de prosoape pe o măsuță și cu o familiaritate meridională întreabă:

— Domnu e străin?... Vine de departe?

— Da, de la Paris, și acum mă-ntorc acolo.

— A! de la Paris!... Eu n-am fost niciodată mai departe de Tarbes!... După cît se spune e tare frumos Parisul!

— Da, e un oraș mare...

— Și cu toate astea domnu nu prea pare vesel că se întoarce acolo...

Mă privește, și fizionomia mea abătută îi atrage atenția, căci urmează:

— Domnu e trist... Ca și o tînără domnișoară ce ne-a sosit azi de dimineață; și ea se întoarce tot la Paris... Ah! sărmana pare așa de tristă că pleacă!...

— O domnișoară tînără?... strigai eu, ce fel este?...

— Foarte drăguță... E oacheșă, de vîrsta mea, cu părul frumos adus, cu ochii dulci catifelați.

Deodată mi se luminează mintea, mă scol și zic:

— Ea este!...

Apoi observînd mirarea servitoarei:

— Cunosc pe această domnișoară... E acum în hotel?...

— Nu, domnule, a ieșit; a zis că se duce să se plimbe la *Fîntîna feruginoasă*, în așteptarea plecării trenului.

— Mă duc s-o întîlnesc, zisei repede, îți voi da telegrama mai tîrziu...!

Și ca un nebun alerg aleile ce duc la izvoarele feruginoase. Cerul se luminează, ceața dispare în mici picături care cad lucioase pe frunze, udînd iarba cărărilor. Inima-mi bate mereu: ea să fie?... Să fie iarăși vreo amăgire?... Ajung la ultima alee, aud murmurul unui izvor, și tocmai în fund, sub umbra înverzită a castanilor, zăresc o siluetă feminină aplecată pe apă, muindu-și mîinile.

La zgomotul pașilor mei grăbiți ea se întoarce... E într-adevăr Denisa, pe care o credeam pierdută — regăsită ca prin minune!... Chipul i se rumenește deodată, apoi sfioasă surîde și grăiește într-o șoaptă:

— Domnul Silmont!

— Da, eu sînt, răutăcioaso, îi răspund eu arătîndu-i brațele mele deschise: Ah! acum te-am regăsit, nimic nu ne va mai despărți.

— N-ai primit scrisoarea mea? zice ea zîmbind.

— Ba da, azi dimineață; nu-mi venea să cred că mi-ai nesocotit jurămîntul și-am suferit chinul gîndindu-mă că

nu te voi mai vedea... După durerea ce am simțit, am înțeles cît de mult te iubesc... cu toate acestea te iert dacă-mi juri că nu mă vei părăsi de acum înainte.

— Așadar, șopti ea cu zîmbetul pe buze și gînditoare, ții morțiș să te căsătorești cu o fată săracă, părăsită și aruncată aproape în stradă.

— Stărui să fiu fericit cu aceea pe care am ales-o... Cum ai putut crede, o clipită măcar, că aș putea trăi fără tine?

— Căutam să mă încredințez, și cu toate astea îți mărturisesc că nu mă puteam smulge de aici, din aceste locuri, unde mă reținea o ultimă nădejde... Și această nădejde îmi biruise împotrivirea...

Sfioasă și supusă mă lăsă s-o strîng în brațe și o însoțesc la hotelul Frascati, de unde abia mai avem timpul să luăm omnibusul...

Am plecat cu trenul de patru, și la Morceaux, fiind flămînzi, am mîncat veseli la bufet; puțin după aceea ne-am suit din nou în tren. Se înnoptase. O noapte frumoasă, ca și noaptea de odinioară cînd în tovărășia unchiului Florentin, întîlnisem pentru întîia oară pe Denisa Suzor Ca și atunci, luna își revărsa cu dărnicie strălucirea pe codri, pe dealuri, pe văi. Pe lîngă stațiunile aținite țîrîitul greierilor și orăcăitul broțăceilor, răsunau mereu. — In noaptea albastră de august, vorbirăm duios împreună, și se făcu ora tîrzie cînd unul lîngă altul am adormit; — trenul în goană ritmică și săltăreață, străbătea cuprinsul; — hățișuri și zăvoaie rămîneau în urmă; — o vrajă flutura pe ținut.

Cînd zorii trandafirii se iviră, ne-am deșteptat... Sosisem la Paris, în fiorii reci ai unei dimineți de august...

* * *

Au trecut cincisprezece zile de cînd sîntem căsătoriți; nunta s-a făcut în intimitate; n-au asistat decît mătușa Sofia și cîțiva prieteni. Călătoria noastră de nuntă a fost pînă-n „țărmul vecin", adică pe malul stîng, strada Médicis, în apartamentul meu, întocmit pentru a deveni cuibul

moale și dulce al comunității. Acolo ca și „*Cei doi porumbei*“ ai lui La Fontaine,

Ne regăsim singuri și fericiți în farmecul învăluitor al căsniciei senine și liniștite . .

Acolo, pe seară, după două zile de muncă încordată, priveam de sus din balconul nostru vederea strălucitoare și melancolică a apusurilor de soare care desăvîrșesc frumusețea Luxemburgului; în nopțile toamnei tîrzii, cînd răcoarea se lasă pe țărmurile Senei, aprindem un foc voios și strînși unul lîngă altul, gustăm taina fericirii noastre.

Într-una din acele seri minunate de toamnă, poșta ne aduce o frumoasă scrisoare-circulară, artistic gravată pe hîrtie de Olanda, în care citim următoarele:

*

Domnul Aristide-Florentin-Garaudel, ofițer de Academie, membru al mai multor Societăți savante, are deosebita onoare de a vă face cunoscut căsătoria sa cu doamna Hermina du Val-Clavin, născută Hermina Travoullion.

*

— In sfîrșit, zisei eu, aruncînd biletul pe masa mea de lucru, unchiul Flo a făcut saltul mortal.

— Sărmane Michel, adăugă Denisa, iată moștenirea ta dusă pe copcă!

— Liniștește-te, făcui eu; înainte de a muri unchiul, doamna du Val-Clavin, născută Trouvouillon, va mînca întreaga avere a Garaudelilor... Din toată moștenirea nefericitului Florentin de un singur lucru îmi pare rău...

— Ce oare?

— Nuca de cocos, în care așa de drăguț ți-ai spălat mîinile, cînd te-am văzut pentru întîia oară.

SFÎRȘIT

André Theuriet — după date precise — s-a născut la 8 octombrie 1833 în orășelul Marly-le-Roy.

Din frageda-i copilărie, crescut în provincia simplă și senină a Franței, el începu să observe cu pătrundere și optimism tot ce-l înconjura. Mediul în care a crescut influență mult asupra caracterului său, căci pe de o parte bunicul său — fost căpitan de dragoni în armata lui Napoleon I, mai tîrziu ocupînd postul de inspector silvic — îl învață să iubească natura; pe de altă parte mătușa sa Thérèse, îi inspiră sufletele romanțioase de odinioară, făcîndu-l să simtă farmecul singurătății și plăcerea de a sta la gura sobei ascultînd vorba bătrînilor.

«Mi-aduc aminte, zice Andre Theuriet, că odată tatăl meu cita cu emoțiune aceste rînduri din Virgil:

«Et jam summa procul vittarum culmina fumant».

«Cît este de adevărat, exclamă el; cînd citesc aceasta, îmi pare că văd încă acoperișurile orășelului meu, cu coșurile fumegînde, în amurgul serii».

Obișnuit să vadă pe tatăl său ocupat mereu cu birocrația, trăind printre registre, dosare, și teancuri de hîrtii, André Theuriet, odată ce și-a isprăvit liceul se făcu și el funcționar; însă, un funcționar fericit, visător, departe de inoportuni, și fără a se deda vieții de boem.

În biroul său din Auberive, el compuse primele sale versuri și de aici înainte, muzele nu l-au mai părăsit. Întreaga poezie a cerului senin, mireasma florilor și a pădurilor din frumoasele ținuturi provinciale ce le-a colindat, l-au înzestrat cu acea sensibilitate gingașă, cu inspirația sinceră și delicată, cu dragostea de natură, care fac farmecul operelor lui. Mai tîrziu stilul și concepția sa că-

pătară un caracter mai viguros, fără însă a înceta de a fi poetul iubit pe care ni-l destăinuieşte primele lui versuri.

Citind scrierile lui André Theuriet, parfumate ca natura pe care o evocă, ne dăm bine seama că el n-are nimic din spiritul timpului său.

Revărsîndu-şi simţirea cu o graţie sinceră şi senină, într-un stil bogat şi curgător, el ne reaminteşte pe J. J. Rousseau, George Sand, Bernardin de Saint-Pierre şi, cîteodată, pe H. de Balzac. El scrie după cum spunea George Sand lui Flaubert: «trebuie să scrii pentru toată lumea».

Operele lui sînt morale, sincere, înălţătoare. În personajele lui, simple şi nevinovate, simţim că bat inimi generoase în care se ascund virtuţi ideale, virtuţi cinstite din trecut. Dar esenţialul este că intrigile încep şi se sfîrşesc sub cerul provincial, în căsuţe modeste cu familii burgheze, unde fiecare îşi are obiceiurile, maniile şi apucăturile; iar eroii sînt întotdeauna îndrăgostiţi de frumuseţile pline de taină ale naturii.

E destul să cunoaştem scrierile lui André Theuriet, pentru a afla de ce acţiunile dramatice nu prea sînt compatibile cu spiritul său. Simplicitatea şi miresmele pădurilor nu convin de loc teatrului. Pentru el, o priveliştе nu poate fi luminată decît de aurora dimineţii sau de amurgul serii. Decorurile lui liniştite evocă seninătatea văzduhurilor din Lorena unde a stat mult timp; pentru el copacii şi florile au grai; teiul îi dă exemplul blîndeţei, salcia îi arată resemnarea, şi nimeni mai bine ca stejarul nu vorbeşte mai mîndru despre putere sau curaj. La teatru, copacii şi florile nu vorbesc, iar scena nu poate fi luminată decît de becuri electrice. Eroii lui au farmecul şi noblеţea de a vorbi puţin, şi iată de ce ei nu se plimbă decît numai în desişul de fagi sau prin singurătatea lanurilor de grîu.

Activitatea sa literară, plină de muncă şi zel, nu încetează decît numai în ultimul an al vieţii lui, iar romanul care pune capăt repertoriului său neuitat de susurul izvoarelor şi de foşnetul tainic al pădurilor, este opera aceasta, în care autorul şi-a depus intrigile mi-

nunate în descrierile fermecătoare ale naturii pe care a iubit-o cu patimă.

Viața sa intimă este tot atît de virtuoasă ca și opera sa; retrasă, cinstită și singuratică. Cei ce l-au cunoscut spun că avea o privire dulce care-i lumina chipul simpatic, cu fruntea lată, cu nasul acvilin, mustățile groase și barbișonul alb: capul și-l ținea puțin înclinat.

Plîns și regretat de toți, el muri în anul 1907.

În mijlocul naturii liniștite, lîngă copacii pe care i-a iubit atît de mult, — la Bourg-la-Reine, orașul în care și-a petrecut cei din urmă ani ai vieții, — o statuie de bronz, ridicată din inițiativa unei societăți literare din Franța, încheagă pentru vecie trăsăturile nobile și senine ale lui André Theuriet.

N. D. d'ARGENTA